

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

„ERDÉLY NÉPEI” ÉS „A MI FÜRDŐINK”

CZIMÜ ÖNÁLLÓ MELLÉKLETEKKEL.

SZERKESZTETTE :

RADNÓTI DE ZSÓ,

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FŐTITKÁRA.

KÍADJA :

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

1902.

XI évfolyam. — 21 képpel.

KOLOZSVÁRT.

NYOMATOTT GOMBOS FERENCZ LYCEUM-KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1902.

108129

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM.

I. „ERDÉLY.”

I. Nagyobb czikkelyek

<i>Czárán Gyula :</i>		
Útívázlatok Móczipotamiából (5 képpel) —	9—10	
<i>Özv. Dömjén Zoltánné :</i>		
Kirándulásom a Nagykőhavasra. Tárca. (5 képpel)	34—38	
<i>Feilitzsch Arthur báró :</i>		
Az E. K. E. tíz éve — — —	49—52	
<i>F. B. :</i>		
Kirándulás Uzbán — — —	40—42	
<i>Hankó Vilmos dr. :</i>		
Az E. K. E. balneológiai gyűjteménye —	85—86	
<i>Lásár Lajos :</i>		
A turistaság befolyása a szervezetre —	36—38	
<i>m. d.</i>		
Az Omge akciója — — —	1—6	
A székely kongresszus ügye — —	6—8	
Az E. K. E. ünnepei — — —	73—79	
<i>Radnóti Dezső :</i>		
A választmány évi jelentése — —	52—54	
Jelentés az E. K. E. székely mozgalmáról	55—58	
Az E. K. E.-múzeum történelmi előzményei	79—80	
<i>Semayer Vilibáld dr. :</i>		
Köret az E. K. E. múzeumában (6 képpel)	80—84	
<i>Névtelenül :</i>		
A székely akció (Képpel) — —	66—68	
Az E. K. E. közgyűlése — — —	58—66	
Székely kongresszus — — —	10—30	
A külföld nálunk — — —	33—34	
A vasút és a turistaság — — —	34—36	
Az E. K. E. működése Budapesten —	42—43	
Az E. K. E. működése Brassó megyében	43—45	

II. Külömfélék.

Tisztelgések az E. K. E. elnökénél —	31
Székelyfővárosi osztályunk köréből. Választmányi gyűlés jan. 25-én —	45
Osztályközgyűlés (Fővárosi, febr. 22-én)	45—46
Választmányi ülés (Főv. oszt. márcz. 22-én)	46—47
A király képviselte az E. K. E. ünnepein	87
A miniszterelnök levele — — —	87
Jókai Mór dr. levele — — —	87
Metián János áldása — — —	87
Más levelek — — —	87—88

III. Egyesületi élet és mozgalmak.

		Lap.
Kedvezmények — — — —		48
Pal Kovics József, az E. K. E. új tiszteleti tagja		31
Választmányi gyűlés jan. 31-én		
a) Székely ügyek		
b) Vegyes ügyek — — — —		31—32
Brassó megyei osztály közgyűlése febr. 23-án		32
A központból. Választmányi ülés jun. 17-én —		69—70
Választmányi ülés jul. 14-én.		
A székesfővárosi osztály köréből. Választmányi ülés jun. 17-én :		
a) Hegedűs S. tiszteleti tagsága		
b) Jelentés a határszéli erdővásárlásról		
c) A helynevek ügye		
d) Jelentés a fürdőirodáról		
e) A taggyűjtő bizottság jelentése		
f) A fürdőbizottság jelentése — —		70—72

IV. Turistaság.

A turista-egyesületek nemzetközi kongresszusa	88
---	----

V. Kirándulások.

Pürkerecz-zajzoni kirándulás — — —	47—48
------------------------------------	-------

VI. Könyvesház, irodalom.

<i>Za-la.</i>	
Hunyadvármegyei kalauz. Irta Téglás Gábor	72
<i>Merza Gyula :</i>	
„Les Hantes Tatry“ — — — —	88

II. „ERDÉLY NÉPEI.”

I. Nagyobb czikkelyek.

<i>Ósz János.</i>	
A tündér királyné. (Tárca) — — —	2—5
<i>Rubinyi Mózes.</i>	
Csángóország (5 képpel.) — — —	1—6
<i>Kelemen Lajos :</i>	
Erdélyi határ- és helynevek — — —	6—8

II. Néprajzi tarkaságok.

A kakaslövés — — — —	8
----------------------	---

III. „A MI FÜRDŐINK.“

I. Nagyobb cikkek.

Fialka Gusztáv dr.

Korond sós levegőjének hatása a légzőszervekre — — — — —

K. Fodor János.

Sugás — — — — —

Hainiss Géza dr.

Balneologiai tanulmányút Erdélyben I. —

Balneologiai tanulmányút Erdélyben II. —

Hankó Vilmos dr.

Fürdőink és az Erdélyi Kárpát-Egyesület —

Ásványvizeink a világpiacdon — —

Szováta (Tárca) — — — — —

Külföldi fürdők és ásványvizek s az ezekkel gyógyító hatásra egyenlő értékű erdélyiek

Kelen József dr.

Előpatak-fürdő — — — — —

Löw Sámuel dr.

Mi volna a teendő, hogy a külföldre özönlő magyarokat a magyar fürdőkben visszatartsuk? Mi arra, hogy a külföldieket idecsábítsuk? — — — — —

S. V. dr.

Fürdőélet az ó-korban — — — — —

Rigler Gusztáv dr.

Ásványviz-palaczkok dugaszolása — —

Vámosy Zoltán dr.

Borszék — — — — —

A XII. magyar fürdő-kongresszus — —

II. Különfélék.

E. K. E. fürdőiroda — — — — —

Az E. K. E. „székely-estély“-e Budapesten

III. Fürdők.

Újtások az előpataki fürdön — — — — —

Szováta — — — — —

Haladó fürdők — — — — —

Új fürdő Erdélyben — — — — —

Új fürdőorvos — — — — —

Csik-Szereda fürdő — — — — —

Tizenhatodik századbeli fürdőélet — — — — —

IV. Ásványvizek.

A báznai Ehrlich- és Károly-források —

A báznai fürdő-izap — — — — —

A sepsi-árkosi „Glória“-forrás — —

A felső-rákosi „Mária“-forrás — — — —

A kolozsvári „Rózsá“-forrás kémiai összetétele.

(Hankó Vilmos dr.) — — — — —

Romániai új ásványvízforrások — — — —

V. Irodalom.

Lap.		Lap.
	„Erdélyi fürdők leírása“ (Hankó.) — —	16
	„A szováti meleg- és forró-konyha-sós tavakról.“ Kalecsinszky Sándortól. — —	16
	Az E. K. E. új könyve — — — —	32
7—8	„A diétás konyha; hogyan táplálkozunk?“ — Dr. Kelen, Józseftől — — — —	32
6	Ferrás: „A szifilis betegek gyógyítása a kénes fürdőkben“ — — — — —	32

VI. Szerkesztői üzenetek.

A dugók megpenészedése ellen — — — —	16
Palaczkmosás — — — — —	32

IV. KÉPEINK.

I. „Erdély.“

Lap.		Lap.
	Egy kis vigyázói idyll. (Czárán Gyula felvétele) —	3
	Sphynx. (Czárán Gyula felvétele.) — —	4
	Kőomlatag. (Czárán Gy. felvétele.) — —	5
	Rékásvölgyi vizesés. (Czárán Gy. felv.) — —	6
	Pozsárkö. (Czárán Gyula felvétele.) — — —	7
10—11	Kirándulásom a Nagykőhavasra	
	a) Kerékpározás a Havas felé (Ürmösi Sándor rajza.) — — — —	35
	b) A sziklaszoros. Vergődő állás! (Ürmösi S. rajza.) — — — —	37
	c) Átkelés a patakon. (Ürmösi S. rajza.) —	39
	d) Leccuszás (Ürmösi S. rajza.) — —	40
11—12	A székely akció első eredménye (Fénykép után.) E. K. E. múzeum	67
	a) A zárt tornác (Dunky felv.) — —	82
	b) Fonás, szövés (Dunky felv.) — —	83
	c) Kalotaszegi konyha (Dunky felv.) — —	84
	d) Halászati tárgyak (Dunky felv.) — —	85
	e) Földmivelés és állattenyésztés (Dunky felv.)	86
	f) Métes, kézimalom (Dunky felvétele) —	86

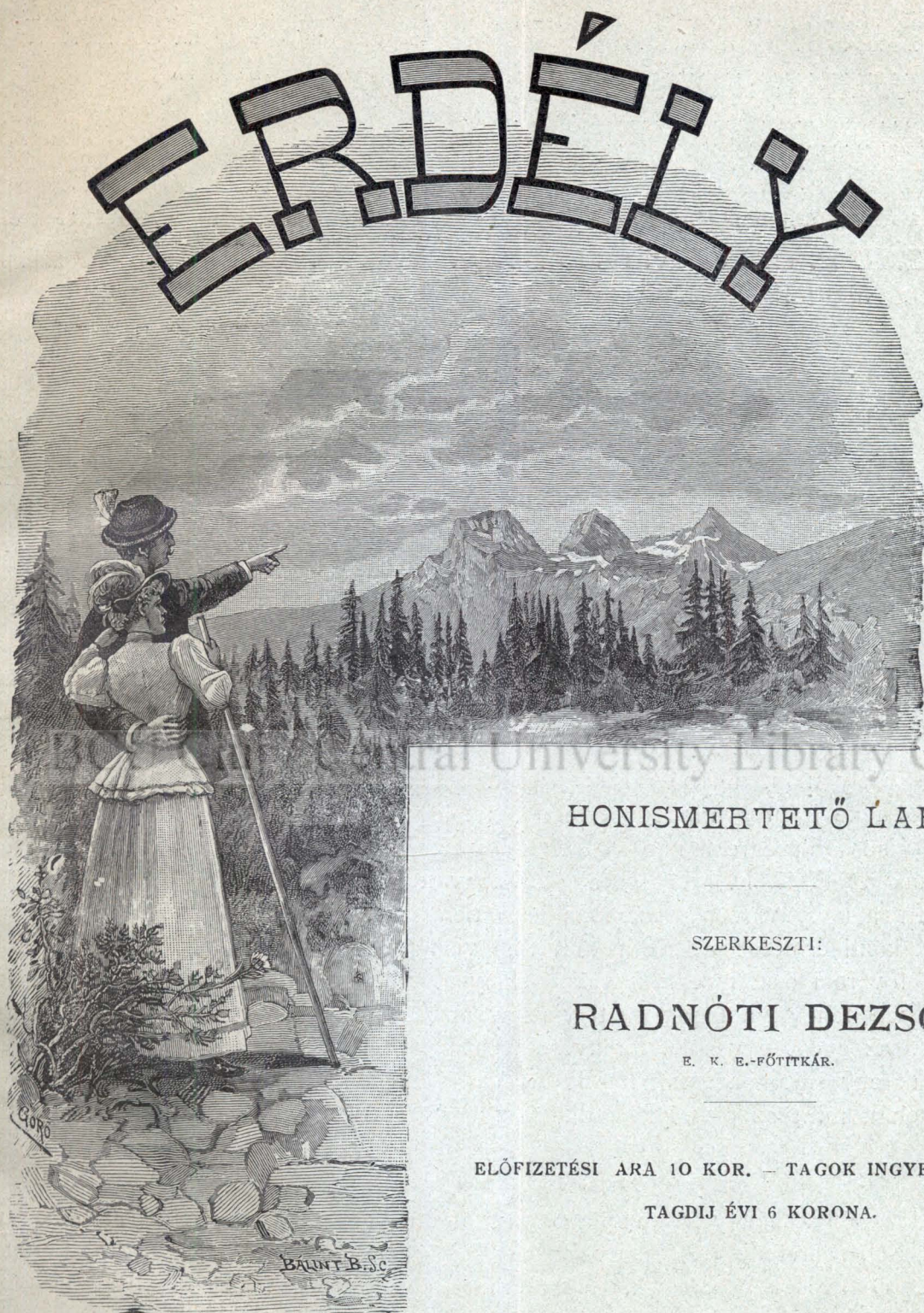
II. „Erdély Népei.“

A barcsikaki kántor és családja. (Rubinyi Mózes felvétele.) — — — — —	2
Déli csángó (Rubinyi M. felv.) — — — —	3
A klézsei kántor és családja (Rubinyi M. felv.)	4
A klézsei templom (Rubinyi M. felv.) — —	5
A kákovai kántor és családja. (R. M. felv.) —	6

Sajtóhiba.

A „Mi Fürdőink“ 31-ik oldalán, a 3-ik hasáb alján az „Irodalom“ rovatban „Az E. K. E. új könyve“ című cikk kezdete, első 6 sora nyomdai tévedésből került a 31-ik oldalra s mivel a 32-ik oldalon újból egészen előlről kezdődik: tehát a 31-ik oldalon levő 9 sor felesleges és eltekintendő.

HONISMERTETŐ LAP.

SZERKESZTI:

RADNÓTI DEZSŐ

E. K. E.-FŐTTKÁR.

ELŐFIZETÉSI ÁRA 10 KOR. — TAGOK INGYEN KAPJÁK.

TAGDIJ ÉVI 6 KORONA.

MEGJELENIK IDŐKÖZÖNKÉNT ÉVENTE 12 SZÁMBAN.

KIADJA
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.
KOLOZSVÁR.

Tartalom:

1902

»ERDÉLY«

1-3. SZÁM.
Lap

Az OMGE akciója. (A »Magyar Polgár«-ból.)	1-6.
A Székely kongresszus ügye. (Az »Erdélyi Gazda«-ból.)	6-8.
Csárán Gyula: Uti vázlatok Móczopotámiából. I-V.	9-10.
Székely kongresszus.	10-30.
Különlék. Tisztelgés az E. K. E. elnökénél.	
— Egyesületi élet. Palkovics József, (az	

E. K. E. új tiszteleti tagja. — Az E. K. E. választmányi gyűlése. — Brassóvármegyei osztály közgyűlése.	31-32.
---	--------

1902.

»ERDÉLY NÉPEI«

1. SZÁM.
Lap

Rubini Mózes. Csángóország.	2-6.
Ósz János. A tündér királyné (székely mese)	2-5.
Erdélyi határ- és helynevek.	6-8.
Néprajzi tarkaságok: A kakas lövés.	8.

Az E. K. E. székesfővárosi osztálya a következő felhívást teszi közzé, melyet tagjaink szíves figyelmébe ajánlunk:

Előfizetési felhívás.

Egyesületünk alig 10 éves fennállása után tényezővé nőtte ki magát Magyarországon.

Talán egy hasonló célok szolgálatában álló egyesület sem vert oly mély gyökeret a nemzeti közvéleményben s oly rokonérzést nem keltett önmaga iránt, mint az *Erdélyi Kárpát-Egyesület*. Ma már büszkének vallhatja magát az, a ki egyesületünknek tagja lehet s ezzel ő is hozzájárulhat annak a nagy épületnek felépítéséhez, melyet magyar nemzeti államnak nevezünk.

Minden tényező csak úgy fejthet ki tevékenységet s szolgálhatja azt a nemes célt, melyre vállalkozott, ha van egy közös kapocs, mely az egyes elemeket a közös ügy szolgálatára összetartja s csak úgy működhetik nagy céljai megvalósítására, ha oszlopokat szervez, melyek elég erősek ahhoz, hogy össze ne omoljanak a munka közepette. Így létesültek az E. K. E.-nek egyes osztályai. A fővárosban élő azok a férfiak, a kik talán mert szívük vágyakozik Erdély után, hol bölcsőjük ringott, érdeklődéssel viseltetnek az édes haza eme mostoha gyermeke iránt s mindegyik tőle telhetőleg azon munkálkodik, hogy a bérczes Erdélyre is kisüssön végre a nap s meleg nyarával eláraszsa azt a népet, tömörültek s megalakították az E. K. E. székesfővárosi osztályát.

Ebben a nagy városban azonban igen nehéz a közös cél szolgálatában álló egyesületi tagok közti érintkezés s az a közvetlen viszony, mely a vidéki osztályok tagjai között megvan. A fővárosi osztály egyik választmányi gyűlésén tehát felvetett az a kérdés, vajjon miképen lehetne a tagok közti viszonyt szorosabbá tenni, megismertetni a tagokkal az osztály s az egész egyesület törekvéseit, eszméit, terveit s akkor merült fel az az eszmé, hogy ez csak egy sajtó organum létesítése által volna keresztülvihető.

Én tehát, mint az osztálynak titkára az ügy iránti lelkesedésemből kifolyólag a múlt évben

„E. K. E.“

czimmel áldozatok árán egy kis havilapot indítottam. A lap szűk keretekben mozog ugyan, de lelkesedéssel, szeretettel van eltelve a közös ügy iránt, terjeszti az eszmét, propagálja az egyesület törekvéseit s habár kis méretekben is, de missziót van hivatva teljesíteni.

A tagok és az ügy iránt érdeklődők jóakaratótól függ, hogy e kis lap megnövekedjék s számot tevő tényezővé váljék nemcsak egyesületünk körében, de a nagy nyilvánosság előtt is. A ki el van telve ezen organum szükségességéről s szíven viseli ama nagy eszmék és kulturfeladatok megvalósítását, melyet zászlónkra tűztünk, ezen előharczos megjelenését tegye lehetővé azáltal, hogy a lap költségeinek fedezésére előfizet évi két koronát s felhívja pártolásra az ügy iránt érdeklődőket is.

Abban a reményben bocsátom utnak e felhívást, hogy szívekhez szóltam. Pártoljuk az E. K. E.-t.

Az előfizetési összeget kérem az E. K. E. kiadóhivatalába (Budapest, VI. Teréz körút 26.) küldeni. Budapest, 1902. február hava. Hazafias tisztelettel **Poliany Zoltán dr.**, a fővárosi osztály titkára.

Kedvezmények.

(Az egyesületi kedvezményeket az alábbiakban szószerint közreadjuk, hogy a tagok azok használatát illetőleg mindenről tájékozódhassanak.)

1.

Az I. cs. kir. szab. Duna-Gőzhajózási Társaság

a következő Kőrendeletet intézte a magyarországi forgalmi igazgatóság alá tartozó összes szolgálati állomásoknak:

Ezennel értesítjük a címet, hogy az Erdélyi Kárpát Egyesület tagjainak — igazolványuk előmutatásának feltétele alatt (mely igazolvány az egyleti tagjegyből, meg a vele elválaszthatatlanul összefűzött s az egylet bélyegzőjével ellátott arczképből áll) — azon kedvezmény engedélyeztetett, miszerint az I. osztályon a II. osztályú menetdíjért utazhassanak.

Ezen kedvezmény a passau-bécs-budapest-orsovai duna-szakaszon közlekedő személyszállító hajókra, a Száván és Tiszán, valamint az osztrák vagy magyar hajóállomásokról Belgrád, Obrenovác és Sabác szerb határállomásokra, vagy onnét visszafelé közlekedő személyszállító hajókra szól.

A helyi forgalom általában, a szerb belforgalom, az Orsován aluli állomásokkal való mindkét iránybeli közlekedés, valamint a budapesti szomszédos forgalom minden kedvezmény alól kívannak véve.

Budapesten, 1900. márczius 4-én.

A magyarországi forgalmi igazgatóság.

2.

Tekintetes Erdélyi Kárpát Egyesület

Kolossvár.

Bécses átiratára van szerencsénk értesíteni, hogy a Kárpát Egyesületi tagoknak a következő kedvezményeket biztosítjuk: az előidényben, a mely junius elsejétől junius végeig tart, 50% engedmény a lakások és fürdők után, a főidényben, a mely július 1-től augusztus 15-ig tart, 50% engedményt a fürdők után.

Az étkezés igen olcsó Bázna, azért ezt bele nem vonhatjuk a kedvezményekbe.

Jó-fürdő Bázna, 1902. márczius 15-én.

(Felső-Bajom), Medgyes mellett.

Alázatos szolgálja

a báznai Fürdőigazgatóság.

3.

Tekintetes Erdélyi Kárpát Egyesületnek

Kolozsvárott.

Tagjai részére az 1902-ik fürdőévadban május, junius, szeptemberben a fürdődíjakból 50%-ot, lakás és étellemezésből a Magyar Tenger szállóban 20%-ot engedélyezünk; továbbá július és augusztusban a fürdődíjakból 50%-ot, lakás és étellemezésből a Magyar Tenger szállónál 10%-ot engedélyezünk az arczképes igazolvánnyal bíróknak, valamint kiterjesszük ezen kedvezményt a szorosan vett családjuk (nő és gyermekek) részére is.

Lakások megkeresése iránt forduljanak Deutsch Ignác vasuti ellenőrhöz Balaton-Berénybe

Balaton-Berény, 1902. márcz. 17.

Honfiai üdvözléssel a fürdőigazgatóság nevében

Deutsch.

(Folytatjuk.)

Erdő- és bányatiszti szálló szobák.*)

A hol az E. K. E. tagok díjtalanul megszállhatnak.

Tői (teui) erdőház. (Szebenvármegye.) A bisztrai erdőgondnokság területén. Igénybe vehető a III. számú sz.

laltinei erdőház. (Szebenvm.) A bisztrai erdőgondnokság területén. Igénybe vehető az I. sz. lakásban 1. sz.

Prigónai erdőház. (Szebenvm.) A gotuli erdőgondnokság területén. Igénybe vehető a IV. és V. számú sz.

Auseli erdőház (Szebenvm.) A gotuli erdőgondnokság területén. Igénybe vehető a tisztai szálló sz.

Reketői erdőházi lak. (Kolozsvm.) A gyalui erdőgondnokság területén T. Kolozsvártól 41.7 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Marisei erdőházi lak (Kolozsvm.) A bélesi erdőgondnokság területén. T. Reketőtől 13.0 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Detonáti erdőházi lak. (Alsóféhérv.) Az abrudfalvi erdőgondnokság területén. T. Abrudbányától 15.6 kl. Igénybe vehető 1 sz. 1 á.

Topánfalvi tisztai szálló (Tordaaranyosvm.) A topánfalvi erdőgondnokság területén. T. Abrudbányától 125 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Valen marei erdőházi lak (Tordaaranyosvm.) A topánfalvi erdőgondnokság területén. T. Topánfalvától 17.7 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Lunkai erdőház (Tordaaranyosm.) A topánfalvi erdőgondnokság területén. T. Tordától 43.3 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Offenbányai erdőházi lak (Tordaaranyosm.) A topánfalvi erdőgondnokság területén. T. Topánfalvától 24.3 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Cseréti erdőházi lak (Tordaaranyosm.) A topánfalvi erdőgondnokság területén T. Topánfalvától 14.0 kl. Igénybe vehető 1 sz. 1 á.

*) Rövidítések: T. = távolság. — sz. = szoba. — á. = ágy.

G.-Szent Imrei tisztai szálló (Maros-Tordam.) A mozsári erdőgondnokság területén. T. Szász-Régentől 16.0 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Iszticsói erdőházi lak (Maros-Tordam.) Az iszticsói erdőgondnokság területén. T. G.-Szt.-Imrétől 16.7 kl. Igénybe vehető 1 sz. 3 á.

Alsó-fancsalai erdőházi lak (Maros-Tordam.) Az iszticsói erdőgondnokság területén. T. G.-Szent Imrétől 20.0 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Felső-fancsalai erdőházi lak (Maros-Tordam.) Az iszticsói erdőgondnokság területén T. Alsó-Fancsaltól 10.5 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Laposnyai erdőházi lak (Maros-Tordam.) A laposnyai erdőgondnokság területén. T. G.-Szt.-Imrétől 30.8 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Vakarai erdőház (Fogarasm.) A fogarasi erdőgondnokság területén. T. Fogarastól 26.7 kl. Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Alsó visti erdőházi lak (Fogarasm.) A fogarasi erdőgondnokság területén. T. Fogarastól 21.0 kl. Igénybe vehető 1 sz. 1 á.

Deésaknai kir. sóbányahivatal (Szolnokdobokam.) Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Tordai kir. sóbányahivatal (Tordaaranyosm.) Igénybe vehető 2 sz. 1 á.

Parajdi kir. sóbányahivatal (Udvarhelym.) Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Oláhláposbányai bánya. és kohómu hivatal (Szolnokdobokam.) Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

Ó-Radnai kir. bányahivatal (Besztercze-Naszódm.) Igénybe vehető 1 sz. 2 á.

FRANKLIN TÁRSULAT KIADÁSA

MAGYAR REMEKIRÓK

A MAGYAR IRODALOM FŐBB MŰVEI.

Csakis a Franklin-féle MAGYAR REMEKIRÓK gyűjteményében található a magyar klasszikusok összességét, mivel Arany János, Arany László, Bajza József, Czuczor Gergely, Garai János, Kemény Zsigmond, Szigligeti Ede, Tompa Mihály, Vörösmarty Mihály, Vajda János műveinek kiadási joga a Franklin Társulat kizárólagos tulajdonát képezi és azokat más kiadó ki nem nyomathatja.

Minden remekíró munkáit egy kiváló magyar író látja el bevezető méltatással és életrajzzal.

Kedvezmény a Magyar Remekírók megrendelőinek.

rendelői 20 koronáért kapják meg az egyedi teljes magyar Shakspeare, Petőfi, Arany, Vörösmarty-kiadásban s mint ilyen, méltó kiegészítője a Magyar Remekíróknak.

Shakspeare összes színműveinek új 6 kötetes kiadását, melynek bolti ára, a Magyar Remekírók-éval azonos, diszes kötésben, 30 korona, a Magyar Remekírók megrendelői részére. Ez az egyedüli teljes magyar Shakspeare, Petőfi, Arany, Vörösmarty-kiadásban s mint ilyen, méltó kiegészítője a Magyar Remekíróknak.

A Magyar Remekírók első 5 kötete (I. sor.) már megjelent; félévenként jelenik meg egy-egy öt-köteles sorozat.

A Magyar Remekírók 3 koronás (Shakspeare színműveivel együtt 4 koronás) havi részletfizetés mellett rendelhetők meg a Rendelő-lap útján, mely kivágandó és megfelelően kitöltve beküldendő az „Erdély” kiadóhivatalához Kolozsvárra.

A magyar nemzeti irodalom kincsházát képezi a Magyar Remekírók 55 kötete, melyben benn van az összes magyar klasszikusok minden maradandó alkotása. — A magyar klasszikusoknak ez első és egyetlen egyöntetű összkiadásának ára 50 kötetben, diszes vászonkötésben 220 korona.

Ezeket kívül benn lesznek a MAGYAR REMEKIRÓK könyvtárában: Balassa Bálint, Berzsenyi Dániel, Csiky Gergely, Csokonai Vitéz Mihály, Deák Ferencz, Eötvös József br., Fazekas Mihály, Gyöngyössi István, Gvadányi József, Kármán József, Kazinczy F., Kisfaludy Károly, Kisfaludy Sándor, Kölcsey Ferencz, Kossuth Lajos, Madách Imre, Mikes Kelemen, Pázmány Péter, Petőfi Sándor, Reviczky Gyula, Széchenyi István gr., Teleki László gr., Zrínyi Miklós, Népballadák, Kurucz költészet.

RENDELŐ-LAP.

Az „Erdély” kiadóhivatala (Kolozsvárt, Jókai utca 9 sz.) útján ezennel megrendelem a Révai Testvérek, Irodalmi Intézet Részvénytárs.-tól Budapest, VIII. Üllői-ut 18.

a) A Magyar Remekírókat 55 kötetben 220 kor.-ért, fizetendő sorozatonként 20 korona utánvétellel.
b) A Magyar Remekírókat és Shakspeare műveit 240 koronáért, fizetendő sorozatonként 20 kor. utánvétellel.

c) A Magyar Remekírókat és Shakspeare műveit 240 koronáért, fizetendő 4 koronás havi részletekben.

d) A Magyar Remekírókat Shakspeare nélkül 220 koronáért, fizetendő 3 koronás havi részletekben.

A gyűjtemény első sorozata megjelent, félévenként jelenik meg egy-egy 5 kötetes sorozat.

A részletek az első szállítástól kezdődőleg minden hónap 1-én Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság pénztáránál Budapesten fizetendők mindaddig, míg a mű teljes vételára kiegyenlítve nincs. A részletek be nem tartása esetén a folytatólagos kötetek a részletek pótlásáig visszatartatnak; a lejárt s le nem fizetett részleteket a Társaságnak jogában áll, a portókölttség hozzászámítása mellett, postai megbízással beszedni. A részletek elmulasztása esetében a részletfizetési kedvezmény megszűnik és az egész mű vételára esedékessé válik. A vételár első részlete az első szállításkor utánvétetik.

Lakhely és kelet:

Név és állás:

Olvasható aláírást kérünk.

Kirándulások Brassó megyébe.

Az E. K. E. brassó megyei osztályának az 1902-ik évre meghatározott kirándulási és munkaterve a következő:

1. Május hó 4-én. Kirándulás Pürkerez és Tatrang községekbe, a csángó háziszövő ipar megtekintésére.
2. Május hó 25-én. Kirándulás Köpeczre, a kőszénbánya és vidéke megtekintésére.
3. Június hó 15-én. Kirándulás a Nagyikó havasra.
4. Július 5-én délután és 6-án. Kirándulás Hosszúfaluba, onnan a Csukásra.
5. Július hó 19-én d. u. Kirándulás Sepsi-Szent-Györgyre, a szövőgyár megtekintésére és 20-án a Sugás fürdőre.
6. Augusztus hó 3-án. Kirándulás Királykőre.
7. Augusztus hó 24-én. Kirándulás a Krizbai Várhegyre.
8. Szeptember 7 és 8-án. Kirándulás a Bucsecsre és visszatérés Szinaia felől.

Azonkívül tervez az osztály kisebb délutáni kirándulásokat a brassói ipartelepek megtekintésére és hivatalos kiszállásokat a Csukási menedékház kibővítésére és a Nagyikó havasra tervezett Erzsébet menedékház helyének kijelölésére és az építés felügyelésére. Az 1—8. tétel alatt felsorolt kirándulások részletes tervezete a tagokkal annak idején közölni fog.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

XI. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

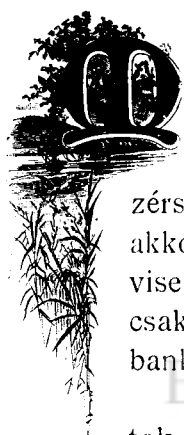
Kolozsvár, 1902. 1–3. sz.

AZ OMGE akciója.

— A „Magyar Polgár“-ból. —

Kolozsvár, febr. 18.

I.

Mikor Erdélyben konstatálták, hogy az itteni egyletekkel szemben az OMGE hivatlanul törekszik vezérszerepre a székely akcióban, — akkor azt írta egy volt erdélyi képviselő a mi egyleteinkről, hogy ezek csak kotnyeleskedni, póczikálódni és bankettezni tudnak.

A „MEKEKE“-k (így csúfoltattak az OMGE védelmében az erdélyi egyletek) valami másfél esztendeig folytatták -- élükön a Kárpát-egyesülettel — az újabb székely akció előmunkálatait. Össze gyűjtöttek rengeteg anyagot, összesen 243 véleményt a székely ügyekről. És e fáradságos munka közben egyetlenegy bankettet se tartottak. És a vezető urakról egyetlenegyszer se hallottuk vagy olvastuk, hogy személyesen ünnepeletnének fáradozásaikért. Mert se nekik, se munkatársaiknak, se a tevékenységüket figyelő közönségnek egyetlenegyszer se jutott eszébe, hogy az illető faktorok — akár mint egyletek, akár mint egyes közreműködők -- egyebet teljesítenek a székely kérdésben, mint egyszerű *közkötelességet*. Olyan kötelességet, melyben nincs se egyéni, se egyleti *érdem* és a mely nem számíthat semmiféle különösebb *elismerésre, kitüntetésre, ünnepeletetésre*. Me-t hát semmi egyéb, mint épen csak *kötelesség*.

Ilyen fölfogással működtek az erdélyi egyletek és más tényezők a székely kongresszus előkészítésében. És az a körülmény, hogy a mozgalmat a Kárpát-egyesület indította meg és oda gyűlt a munkaanyag legnagyobb része — nem adott az E. K. E. nek kiváltságos érde-

met, csak több dolgot; és nem adott okot a többi egyleteknek arra, hogy az EKÉ re féltékenykedjenek, a „vezérszerep“-ből kanapé-procressust csináljanak. Effélére itt soha senki se gondolt. Hanem végezte a részeül jutott feladatokat mindenki lelkiismeretesen, becsületesen, szerényen és feltűnés nélkül.

Mikor aztán készen voltak az erdélyiek jóformán minden előmunkálattal — akkor közbejött az OMGE. Nem tudott semmit az egész székely kérdésről. Fogalma se volt arról, hogy mi baj van az ország keleti határán. De ha már annyi egylet és egyes ember másfél esztendőn keresztül szorgoskodik egy kérdés körül és úgyszólván az egész országrész összefog, hogy ebben a dologban nagyszabású akciót indítsanak; — teringettét, egy ilyen ügy már csak érdemes arra, hogy az ember *szerepeljen* benne!

Még pedig — természetesen — ne oly haszontalan módon, hogy igénytelenül, névtelenül a *munkában* működjek közre; mert ennek nincs semmi *láttatja*. Hanem úgy szerepeljen, mint *vezér*, mint *főmozgató*, mint *központ*, — szóval, mint olyan faktor, a ki mindenfelé *ellát*szik, minden sikert *érdemül* bekasszálhat és fényesen *ünnepelethető* a munkáskezek által összehordott eredményekért.

Az OMGE föllépése azt a gyanút keltette, hogy a székely bajoskodást igen alkalmasnak találja arra a célra, hogy általa az erdélyi országrészben saját hasznára tért foglaljon és különféle specziális törekvéseinek hatékonyabb propagandát csináljon.

E gyanú ellen az OMGE keményen tiltakozott. Határozottan kijelentette, hogy neki *vezérszerep* nem kell, csak némi rész a kötelességekből. És az erdélyrészi egyletek képviselőinek az OMGE részvételével tartott januári értekezletén minden további kétséget kizáró módon kimondatott, hogy a székely kon-

gresszust az összes illetékes egyletek *együtt-*
sen rendezzék és ne legyen ott kiváltságos
szerepe egyiknek sem.

Már most az következett volna, hogy a
januári értekezlet határozatát *közöljék az illeté-*
kes egyesületekkel és bevárják ezeknek hozzájáru-
lási nyilatkozatait, esetleges további javaslatait.

De nem ez következett. Hanem az, hogy
OMGE Marosvásárhelyre rövid uton értekezle-
tet hívott össze, a mely az ő vezetése alatt
megalakítsa a kongresszus végrehajtó bizottsá-
gát és intézkedjék a további teendőkről.

Marosvásárhelyt aztán tartatott *két hosszú*
bankett és egy rövid értekezlet, valamint egy
díszelőadás a színházban. A bankettek (ezek
voltak az első bankettek a zékely akció megin-
dítása óta!) élénken ünnepeltettek az OMGE
vezetői, az értekezleten pedig elhatározottak,
hogy az OMGE *hivatalos lapjának budapesti*
szerkesztősége lesz a székely kongresszus dol-
gainak *központi ircdája*. Ezt a *központot* vezeti
a hivatalos lap: a »Hazánk« szerkesztője és
ugyanő bíztatik meg a kongresszusi ügyrend
összeállításának dirigálásával.

Hogy a színházi díszelőadáson történt-e
valami az OMGE érdekében, azt nem tudjuk.
De hogy minden egyébként, a mi febr. 15-én
Marosvásárhelyt történt, -- egyelőre főként
az OMGE látja hasznát: azt már biztosan
tudjuk.

II.

Igy tehát a székely kérdés *központja* a
kifejezetten agrárius »Hazánk« szerkesztősége
lett és annak az ügyes-bajos dolognak a szá-
lai jövőre Buday Barna szerkesztő úr kezé-
ben tognak összefutni.

Bizonyosan minden székely ember őszin-
tén örvend, hogy az eddigi „*kotnyeleskedők*“
helyett végre-valahára ilyen hivatott vezetők
gondozása alá került az ország keleti védőbás-
tyája! Ezek aztán nemcsak afféle „Mekeke“
mint az Emke, a Kárpát-egyesület, az Erdélyi
Gazdasági Egylet, a székely társaságok és más
erdélyi testületek, a kik „*nagyzási hóbort*“
jukban (mert ilyen szemrehányást is kaptak)
arra az ötletre vetemedtek volt, hogy beáll-
nak a székely akció szervezői közé!

És Buday Barna nem holmi erdélyi ur
azok közül, a kik ezen a földön eddigelékö-
életi szereplésre tolakodtak és nem tettek egye-
bet, mint „gondolatban szegény, eszmékben

ínséges, tudásban nyomorúságos“ erdélyi egy-
letecskék „*póczikálódását*“ támogatták.

Igaz ugyan, hogy a székelyföldön egy-
előre mentől kevesebben tudják, hogy micsoda
az a „Hazánk“ és kicsoda legyen Buday Barna?
De hát ezen a bajon könnyű segíteni. Föl kell
venni a vezető faktorok megismertetését a kon-
gresszusi ügyrendbe. Azonkívül — a mi még
sokkal praktikusabb — el kell árasztani a szé-
kelyföldet előfizetési felhívásokkal. Semmi két-
ség, hogy székely véreink sietni fognak töme-
gesen prenumerálni a mentő-kötélre, melyet a
„Hazánk“ papirosán az OMGE oly nagy lel-
küen dob felénk.

Némi utánjárással (de hát ki sajnálná ilyen
ügyben a fáradságot!) sikerült megkapnunk
Kolozsvárt a „Hazánk“-nak azt a számát,
melyben Buday Barna — a Marosvásárhelyt
kapott felhatalmazás alapján — erőteljes ma-
nifestummal megindítja az *igazi* székely ak-
ciót.

Nagyon szép cikk. Nem épen szerény,
de annál imponálóbb. Buday Barna egészen
belülfelül (intra dominium) szól a székely ügy-
ben *kifelé* az erdélyiekhez; a mint ez illik is
egy győzelmes hódítóhoz, a ki az elfoglalt po-
zicióról kegyeket és büntetést osztogat az
autochton „*póczikálódók*“-nak. Kegyesen meg-
veregeti az Emkének és más egyleteknek a
vállát, azért, hogy eljöttek a gyűlésre; és
ugyancsak megpaskolja a Kárpát-egyesületet,
hogy miért nem hallgatta meg az OMGE hívó
szavát. Majd hogy ki nem parancsolja Erdély-
ből az EKÉ-t. De hát még ez is bekövetkez-
hetik.

»*A mai naptól kezdve* — ugymond büszke
önérzettel Buday Barna — nemcsak *hiszem*,
de *tudom* is, hogy a székely kérdés borzasztó
seb a mi testünkön!»

No hála Istennek! Hiszen épen csak arra
várt a székely, hogy Buday Barna végre rá-
ébredjen erre a tudatra! Hiszen épen olyan
ember kell nekünk vezetőnek, a ki „a mai
naptól kezdve“ fölfedezi, hogy a székely kér-
dés nem csupán a *hit* szféráiban, hanem a ko-
moly *valóságban* is él közöttünk!

Tehát az OMGE vezetősége már tudja,
hogy a székely kérdés *van*. Hogy az „seb.“
Még pedig „borzasztó“ seb.

Helyes. Ennyi tájékozottság is elég egy-
előre. A többi is meg lehet lassanként tanulni

a „kotnyeleskedők“-től. Csak nem kell sajnálni a fáradságot.

De annyi mindenesetre szükséges, hogy a tanulásban *jó úton* induljon meg az ember. Azon a csapáson pedig, melyre Buday Barna igen Napoleoni allűrökkel lépett, körülbelül úgy fog járni a székely kérdéssel, mint a „Szökött katona“-beli Korpádi Lajos a francia nyelvvel. Lajos urfi ugyanis azt hitte, hogy ő *francziául* tanul és a végén kisül, hogy a — *tót* nyelvet verték belé. És Buday Barna szép czikke veszedelmesen arra vall, hogy a székelyeket összetéveszti a — *tótokkal*; ezeknek is a *legárvábbjával*.

Mert Buday Barna így ír:

„Ha látni akarsz parasztot, szegény és *szurtos parasztot*, oskolázatlan bölcsességével agyafurt és bizalmatlan parasztot, törvényt járó ügyes-bajos és mégis munkanélküli, *puliszkaéhes* parasztot: hát eredj csak le a Székelyföldre.

Ha akarsz látni mezőségeket, melyek a *varjunak is nagy kinnal termelik meg* táplálékát; esőtől kilúgozott ökörnűző kopár halmokat; parlagon heverő erdőségeket; ha akarsz látni *nyomorult falvakat*, melyekben a *szalma a legnagyobb luxus*, melyekben az *istállókat iskoláknak* nevezik s melyeknek népe azzal a tudattal *nyomorog*, hogy megcsalódott; ha látni akarsz *városnak nevezett sárfészket*, *útnak nevezett sártengert*; *közigazgatásnak nevezett emberkínzást*; mezőgazdasági természetnek nevezett *kukoricza morzsolást*; *adónak nevezett ba omigát*; hitelnek nevezett bakonyi rengeteget; *telekkönyvezésnek nevezett csáki szalmát*; közoktatásnak nevezett iskola hiányt; nemzeti kulturának nevezett *eloláhosítást*; ha egy *mostoha vidék s elhagyatottságában pusztuló népének drámai képét látni akarod*, *eredj csak le a Székelyföldre*.“

Ilyennek hirdeti Buday Barna a székelyt, — az ottani állapotot; és bizonyára ilyen alapról kíván hozzáfogni a *mentő-akcióhoz*.

Ez a „drámai kép“ nagyon markáns vonásokkal van lemásolva a Jókai-féle regényből, melyben a felvidéki éh-ínséget festi; vagy Bartha Miklós könyvéből, a hol leírja a szegény rutén paraszt rettentő nyomorúságait. Megmozdul az ember zsebében a két filléres és könyöradománynak kívánczik a Székelyföldre, — mikor olvassuk Buday Barna szívfacsaró sorait.

De azért ne tessék adakozni! Mert a székely „paraszt“-ra, a székelyföldi *általános* viszonyokra jóformán *egyetlen szó sem illik abból*, a mit Buday Barna mond. Annyi az egész, hogy ez az úr egyszerűen rászabja a székelyekre azokat, a miket színgázilag írásokban elzül-

lött árva tótokról, ruténekről *olvasott*. Különben pedig fogalma sincs a *székely* ember jelleméről, képességeiről, viszonyairól és a székelyföldi közállapotokról, a melyeket demagóg hangon meggyanúsít.

Buday úr azt hiszi, hogy a székely kérdés közönséges *koldus-ügy*. Még csak se látszik, hogy ebben a kérdésben nem *könyörület*es segítségről, hanem egy *hatalmas nemzeti erőforrás* jobb kihasználásáról van szó. Tehát nem arról, hogy egy *elzüllött tőkét* a székelyek privát hasznára *viszszadllítsunk*; hanem arról, hogy egy *tényleg meglevő gazdag tőkét* a magyar nemzet boldogulására *dúsabban jövedelmezessünk*!

Istenem, milyen kár az OMGE-ra nézve, hogy Buday Barna épen akkor, a mikor gyöpre kellene állania a „francia“ tudományával, — egyszerre csak „tótul“ kezd beszélni! . . .

III.

Más a székely ember és más a székely kérdés, mint a milyennek Buday Barna — az OMGE székelyügyi szócsöve — igen megtévedt fantáziával hirdeti.

Bizonyosan akadnak azon a földön is, mint mindenütt a világon, tönkrezüllődött koldus alakok. De arra invitálni az országot, hogy ha a szurtos, munkátlan, puliszka-éhes, elnyomorodott paraszt típusát akarja látni, *hát menjen a Székelyföldre*, — ez olyan durva megsértése a »jég hátán is megelni tudó«, értelmes, dolgos, testben-lélekben kiváló erejű szé-

Utivázlatok Moczipotámiából.

Czárán Gyula felvétele.

Egy kis vigyázói idyll.

Útivázlatok Moczopotámiából.

Sphynx.

Czárán Gyula felvétele.

kely népnek, a milyenre igazán csak a legvakmerőbb együgyűség képes, a maga önteltségében és tökéletes tájékozatlanságában.

Bizonyosan vannak a Székelyföldön is sovány mezők, kopár halmok, parlagon heverő erdők, szegény falvak, sáros utcák és egyéb efféle bajok. De annak a földnek általában magas fejlettségű mezőgazdasági kulturájáról, csinosan épített és tisztán tartott falvairól, városairól, pompás uthálózatáról, nagy intelligenciára és kulturális érzékre valló egyéb be rendezkedéseiről, főleg pedig minden ostrommal győzelmesen dacoló hatalmas magyar szelleméről — olyan förtelmes képet adni, mintha ez a föld volna a művelt Európa leg-hitványabb szemétdombja: no, kedves Buday Barna, *ennyire* még aligha vetette el valaki a *súlykot*, mint a hogy ön tette, az OMGE büszke képviselőjében!

De hát persze, persze... valami *ilyen* nép és föld lenne alkalmas ahoz, hogy egy kis *demagógiát* fakasszunk életre belőle.

»Ha látni akarsz népet, mely *azzal a tudattal nyomorog, hogy megcsalódott; közigazga-*

tásnak nevezett emberkinzást; adónak nevezett baromigát; hitelnek nevezett bakonyi rengeteget... eredj csak le a Székelyföldre.«

Igy beszél Buday Barna, az OMGE képviselőjében. Így hintegetné a *demagógia* magvait a szerinte tönkresilányult székely mezőkre, halmokra és *lelkekbe*. És nem feledkezik meg arról sem, hogy jót üssön egyet a székelyföldi *urakon* is, a miért azok — ő szerinte — fejetlenek és széthuzók s nem tudnak egyformán okoskodni ketten sem, mert éktelenül bizalmatlanok egymás s az egész világ iránt.

Lólab ez? — *Czéltudatos izgatást* vagy csak *közönséges ostobaságot* lássunk-e a valótlanságoknak abban az áradatában, melyet az OMGE képviselője a székely népre és az ottani állapotokra zudit? Tényleg nincs ennek az urnak, kít a kongresszus-szervezés élére állítottak, abszolúte semmi fogalma az egész székely ügyről, — vagy pedig meg van állapítva, hogy az igazság ellenére *ilyen* irányban kell megindítani az OMGE székely akcióját?

Nem tudjuk. De nem is törődünk ezekkel

a kérdésekkel. Akár célzatos, akár pedig csak ostoba az a cikk, melylyel az OMGE akciója megindult, — mi az efféle kísérleteket mind a két esetben a leghatározottabban visszautasítjuk.

És visszautasítják ezt már magáról a Székelyföldről is. A sepsi-szentgyörgyi „Székely Nemzet” — közölve Buday Barnának általunk is ismertetett kirohanásait — legújabb számában ezeket írja:

„Ki adta Budaynak ezt a leírást a mi derék munkás népünkéről, nem tudjuk. De hogy fajának nem jóakarója az illető, az bizonyos. Leutazik egy úr a fővárosból, elmegy *Maros-Vásárhelyre* és hazatérve fest a nagy világnak olyan ruinalt népfajt, a milyen legfeljebb a költő borzalmas fantáziájában születhetik meg, ha vasárnap dél itáni közönségnek rémdrámát ír.

Isten mentse, hogy mi az egész Székelyföldet rózsaszínű ködben akarók látni s a székelynyomort palástolni szeretnők. Nem. Tizenkilenc vas-kos kötet tesz tanúságot arról, hogy a saját hibáinkat mindenkor feltártuk, — de tulzás nélkül, higgadt megfontolás után. Levonjuk ebből az ismeretterjesztő cikkből azt a tanúságot, *hogy a székely, a Galiciából bevándorolt toprongyos kasárral egy sorban áll s ne csodálkozzék az OMGE különben derék titkára, ha a székelység ezután sem tud a neki imputált bizalmatlanságtól megmenekülni. A fenhargon kiabáló, reklámozó, „jóakaró” cikkeknek soha nem voltunk barátja s mi, a kik a székely-kérdéssel két deczeniumon keresztül eredményesen foglalkoztunk, jogunk van visszautasítani minden efféle me-*

rényletet a székely nép nevében és érdekeinek megóvására.

Hiába írja Buday Barna, hogy a *czimkérdésről* több szó ne essék. Mi igen jó kezekben láttuk lévén a székelység mentő akcióját, melyhez hozzájárultak Háromszék, Csik, Udvarhely, Maros-Tordavármegyék minden társadalmi tényezői, segítő kezet nyújtottak az összes főispánok s mikor már ott állott a dolog, hogy a nagy körültekintéssel összehordott anyagot föl kell találni: akkor jelentkezik az OMGE. Hogy erre miért volt szükség, ő tudja, mi nem keressük az okát. Megelégszünk azzal, hogy a *székely képviselők* (kiknek sorában nem láttuk egy alkalommal sem: Beksics Gusztávot, Székely Györgyöt, Molnár Józsefet, Weisz Bertholdot, Neumann Imrét, nem is említve a más megyebeli derék székely képviselőinket, a kiknek talán szintén vannak bizonyos, már megszerzett érdemeik a székely-ügyek körül) így látták jónak, üdvösnek, célravezetőnek.

Elmondtuk ezeket *utoijára*, mert el kellett mondani egy megsértett lelkes egyesület elégtételadásképp. Az *EKE*-nek igen nagy hálával tartozik a székelység. Az *EKE* nélkül valahol ott tartanánk a kezdet-kezdetén.

Igy ír a »Székely Nemzet.«

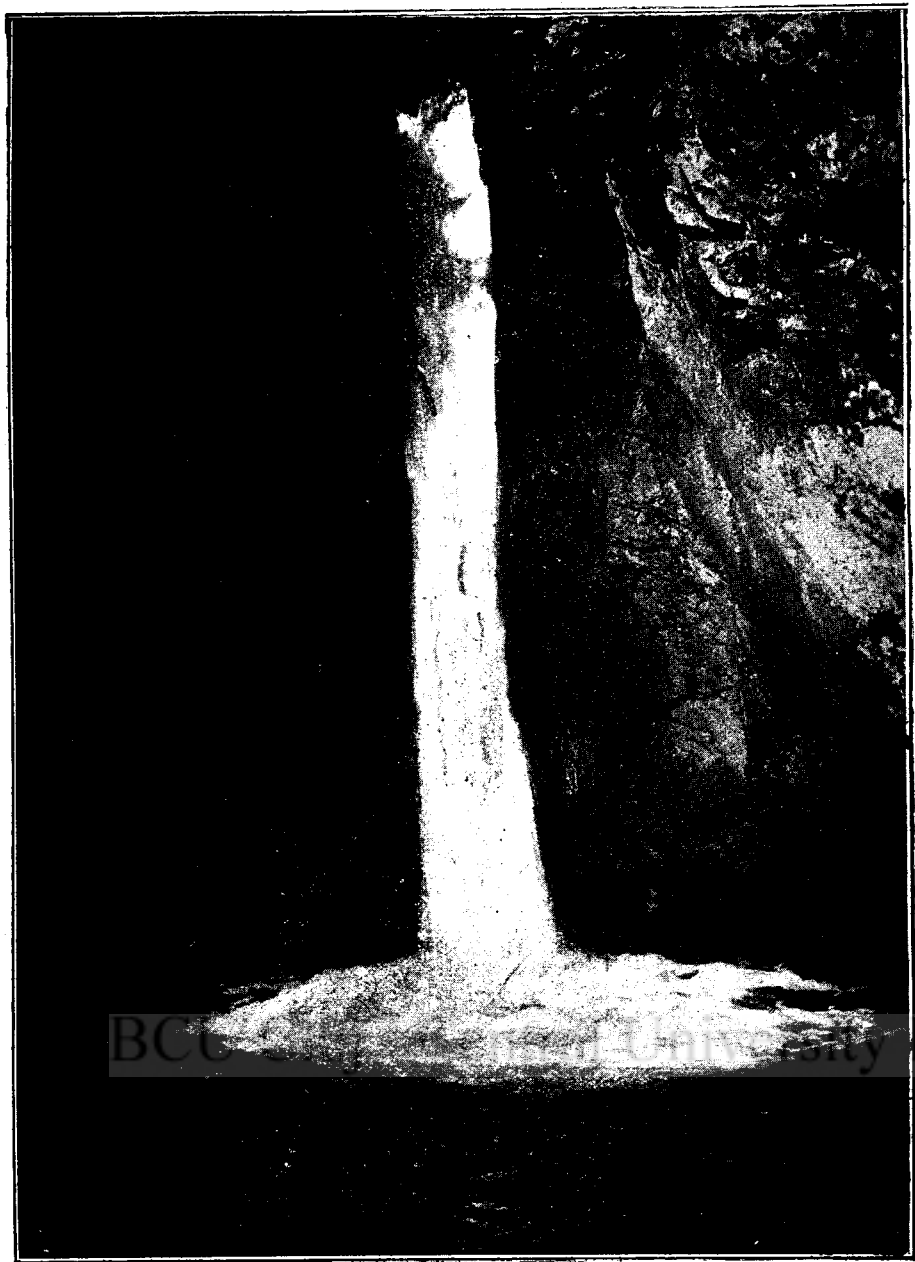
Mi az *EKE* dolgáról nem nyilatkozunk; a sértésekről sem. a melyek méltatlanul érték. Hogy a Kárpát-egyesület folytatja é és *miképen* folytatja (a többi erdélyrészi egyletek s más tényezők társaságában az OMGE által megzavart munkálatokat: ennek az eldöntését minden nézetnyilvánítás, kapacitáció nélkül bizhatjuk az *EKE*-re és érdemes társaira. Mert

Útírázatok Moczopotámiából.

Kőomlatag.

Czárán Gyula felvétele.

Rékásvölgyi vízesés.

Útivázlatok Moczopotámiából.

arról meg vagyunk győződve, hogy elhatározásukban nem a szenvedett sérelmeket, hanem a fontos *kötelességet* fogják szem előtt tartani, a melyet a székely ügyben magukra vállaltak és a melyet be is kell végezniök.

Azt pedig, hogy ez a kötelesség *miben* áll? és hogy *miképen* kell a haza javára jobban értékesíteni azt a roppant nemzeti erőt, mely a székely köznép és intelligencia erényeiben, — tettejében, — a székely hegyek és völgyek természeti kincseiben van fölhalmozva? — erre teljességgel fölösleges kitanítani azokat a derék faktorokat, a kik (minden szereplési viszketeg nélkül) nemcsak jó szándékkal, de komoly kötelességtudással és alapos dologismerettel vállalkoztak *ittthon* a székely kérdés szolgálatára.

Czárán Gyula felvétele.

»poczikálódók« nagyhorderejű, hazafias székely akcióját.

A székely kongresszus ügye.

— Az „Erdélyi Gazdát”ból. —

Megvalljuk: szándékosan hallgattunk mindezideig. Hallgattunk azért, mert a rohamosan torlódo események tiszta képét magunknak megrajzolni — máig alig tudtuk.

Kezdetől elfoglalt álláspontunk az volt, hogy a székely kérdés, helyesebben az erdélyi magyarság kérdése, erkölcsi és anyagi stagnálása, itt-ott: visszafejlődése — nem egy vas-

A ki pedig *nem ismeri* a feladatokat és — nemhogy a segítés, orvoslás módjaival volna tisztában, de még a *tényleges helyzetről sincs fogalma*: az álljon be, ha tetszik, *tanítványnak*, szerény munkásnak a dologismerők diszes sorába, — de ne tolakodjék *vezetőszerepre*.

A mi egyébként az OMGE »akcióját« illeti, a mit *hajnalnak, viradatnak* dicsőítettek s a mire most úgy ráillik a nóta, hogy: »alig virrad, már is alkonyul«, — ez ugyan ne bénítsa többé a »kotnyeleskedő« erdélyiek czéltudatos, békés, becsületes munkáját. Hogy közülük kiknek tetszik vagy nem tetszik ez a kierőszakolt szereplés: ilyen kérdés ne zavarja tevékenységünket.

Legjobb lesz megállapodni, hogy az OMGE szíves közreműködését vegyük úgy, mint a »Szegény Jonathán«-beli Molly a szódavizet: »meg is ihatja, ott is hagyhatja!« De akár *isszuk*, akár *otthagyjuk* — ez a örölmény ne tartóztassa fel többé egy pillanatra sem a »kotnyeleskedők« és

kalapos studirozással felfedezendő és nagy hűhóval megoldandó problema, hanem a mi köz-tudatunkban immár teljesen ismeretes kórfo-lyamat, melynek diagnózisa régen meg van ál-lapítva s melynek gyógyító szereai is sokkal inkább a háziszterek kamrájából kell, hogy ki-kerüljenek, mint egy színes-hangos kongresz-szus lombikjaiból.

Ez volt a mi felfogásunk, azoké t. i., a kik a mi isten adta szerény *«erdélyi észjárá-sunkkal»* a közpályán szoktunk *«póczikálódni»*.) S bizony-bizony ezt a mi különleges felfogá-sunkat osztják még igen sokan :

„...erdélyi urak, szegény, de büszke urak, rendkívül értelmes, de fejetlen urak, a kik egyfor-mán hazafiak valamennyien, de nem egyformán okoskodnak ketten sem ; a kik külön-külön hat em-ber helyett képesek dolgozni, de hatan együtt egy helyett sem : a kik ékesen tudnak beszélni, de ék-telenül bizalmatlanok : ketten egymás közt, közösen a harmadik iránt, hárman együtt az egész világ iránt....“ és így tovább.

Amint azt a jövő székely kongresszus ügyvezetője igen szépen megírta az általa szer-kesztett „Hazánk“ című is-mert irányú napilap febr. 18-iki számának vezető cikkében.

Azonban tiszteljük az el-lenvéleményeket, megbecsüljük a mások nézeteit is, sőt el tu-dunk esetleg képzelni még egy tényleg komoly és hasznos kon-gresszust is. De csak úgy, ha azt értékes munka előzi meg és ha annak rendezőit sokoldalú ta-pasztalat, alapos tájékozottság és a viszonyokkal számoló tu-dás képesíti a nagy feladatra.

Hogy ezen utóbbi pasz-szust miért írtuk, azt is el-mondjuk. Ilyen komoly és hasz-nos kongresszusnak tartottuk és tartjuk mi ma is azt, a me-lyet — minden más e célra törő kezdeményezést megelő-zően — az Erd. Kárpát-Egy-let munkával és hűhó nélkül kezdeményezett s a melyben való részvételtől idegenkedni éppen semmi okunk nincs.

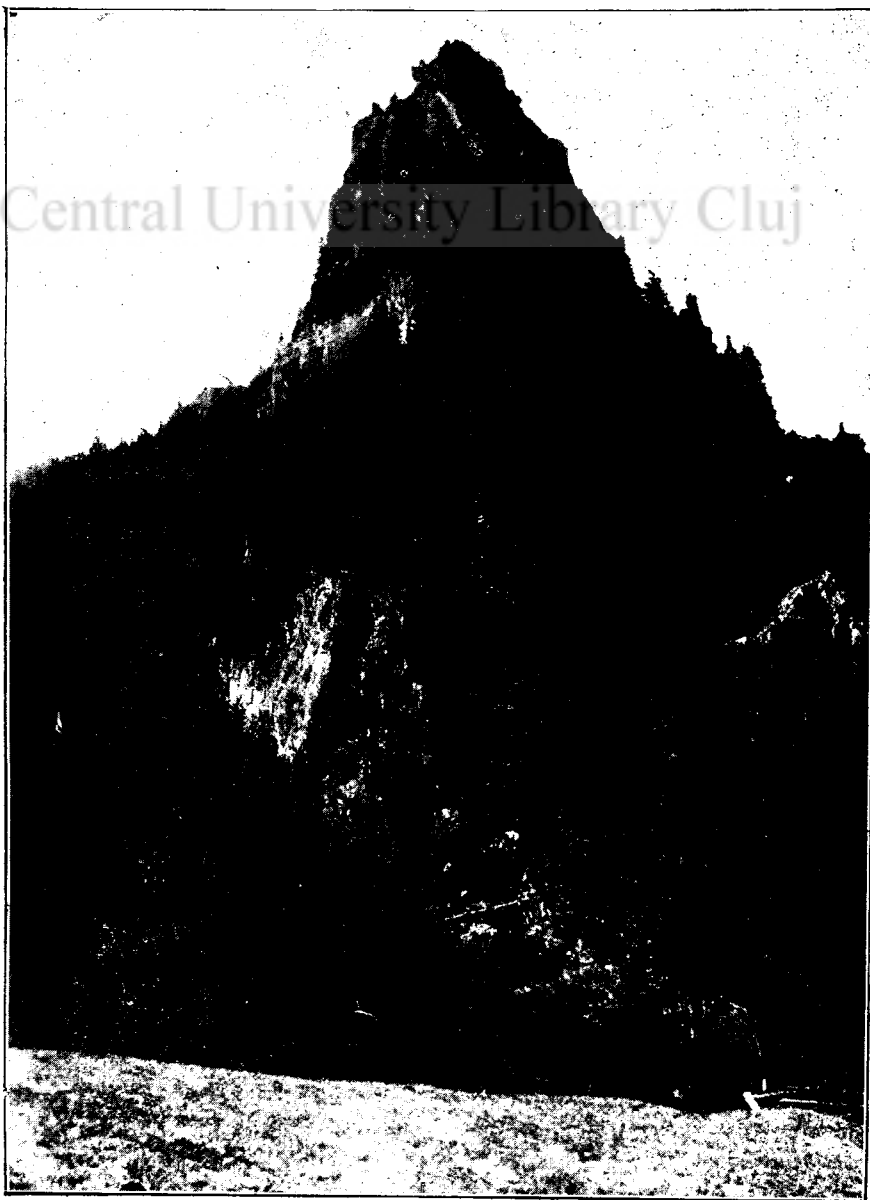
Ezt a legelőször kezde-ményező egyletet illetve a *«Ma-gyarság»* című fővárosi lap (febr. 14. sz.) azzal a váddal, hogy *«... nem tud lemon-dani arról, hogy a székely kon-gresszust az «O. M. G. E.» teljes kizárásával egyedül csak-is ő rendezze s a többi illeté-kes tényezők körülötte csak díszletül szolgáljanak...»* Ezt

az egyesületet vádolja ugyanaz és ugyanott *«folytonos elsőségkereséssel és félrehúzással»* és fenyegeti meg vele együtt még az *«E. G. E.»*-et is azzal, hogy : *«... ha nem csatla-koznak? Akkor őket elsöpri az útból az az áradat, a mely sokkal erősebb már, hogy holmi kanapé-pörökkel és úgynevezett «erdé-lyi észjárással» meg lehessen akasztani...»*

Azt hisszük, mindenki indokoltnak fogja tartani kíváncsiságunkat, a melylyel ezen idé-zett hatalmas elsöprő *«áradat»* eredete, iránya és világosabb körülírása iránt érdeklődünk.

Amit a fennebbiekben előadtunk, az tu-lajdonképen az elemi iskolákban kedvelt far-kas és bárány meséjének korszerű ismétlődése. Nem erre fektetjük azonban mi a fősúlyt. Ne érjen minket a kanapé-kérdés vádja!

Arra fektetjük a fősúlyt, hogy bizalmat lanságunkat fejezzük ki a székely kongresszus új rendezőinek, vagy — a mi szintén nincs kizárva — a *második* székely-kongresszus rendezőinek hivatottságával és alaposságával szemben.

Nézzük csak, hogy miképen ír az «O. M. G. E.» kongresszusának újonnan megválasztott ügyvezetője a marosvásárhelyi előkészítő értekezlet után három nappal, az ő félnapos tapasztalatai nyomán:

„(B. B.) Ha látni akarsz parasztot, szegény és szúrto parasztot, oskolázatlan bölcsességével agyafúrt és bizalmatlan parasztot, törvényt járó ügyesbajos és mégis munkanélküli, puliszkaéhes parasztot: hát eredj csak le a Székelyföldre.

Ha akarsz látni mezősegeket, melyek a varjunak is nagy kinnal termelik meg táplálékát; esőtől kilugozott, ökörnyszó kopár halmokat; parlagon heverő erdősegeket; ha akarsz látni nyomorult falvakat, melyekben a szalma a legnagyobb luxus, melyeken az istállókat iskoláknak nevezik s melyeknek népe azzal a tudattal nyomorog, hogy megcsalatott; ha látni akarsz városnak nevezett sárfészket, utnak nevezett sártengert; közigazgatásnak nevezett emberkinzást; mezőgazdasági természetnek nevezett kukoricza-morzsolást; adónak nevezett baromigát; hitelnek nevezett bakonyi rengeteget; telekkönyvezetésnek nevezett csáki szalmát; közoktatásnak nevezett iskolahiányt; nemzeti kulturának nevezett eloláhosítást; ha egy mostoha vidék s elhagyatottságában pusztuló népének drámai képét látni akarsz, eredj le a Székelyföldre.“ („Hazánk“ vezércikke, febr. 18-án.)

Valóban csakis így és ilyeneket lehet írni egy félnapos tanulmányút után. Szegény székely nép, melynek legutolsója is: ősrégi nemességgel bír — ime «szúrto paraszt» lettél és «oskolázatlan» vagy, habár közöttetek a hattól harmincz évesig nincs is írástudatlan ember!

De nem méltatom tovább azt a sok ruthénföldi kópiát. A kik ismerik a mi szép, természeti kincsekben gazdag és termékeny székely földünket és annak magas intelligenciájú takaros népét, mely még ma is kenyeret eszik és cseréppel fedett tiszta házakban lakik — azok anélkül is bő anyagot találnak e kis czitátumban egy jóízű tartós derűtség előidézéséhez.

A derűtségről a cikkely más részei is gondoskodnak; ime egy részlet alà: „Kati gyere ki“:

„Urak és parasztok körülállják a székely kérést. Csak egyetlen meghívott tag hiányzik: az Erdélyi Kárpát-Egylet. Hívták, nem jött. Kérlelték, hogy Eke gyere ki. De ő nem jött ki.“

Majd tovább a tárgyhöz méltó komoly fenséggel így ír:

„Nem büszke parancsnokok kellene ahhoz a feladathoz, hogy a székely akció egységes alapon induljon meg, hanem a közös munkaterv érdekében szubordinálható közlegénység. Ez nehéz feladat volt, mely majdnem kivihetlenné tűnt fel előttem...“

Tehát: »szubordinálható közlegénység« kellett. És ennek a kivihetősége nehéz feladat volt. Milyen jó, hogy csak „volt“!

Az új ügyvezető tájékozottságát ő maga így mutatja be:

„A mai naptól kezdve nemcsak hiszem, de tudom is, hogy a székely kérdés borzasztó seb a mi testünkön....“

A cikk a következő fenyegetődzéssel végződik:

„Csufosan elmarad, a ki csak kurjongatni tud és előre halad, a ki tenni akar.

Most már aztán, tisztelt rendező társadalom, több czimkérdés ne legyen ám! A székely mentőakció nemzeti ügy. Ebben a munkában utolsónak lenni is nagyobb tisztesség, mint elsőnek lenni a kimaradók között.“

Hogy itt minálunk, a mi ügyeinkben, eddig kik „tettek“ és kik „kurjongattak“ csupán, azt én ezúttal nem tartom szükségesnek kifejezni.

Mindezeket pedig (a miket már előttünk jó idővel mind megírtak az erdélyrészi napi sajtónak legelőkelőbb képviselői) mi most teljességgel nem heccz kedvéért idéztük fel újra. Csak bizalmatlanságunknak részbeni indokai gyanánt és főképp azért, mert a közönség igazán rég várja, hogy a napi sajtóban válasz nélkül elhangzott eme megjegyzések valamelyes komoly feleletet vonjanak maguk után s még inkább várja azt, hogy a kongresszus rendezői már egyszer, bár nagy vonásokban, valami elfogadható programot adjanak nemes céljaik felől.

Méltányoljuk mi az «O. M. G. E.»-nek nagy erejét, értékes munkásságát és általában: szép missziókra való hivatottságát — a maga idejében és a maga helyén. Ismerjük az új ügyvezetőnek tehetségét, buzgóságát és azt szívesen honoráljuk elismerésünkkel — ha nem válnak erején felül.

De — engedelmet kérünk — semmi hajlamot nem érzünk ahhoz, hogy csupán a nagyobb füst kedvéért, hozzácsatlakozzunk egy régebbi hasonló törekvést elnyomni akaró új mozgalomhoz, amelynek vezetői viszonyainkról és mirőlünk így írnak és ott írnak, ahol azokat az írásokat mi olvastuk.

A helyzet most már egészen világos. Az «O. M. G. E.» folytassa megkezdett művét, mi, erdélyrésziek is dolgozunk a magunk esze és felfogása szerint. Utjaink bizonyára nem fogják egymást keresztezni. Ha ők sikert fognak elérni, mi nem fogunk ürmöt cseppíteni az ők örömükbe s erre viszont mi is igényt tartunk.

A közmondás szerint: «Minden út Rómába vezet.» S a végén majd elvállik, hogy ki milyen Rómába akart eljutni.

/sz.

Utivázlatok Moczopotámiából.

Irta: Czárán Gyula.

I

Egy kis vigyázót idill.

Náron megnépesülnek a Vigyázó gyepes hátai s lejtői, ... nem a turistáktól, hanem a pásztoroktól, kik annál feltűnőbb nagy számmal sereglenek itt össze. Mig u. i. odaát a bihari oldalon az a szokás, hogy a havasi legelőre felhajtott jószág őrzetése végett az egész község választ egy vagy több közös pásztort: addig a Vigyázó környékén minden gazda külön vagy többen együtt kisebb csoportokká alakulva őriztetik jószágukat. Mig tehát ott a centralizáció rendszere van elfogadva: emitt a havasi autonómia s a municipális szabadság virul. Pásztort azonban, ha csak lehet, nem fogadnak; hanem kisebb gyermekeikre bizzák a jószág őrzését, hogy így azok se egyék egészen ingyen a kegyeret vagy málét, kik nehezebb munkára még nem érettek.

Innen van, hogy főleg a szarvasmarhát és disznót csaknem kizárólag gyermekek és leányok őrizik a Vigyázón. A juhnyájak mellé már rendesen jól kinőtt, erősebb kamaszokat tesznek; mert ez sokkal gyámoltalanabb jószág, nagyobb ügyelet kell rá, könnyen eltéved s nem tud haza találni; s ha ragadozó állat támadja meg, nem tudja magát védeni, hanem rögtön széjjel szalad, s szétszórva a dúvadnak könnyű zsákmányává válik. Azért ezt folyton szigorú gondnokság, szoros őrzet alatt kell tartani.

A disznóval már egészen másképp áll a dolog: ez meg van érve a szabadságra, nagykorú állat, ha mindjárt csak a súdókorát éli is még. Ez nem ugrik szét, mint a juh, ha jön a farkas, hanem összeröffen, s egész harczászati tudományával karré-vá alakulva, száll szembe a támadással. A sertésben olyan erős a kollegiális érzület, hogy ha csak egy elnyiffantja magát közülök, valamennyi kész érte azonnal síkra szállani.

A sertésfélét tehát már bátran lehet a maga lábára bocsátani, a maga becsületére bízni: hadd járjon, a merre jónak látja! — Csak gyermekeket tesznek mellé; de ezek sem igen járnak vele; nem is törődnek, merre kalandoz a jószág. Sokszor két-három napig haza sem jön a disznó a pásztortanyára; azt sem tudják, hol van. Se baj! Majd előkerül megint, ha ölben akar hálni.

Mert ezek a diszes alkotmányok itt ezen a képen nem a pásztorok hajlékait, hanem sertés- és borjú-ókat ábrázolnak, szálfákból szépen összeróva, s fenyőfák lehántott héjával gondosan befödve, hogy a benne pihenő jószág az esőtől védve legyen.

A saját maga bőrével sokkal kevesebbet törődik a pásztor: az ázhat bátran! — Ez az ől valóságos palota ahhoz az ütött kopott kalibához képest, a melyben ő húzza meg magát: ennek egyik oldala egészen nyitott, s a másik három falán keresztül-kasul sivitnak

a világtájak minden szelei, a tetején át pedig meglát-szik belőle „a határtalan menny minden csillaga.”

II.

A Sphynx a Vigyázón.

Nem is gondolná az ember, hogy a Vigyázó ellapított sima, zöldelő lejtőiből néhol merészebb szik-lacsoportok is bukkannak elő, hogy megszakítsák a nagy terjedelmű gyepes hegyoldalak egyhangúságát. Ilyen az a Sphynx is, azon ösvény mellett, melyen a Fazset pásztortelepről a főcsúcsra jutni fel.

Reám főleg akkor tett nevének megfelelő hatást, midőn első ízben jártam a Vigyázón. Gyönyörű szép, holdfényes éjszakán törekedtem felfelé, hogy a napfeljöttére a csúcsra már fen legyek. A mint egy kanyarulatnál hirtelen, váratlanul egyszerre szembe álltam vele: a hold kísérteties világánál olyan rémesen, olyan szörnyetegszerűen meredezett rám, hogy csaknem visszahőköltem tőle.

Azonban nappal távolról sem olyan rémséges. Jöjj csak bátran, kedves turista kollegám: elmehetsz egész bizton mellette, nem állít meg, nem kérdez tőled semmit, nem bánt. Csak egy ártatlan kő-csoda, a Vigyázó sziklának egy kis trefás alakoskodása az egész.

III.

Kő-omlatag a Vigyázón.

De sőt még nagy szikla omlásai is vannak imitt-amott a simahátú Vigyázónak, a milyeneket a Tát-rában, Retyezátban s más subalpin jellegű hegységekben lehet látni. A mit e kép ábrázol: a déli lejtőn van, a mint a havasközi („Entre muntz“) kolibák nyergéből egyenesen a fő csúcsra felmászók az ember

Óriások építettek volt talán tíz-húsz mázsás kö-vekből egy várat, s az omlott itt mindenestül össze?

Otromba nagy szikla tetemek, ruhaszekrény nagy-ságu kötuskók hevernek örült zűrzavarban tővel-hegy-gyel össze vissza forgatva egymáson, ki lapjával, ki élével felfelé, néme'nyik oly gyenge egyensúlyban, hogy mozgásnak indul, ha rá lépsz. A romlásnak, a vigasz-talan pusztulásnak ijedelmes — de még így is impo-náló képe.

IV.

A rékászölgyi vízesés.

— Micsoda? már megint egy vízesés?

— Hát én nem tehetek róla, kérem alássan, hogy hegységünk csak úgy önti a vízeséseket, oly gazdagon van megáldva vele.

Itt van ismét egy kedves példány belőlük, a Vigyázóról keletre lehúzódo Vale Rekáde (a katonai 1: 75,000 méretű térképek bánffy-hunyadi szelvényén *Vale rekásiél micu*) völgyön, ennek alsó elágazásán alul mintegy fél kilométerrel, a Vigyázó környékének hegységeit alkotó vulkanikus kőzetbe vájva.

A víz egy nagy szikla tömeget ketté fűrészelt, mély csatornát vágott belé, s egy összefogott kévécbe

tömörülve szökik le hét-nyolcz méternyi magasból szabad eséssel, egy megszakítás nélküli vonalban, az alant elterülő tágas medenczébe.

Mínthogy a vízkéve szélessége magában az esésben a patak vízmennyiségéhez aránylag kissé csekélynek látszik: ebből arra lehet következtetni, hogy a keskeny csatorna már meglehetősen mélyre ki lehet vájva.

A széjjel vágott sziklatömb két fele még fenn áll s bástyaszerűleg emelkedik ki jobbról-balról a vizesés fölött.

S hogy a lezuhogó hófehér habtömegek s az erdő sok árnyalatu zöldje mellett a színjáték gazdagsága még dúsabb legyen: a sziklák is ünnepi mezt öltének s mind valami sajátságos rézvörös színben játszanak. Kár, hogy az ily színjáték szépsége iránt a sötét kamarának semmi fogékonysága nincsen!

Szorosan az esés fölött pár előkészítő kisebb zuhatagot alkot szokás szerint a víz, hogy kellő erővel rugtathasson neki a nagy esésnek; ezek azonban elfedvék a csatorna kanyarulatától s csak a vizeséshez közeledő útról láthatók.

Ez az ösvény különben bizonyítja annak a valóságát, a mit itt hallottam, hogy t. i. a vizesés nem egész ismeretlen s hogy a környékbeli erdőörök méltányolni tudják szépségét, s el-el látogatnak ide némelykor, ha egy jó görbe napot akarnak kint a zöldben csinálni.

De hogy a turisták mikor fognak létezéséről tudomást venni: ezt nem tudom. Egy óceánra való víz fog még addig e vizesésen lezuhogni... Pedig egyike a hegység legkedvesebb vizeséseinek; és nincsen is a világ végén: a székelyői vizeséstől három-négy óra alatt könnyen elérhető.

V.

A Pozsárkő.

Bátran lehetne Királykőnek nevezni: olyan fejedelmi méltósággal, olyan diadalmas büszkeséggel, oly nagyratörő merészséggel magaslik ki egész magában ez az óriási szikla-piramis.

És kolosszusi tömege mellett is olyan formás, szabályos alaku; olyan vonzó, oly felsége szép; olyan beszédes tekintete van... Maga körül mindent eltörpítő magassága ellenére sincs benne semmi kevélység. Nem látszik lenézni az embert; sőt ellenkezőleg, mintha még biztatná: „Ne félj! nem látod, mily hatalmas óriás vagyok? megvédelek, ha valaki bántani akar!”... Olyan jóindulatulag tekint le ez a nagy szikla-titán az alulról rá bámészkodó apró husparányra....

.....Bocsánatot kérek; — a nagy lelkesedésben el is felejtettem megmondani — a mit mindjárt legelőbb kellett volna tennem —, hogy hol is van hát tulajdonképen? — A Vigyázó keleti lejtőjéről, a Vale Recasiei micutól délre ezzel párhuzamosan vonuló u. n. Vale Cseteczelnek azon vizgóczában, hol a Sztinisóra patakja, — miután a *Gropa Temni*, a *Gropa szitári* és a *Kále kápri* völgyecskék vizeit magába vette, — a Cseteczel vízával egyesül, — a székelyői vizeséstől s a katonai térkép 1348-as magassági számától északra, egyenes irányban $3\frac{1}{2}$ –4 kilométernyire — tehát mintegy két óra járásnyira a székelyői vizeséstől.

Különben a Cseteczel völgyét kísérő hegyoldalak s tetők erdőségeinek zöldjéből mindenfelé a Vigyázó hegyeit alkotó vulkáni kőzet várrom alaku sziklamaradványai meredeznek elő. Ezen sziklaváraknak legnagyobbika ép ez a Pozsárkő; és ezektől kapta nagyon valószínűleg nevét az egész völgy is (csetátye = vár; cseteczel = váracska.)

Egyébiránt a Pozsárkő csak látszólag áll magában: ott van véle a fia is; csak hogy nem látszik ide, a honnan mi most nézzük őt. De a *Dosu Recasiului* gerinczén a Vigyázóra felvezető útról nagyon jól

lehet látni azt a sokkal kisebb arányokkal bíró, de hasonló alaku sziklacsompót, mely ott alatta áll, a lábánál, mintha az öregnek védőszárnyai alá akarná magát meghuzni..... Ugy néz ki innen csakugyan, mint valami mafla kamasz, a ki nem mer mozdulni az apja oldala mellől. Talán jobb is, hogy nem lát szik s nem rontja az illúziót; csak megosztaná a figyelmet, s csökkentené a főalak hatását.

Székely kongresszus.

kik eddig figyelemmel kísérték az E. K. E. székely mozgalmát, azok bizonyára meggyőződhetnek arról, hogy komoly kötelességtudással, erős elhatározással fogtunk ehhez a munkához. Semmit sem akarunk egyebet, mint hogy végre-valahára munkába kezdjünk és a sok hirlapi cikk és beszéd helyett *tettekkel* álljunk a közügy szolgálatába.

Alább felsoroljuk mindazokat az újabb eseményeket, melyek e mozgalmából keletkeztek. Láthatja azokból az olvasó, hogy erős támadások érték az E. K. E.-t. Részünkről nem reflektálunk ezekre, mert eléggé megvilágítják a támadások igazi célját azok a lapvélemények, melyeket lapunk élén közreadunk. Munkánkban ezek a támadások csak megerősítének, de semmi körülmények között nem lanesztanak. Az igazság az eredményekben fog napfényre kerülni.

Akármelyik részen legyen azonban az igazság, egyről legyünk meggyőződve és ez az, hogy a harc nyomán a székelység ujjaszületése, közgazdasági és kulturális bajainak feltétlen való orvoslása kell, hogy bekövetkezzék.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

A harc.

(Székely képviselők meghívója.)

Az E. K. E. mozgalmának munkálata már jó előre haladt, a mikor az *Országos Gazdasági Egyesület* (OMGE) programjába vette, hogy Erdélyben a kivándorlás okait tanulmányozza és e célból Erdélyben is nagygyűlést rendez. Múlt füzetünkben közöltük azt a barátságos hangú átiratunkat, melyben budapesti osztályunk javaslatára, felkértük az OMGE-t, hogy mozgalmával a mi mozgalmunkhoz csatlakozni szíveskedjék. Az OMGE úgy látszik nem fogadta szívesen egyesületünk felkérését. Válaszra se méltatta. Hanem e helyett váratlanul 9 székely orsz. képviselő meghívóját kaptuk, melyben a *székely kongresszus* ügyében jan. 16-ára értekezletre hívnak.

A meghívó így hangzik:

Tisztelt Egyesület!

Alulírott székely képviselők a t. Egyesületet tisztelettel fölkérjük, hogy a székely-kongresszus rendez-

zése tárgyában jövő évi január hó 16-án délután 5 órakor a képviselőházban tartandó közös értekezleten résztvenni sziveskedjék.

Az értekezletre meghívott t. egyesületeket és pedig: a t. Országos Magyar Gazdasági Egyesületet, a t. Erdélyi M. Közművelődési Egyletet, a t. Erdélyi Gazdasági Egyletet, a t. Erdélyi Kárpát-Egyesületet, a t. Székely Társaságot és a t. Székely Egyesületet szerencsénk van arra is kérni, hogy a kitűzött értekezleten lehetőleg t. elnökségeik útján méltóztassanak résztvenni, s hogy a képviseletre vonatkozó becses választukat Bedő Albert képviselőtársunkhoz (Alkotmány-utca 10. sz.) sziveskedjék intézni.

Budapest, 1901. évi december hó.

Bedő Albert, Benke Gyula, Daniel Gábor,
Györffy Gyula, László Mihály, Molnár József,
Székely György, Ugron János.

(Az E. K. E. válasza.)

Erre a meghívóra az EKE a következő választ adta tisztikari tanácsának jan. 9-án tartott gyűlése határozata alapján:

Méltóságos orsz. képvis. ur!

Kézhez vittük a 9. székelyföldi orsz. képviselő meghívóját, melyben az egyesületünk által kezdeményezett és vezetett székely-kongresszus tárgyában folyó hó 16-án tartandó értekezletre meghívni sziveskednek.

Tekintettel arra, hogy az érdekelt székely hatóságok és társadalmi szervezetek majdnem mindenike már nyilatkozott ebben a kérdésben, sőt a meghívót aláírt képviselők közül 4 képviselő írásbelileg is csatlakozott mozgalmunkhoz és tekintettel arra, hogy a meghívóban megnevezett egyesületek közül az E. M. K. E., Erd. Gazd. Egyesület és Székely társaság a rendezés munkálataiban tényleg részt vesznek és a többiek is a részvételre a legbarátságosabb formában felkértek: egyesületünknek f. hó 8-án tartott tisztikari tanácsa nem tartja sem czélszerűnek, sem helyesnek, hogy ebben a kérdésben bárminemű olyan értekezlet tartassék, mely az eddig elért öröndetes összhangot és együttműködés lehetőségét megzavarná.

Mégis azonban, hogy a székelység iránt érzett önzetlen szeretetünknek ezzel is tanúságát adjuk és minden irányban mozgalmuk iránt a rokonérzést és bizalmat felkeltsük, ez értekezletre is a legszivesebben kiküldjük képviselőinket alóírott elnökünk és főtitkárunk személyében.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletünk kifejezését, melylyel maradtunk

Kolozsvárt, 1902. jan. 8.

Szívélyes üdvözléssel

Báró Feilitzsch Arthur, Radnóti Dezső,
orsz. képvis., elnök. főtitkár.

(A budapesti értekezlet.)

Az ilyen előzmények után összehívott értekezlet részletes lefolyása a következő volt:

Az értekezleten Bedő Albert orsz. képvis. elnökölt. Kíváncsnak tartja, hogy ennek a kongresszusnak összehívásában, munkálkodásának rendezésében mindazok az egyesületek részt vegyenek, melyek gazdasági és kulturális hivatásuknál fogva illetékesek lehetnek arra, hogy ebben az akcióban szerepet vigyenek.

Az egyetlen tárgya a mai értekezletnek az, hogy ki által hivassék össze ez a kongresszus. Ennek eldöntése céljából hívtam össze az értekezletet, melyre a következő egyletek jelentettek be képviselőket.

Erdélyi Kárpát-Egyesület központja képviseletében Feilitzsch Arthur br. elnök, orsz. képviselő, Radnóti Dezső főtitkár; Országos Magyar Gazdasági Egyesület képviseletében Bujánovics Sándor alelnök;

Széchenyi Imre gróf, Buday Barna; Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület képviseletében Sándor József orsz. képvis. alelnök-főtitkár; Székely Egyesület képviseletében Bedő Albert elnök, orsz. képvis.; Marosvásárhelyi Székely társaság képviseletében Sebess Dénes dr. orsz. képvis.; Kömőcsy József dr. elnök, Rozsnyai István főszolgabíró, Debreczeni Sándor árvasszéki elnök, Szentgyörgyi Dénes gazda, Máthé József titkár; Erdélyi Gazdasági Egylet képviseletében Tokaji László titkár. Az összehívó képviselők közül ott voltak: Daniel Gábor, Györffy Gyula, Molnár József, Fehér Antal, Ugron János. Ott voltak még Borszéki Soma ny. min. tan., Kemény Ákos dr. orsz. képvis., Fancsó Benedek dr., Bedőházy János orsz. képvis. és Balássy Dénes

Elnök: Méltóztassék tehát a tárgyhöz szólni. Az első felszólaló

Sándor József. Mindenekelőtt személyes kérdésben óhajtok felszólalni. Az „E. K. E.”, az Erdélyi Kárpát-Egyesület fővárosi osztályának hivatalo: közlönye mult számában referálván a választmányi ülés lefolyásáról, említették az is, hogy az OMGE hozzáma is kérdést intézett a székely kongresszust illetőleg. A magam igazolására kijelentem, hogy Ugron János, a ki az OMGE tagja, megszólított engem a parlamentben, hogy kellene rendezni Erdélyben egy kongresszust, és hangsúlyozta, hogy az OMGE illetékes tényezőinek megbízásából szólított meg engem. Erre én kizárólag a magam nevében kijelentettem, hogy ez idő szerint nehéznek tartom e kérdéssel való foglalkozást és pedig azért, mert az általános képviselőválasztások előtt állottunk és a hírlapokban aggodalmat keltő tudósítások jelentek meg, melyek arról szóltak, hogy az OMGE kebelében *egy egyoldalú gazdasági irány megteremtése körül foly a mozgalom* és ilyen jelszó alatt nem tartottam helyesnek, hozzá még a politikai választások előtt nem tartottam czélszerűnek belemenni egy székely kongresszus rendezésébe. Ezt én őszintén megmondtam és félre álltam. De később szerencsém lévén az E. K. E. által meghívatni, ott is megmondtam, hogy a kongresszust a választások előtt ne tart-suk meg, mert a *székelyügy felkarolását minden mellék tendenciáktól menten kell szőnyegre juttatni*. Ez volt az én szerepem, és semmi egyéb. Később az E. K. E. indított meg *nem csak lanczirozás alapján, de formailag is egy kultur-mozgalmat*, melynek a mult nyáron Kolozsvárott tartott értekezletén az EMKE nevében részt vettem és ott is hangsúlyoztam, hogy feltétlenül az általános politikai választások után tartassék meg a kongresszus, akárki is rendezze azt és kifejezést adtam annak is, hogy Erdély egymagában erőtlén és gyenge lévén, a maga lábán megállni nem tud és az anya-állam kebeléhez kell simulnia és tárt karokkal kell fogadni minden közeledést más tényezők részéről mindaddig, *a míg mellékcélzat egy ilyen mozgalomba bele nem vegyül*. Ez az én álláspontom ma is. A kérdés az, meg vagyunk-e arról győződve, hogy a székelységben baj van. Azt hiszem erről meg vagyunk győződve, mert különben nem jöttünk volna ide ma össze. S hogy a segítség ideje elérkezett, az kétséget sem szenved. Ha mi nem olyan kongresszust akarunk rendezni, a mely az általános kellékek szerint alakuljon s tisztán elméleti alapon álljon, hanem egy olyat, melynek gyakorlati eredménye is legyen, akkor igyekeznünk kell, az erők tömörítésével minden irányú tényezőnek összehozatalával felvonulni, hogy a nemzetre olyan nyomást gyakoroljunk, hogy az tényleg meg legyen győződve arról, a mit mi propagálunk, s hogy határozataink tényleg végre is hajtassanak. Ez volna körülbelül az EMKE álláspontja is, úgy azonban, hogy mindenféle kanapé-procresszus vagy féltékenység innen távol álljon. Minden féltékenységet ki kell innen küszöbölni és közös erővel kell ellenállni bármiféle ol-

dalirányu törekvésnek, mely a végcélzt megakasztaná. De eliminálni kell az egyoldalú párttendenciákat is bármely irányuak legyenek is. Miután az E. K. E. a maga ügyességével, életrevalóságával megragadta és inicziálta ezt a mozgalmat, meg kell neki adni azt, ami az övé, mert megint cél ellen volna az, ha egyik vagy másik már működött egyesületet megsértenők, de a végcél érdekében tárt karokkal kell fogadni mindazokat, a kik együtt akarnak működni. Arra kell törekedni, hogy ennek az akciónak sikere legyen. Szerencsésebb eredménye legyen, mint a mult ciklus alkalmával a székelői képviselők által benyújtott memorandumnak. Szóval egyetértésben, békében kell lanczizni törekvéseinket.

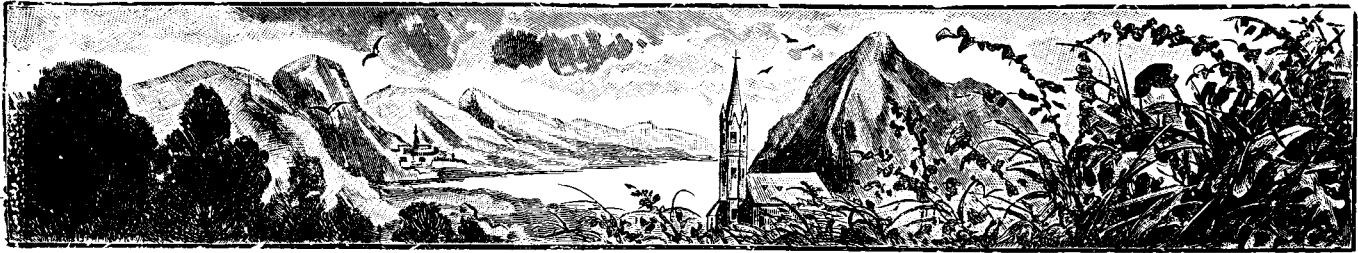
Apponyi Albert azt mondta egy alkalommal, hogy Magyarországon a társadalmi mozgalomnak az a jellege, hogy igen sokan élvezik a kezdés mézeshetét, de aztán nagyon kevesen akarják az apaság gondjait is elvállalni. Vigyázzunk, hogy Apponyi Albertnek ez a jóslata reánk ne találjon s főleg arra kell törekedni, hogy ne csak formailag, de megiszívünkben se legyen hátsó gondolat. Én ezzel a meggyőződéssel vagyok itt és ilyen irányban akarom kivenni a munkában a magam részét. (Helyeslés.)

Feilitzsch Arthur báró. Igen tisztelt értekezlet! Én tekintettel az értekezletet összehívó képviselő társaimnak az elnök úr által kijelentett céljaira, a személyes kérdéseket egészen ki hagyom felszólalásomból, annál is inkább, mert hiszen mi sem könnyebb mint egy-egy ülésen vagy értekezleten elmondott beszédnek valamely részét kiszakítva, tendenciózusan felvetni és egészen más színben tüntetni fel, mint az czélozva volt. Csak egyben vagyok kénytelen a Sándor József által idézett napi lapnak cikkére reflektálni, a mely nem reám, hanem az E. K. E.-re vonatkozik és a melyben az mondatik, hogy az E. K. E. mint egyszerű turista egyesület nem hivatott az ismert kérdésben munkálkodni. *Én ezt tisztán jóhiszemű tévedésnek tulajdonítom, mert hiszen eddigi működésünk meggyőzhetette volna a cikkíró urat, hogy az E. K. E. közgazdasági, kulturális, ipari célokkal foglalkozó egyesület és csak másodsorban turista egyesület, a mit 11 évi működésének eredménye is bizonyít.*

A kérdés érdemére vonatkozólag legyen szabad a történeti előzményeket mellőznöm, hogy az E. K. E. milyen körülmények közt, mikor és miért vette e kérdést kezébe és állott a munkának élére. Ez már sokszor volt tárgyalva hírlapokban és a magunk folyóiratában is, ezzel az értekezlet tagjait untatni nem akarom, mert hiszen a célhoz nem járul hozzá, de egyről méltóztassanak meggyőződve lenni és ez az, hogy akkor, a mikor az E. K. E. a nyilvánosság elé lépett a székelői kongresszus rendezésével, távol állott tőle minden bármily néven nevezendő politikai vagy egyéni cél, vagy magának az egyesületnek előtérbe toléása, vagy más érdek, mint tisztán és kizárólag a *megelőző négy év óta folytatott munkásságának a külvilággal való megismeretése* és ennek a kérdésnek oly mederben való megtartása, mely végeredményében a cél eléréséhez vezessen, vagyis, hogy a kérdés az akadémikus értekezések teréről levéve, a gyakorlati élet, a megoldás terére vitessék át. S miután ezt a törekvést veszélyeztetve látta azon terv által, mely egy merev mezőgazdasági kongresszust akar rendezni, hogy ezt meggátolja, lépett a nyilvánosság elé. A kik a székelői kérdést tanulmányozták, a kik viszonyainkat ismerik, tisztában vannak azzal, hogy a székelői kérdésnek lényege nem a mezőgazdaságban keresi első sorban megoldását. A mezőgazdaság a legkevésbé égető kérdés, körülbelül egyike a legkevésbé égető szükségeknek, tehát egyoldalú, merev mezőgazdasági irányzatba terelni a kérdést, annyit mint magának a székelői kérdésnek igazán szükséges megoldását, beláthatatlan időre elodázni. Mikor az E. K. E. 1900-ban nyilvánosságra hozta tervezetét és azóta egészen a leg-

utóbbi időkig, soha semmiféle tekintetben gátló akción nem találkozott, sőt akcióját minden hivatott tényező a legmelegebben üdvözlötte, felkarolták az ügyet és csatlakoztak a mozgalomhoz. Az E. K. E. az első értekezletet Kolozsvárott tartotta, s már az ott előterjesztett munkálatok kidolgozása óriási munkát vett igénybe, mert nem egyes egyénektől szerezte be az adatokat, hanem az egész székelység meg lett kérdezve s a beérkezett munkálatok csoportokba osztattak. Három főcsoport szerint osztályoztattak a munkák. Elsősorban azok, melyek azonnali megoldásra vártak, továbbá, melyek előkészítés stadiumába kerültek és végül, a melyek egyelőre csak fejtegetés, megbeszélés tárgyát képezhetik. Mikor e felett a tanácskozások folytak, azokban részt vett a Székelői társaság, az EMKE, EGE, valamint a törvényhatóságok képviselői. E tárgyalások alkalmával kijelentettük, hogy az E. K. E. távol áll attól, hogy ezt az ügyet maga mint vezető vigye végig, nem vindikál magának semmiféle előnyt vagy hasznát (értem az erkölcsit), hanem a kérdéseket a megoldás elé akarja vinni, olyformán, hogy azok megoldhatók legyenek s a többi egyesülettel együttesen akar eljárni. Ezekkel a kérdésekkel azért foglalkozott, hogy legyen egy fej, mely az ügyeket alaposan előkészítse és mikor az összes anyag feldolgozva van, akkor a többi faktorokkal együtt alaposan átrostálva a végső stadiumba vigye. Ezzel elérkeztem ahhoz a ponthoz, mely az értekezlet főtárgyát alkotja, hogy miképen hivassék össze ez a kongresszus. *Egy egyesület által sem egyedül, hanem az abban résztvevő egyesületek által.* Soha egy percig nem volt kifogásunk az ellen, hogy az OMGE is, mint ezekben a kérdésekben illetékes tényező szintén az összehívó egyesületek közé felvétessék és felvétessenek oda azok az egyesületek mind, a melyek ezeknek a kérdéseknek megoldásában szerepet kívánnak játszani. *Tehát az E. K. E. nem akar összehívóként szerepelni.* De még mielőtt ez a kongresszus összehívatnék, már meg kell történni a megállapodásnak arra nézve, hogy mely kérdések mely egyesületek által lesznek tárgyalandók, illetőleg az előadók által elkészített javaslatok mely egyesületnek fognak kiadatni, hogy aztán a kongresszus elé terjesztendő javaslatokat ezek az egyesületek állapítsák meg.

Az előadók jelentései már kezdenek beérkezni. Az első Hoffmann Géza bányaigazgató adta be e czímen: „A székelői föld kincsei”. S a súlyt arra fektetjük, hogy a megbízottak a helyszínen tanulmányozzák a kérdést s olyan egyének tegyék meg a javaslatokat, a kik már évek óta az illető szakmával foglalkoznak. Valószínű, sőt kívánatos is, hogy az előadói javaslatok egyik-másik kérdésben ellentétesek legyenek, mert csak akkor fogjuk a bajokat, a hiányokat megállapítani. Ezeket majd az egyes egyesületek fognak megállapítani s mikor minden faktor a maga munkájával elkészült, valamennyi egyesület újból összehívandó lesz, hogy végleg megállapítsák a határozati javaslatokat. Ez volna az előkészítés lényege s az egyes egyesületek munkaköre, úgy hogy ebben a kérdésben vezérlő egyesület nem volna s nincs is. Az E. K. E. csak az előmunkálatokat végzi minden a jövőre való kötelezettség nélkül, ezt nem is vállalná magára a felelősség szempontjából sem. A mint az előmunkálatok készen vannak, az E. K. E.-nek további működése e tárgyban nincs és nem is lehet. Remélhetőleg három hónap múlva az összes javaslatok beérkeznek a központba, melyeknek beérkezése után az E. K. E., az illetékes egyesületeket közös értekezletre hívja össze, hogy a kérdések felosztassanak. Én ez alkalommal a kérdés részletezésébe nem akarok bocsátkozni, csak arra kérem az értekezletet, méltóztassék határozatilag kimondani, hogy az itt megjelent egyesületek, valamint a vidéki gazdasági egyesületek, kereskedelmi és iparamamara ennek a kongresszusnak rendezésébe bevonassanak, mert ezeknek működésére,

határozataik nyilvánosságra hozatalára szintén szükségünk van. Ily módon ebben a kérdésben differencia nem állhat elő. Még fel kívánom említeni, a székely kérdés érdekében, hogy egyes kérdéseket kiszakítani a kongresszus tárgyává tenni nem volna célravezető, pl. a kivándorlás kérdése, mely nagyon sok egyéb kérdéssel kapcsolatos és három csoportra osztható. A mezői munkások csoportja, a mely nem nevezhető kivándorlásnak, miután a mezői munkás, ha dolgát az ország határain túl elvégezte, visszajő, a másik az iparos segédke csoportja, mely szerencsét meg próbálni s ugyancsak visszajő, egyedül veszedelmes a harmadik csoport, mely hazát meg cserélni. Ezt csak példának hozom fel az előbb tett állításom helytörvényítésére. Kérem indítványom elfogadását. (Helyeslés.)

Györffy Gyula. Mindenek előtt bocsánatot kérek az OMGE képviselőjétől, hogy sietek megragadni a szót, mert ezen az értekezleten ők tulajdonképpen azok, a kik a mi ügyes-bajos dolgainkban nem oly érdekeltek, mint mi, vagyis triviálisan kifejezve: nem meg a dolog a bűrükre. Ezek előrebocsátása után röviden utalok arra, hogy mik az indokai a mai értekezlet összehívásának. A tény az, hogy a székelyföldről a székely fajnak bajai annyira aktuálisá váltak, hogy mi, a kik ott élünk, látjuk napról-napra, hogy a székely nép oszlóban van, mert nem tud megélni. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy véleményem szerint a székely nép legtöbb baja a mezőgazdaság keretén belül mozog. Hiszen ott a nép ez idő szerint, de évtizedek óta mezőgazdaságra van utalva, ebből él, tartotta fenn magát. Fájdalom a magyar kormány mulasztása folytán semmi más keresetforrás nem nyílt meg számára, s hogy a földje nem ad neki kenyeret, más foglalkozása nincs, pusztul. Természetes, hogy a kereskedelmi és ipari kérdések megoldása is sürgős azért, hogy új keresetforrásokat nyissunk számukra, de azért mégis csak akkor segítünk e népen ha lehetővé tesszük mezőgazdasági alapon megélhetését. Mert ne feledjük, hogy a tömeget mindig a földje tartotta el. Mezőgazdaság fogalma alá veszem a bányászatot, állattenyésztést is, mert ez a mezőgazdaság kiegészítő részét alkotja.

De ennek vitatása nem tartozik a mai értekezlet elé! Sajnos eddig az államhatalom részéről semmi sem történt, a mi a bajokon segítsen, de sőt az eddig tett intézkedések olyanok voltak, melyek a mezőgazdaságot még súlyosabbá tették.

Mikor e bajok már-már elviselhetetlenné váltak a székely társadalom nyilatkozott, hogy e bajokon sürgősen kell segíteni, akkor az OMGE Kassán tartott nagy mezőgazdasági kongresszusán határozatot hozott, hogy a kivándorlás kérdésében tanulmányokat tegyen s ennek megakadályozására javaslatot terjesszen egy újabb összehívandó gyűlés elé. Itt helyesen jegyezte meg báró Feilitzsch képviselőtársam, hogy a kivándorlást egymagában megoldani nem lehet, mert hiszen a kivándorlás okainak felderítése egyúttal felderíti a helyi bajokat is, melyek miatt a kivándorlás megindult. Az OMGE országos kérdést vetett fel ezzel s egyben felölelte mindazokat a kérdéseket, melyekkel mi is foglalkozni akarunk. Egy ilyen nagy testületnek, mely ugyszólván az egész magyar társadalmat magában foglalja, kezdését nekünk kész örömmel s két kézzel kell

megragadni és megbecsülni, annál is inkább, mert hiszen az OMGE is abban a nézetben van, hogy a helyi bajok orvoslása az első feltétel.

Láttuk viszont azt, hogy az E. K. E., *ez a szintén nagy erkölcsi testület, nagy erővel, nagy lelkesedéssel hasonló célt tűzött ki*, mint az OMGE. És mikor láttuk és kaptuk az E. K. E.-nek felhívását, a melyből azt következtettük, hogy a kongresszus rendezését ő vindikálja magának annyiban, hogy a meghívókat ő bocsátotta ki és az előkészítésnek minden tevékenységét magára vállalta, a miért különben csak hálásak lehetünk és a mit hálás elismeréssel kell fogadnunk. Ebből aztán azt állapítottuk meg, hogy ennek a két egyesületnek működése feltétlenül szükséges a közös célra s nem szabad bármely egyesületet elriasztani, vagy a jogos igényeket ki nem elégíteni. Köszönet illeti az OMGE-t, hogy ő a magyar társadalmat hozza számunkra, mert bizony mi — be kell valanunk — oda lenn Erdélyben a magyar társadalom és a kormány nélkül nem tudunk eredményt elérni, viszont az is égető baj volna, ha egy olyan nagy egyesület, mint az E. K. E., bármely érzékenységnél fogva ettől a mozgalomtól lávol tartja magát. Mi tehát, mielőtt a kérdés kiélesedett volna, arra határoztuk magunkat, hogy ennek a kérdésnek megoldása érdekében az összes érdekelt erkölcsi testületeket hívjuk meg és ex consilio mondjuk ki azt, hogy a közös bajok felismerése szempontjából oly egységes eljárásnak vessük meg alapját, mely *egy egyesületet sem taszít el, hanem hozzá lánczol és ügylőz.* Mielőtt ez értekezlet összehívtuk, előzetesen puhatolództunk az OMGE és E. K. E.-nél, vajjon hajlandók-e ezen az értekezleten megjelenni, hogy így az összes érdekelt erkölcsi testületek közreműködésével indíttassék meg ez az akció a maga komolyságában oly mederben, melynél minden egyesületnek közreműködése már előre biztosított. Tisztán ez a mai értekezlet tárgya. Ne versenyezzenek a prioritás felett, s ne a vezetésbe helyezzék ambíciójukat, hanem magában az ügy sikerében. (Általános helyeslés.) Azt a kérdést tehát, hogy ki rendezze a kongresszust, oldjuk meg akkép, hogy az összes érdekelt erkölcsi testületek, kiegészítve magukat a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara által. Tovább kiterjeszteni az összehívók sorozatát nem volna helyes, mert ha bevesszük az egyes gazdasági egyesületeket is, ha bevesszük a törvényhatóságokat is, akkor az összehívandó kongresszusnak nem lesz tagja. Ez volna indítványom (Helyeslés.)

Bujanovics Sándor. Mint az OMGE kiküldöttje veszek részt — ugymond — és mint ilyen bátorkodom előadni azokat a határozmányokat, melyek az OMGE, illetőleg a gazdasági egyesületek országos szövetségében már lefolytak. Az OMGE feladata az ország anyagi érdekének gondozása s mint ilyen kellett, hogy foglalkozzék a nép megélhetési viszonyaival az ország különböző részeiben. Ezen az alapon foglalkozott a kivándorlás kérdésével is, mely ugyan sok kérdéssel összefügg, de azért mégis elsősorban mezőgazdasági kérdéseket érint.

Ebben a kérdésben érintkezett az egyes gazdasági egyesületekkel s tőlük igen becses anyagot kapott; bizottságot is küldött ki, a mely speciálisan csakis a kivándorlás kérdésével foglalkozik és munkáját a folyó

évi szeptember bóban Pozsonyban megtartandó mezőgazdasági második kongresszuson fogja előterjeszteni. Hogy pedig e kérdést alaposan tanulmányozza és felszerelje a helyi viszonyok ismeretével, sorba vette azt, hogy az ország egyes vidékein, előzetesen mintegy előkészítéssel a nagy pozsonyi kongresszusnak, a kivándorlás kérdésében kisebb kongresszusokat tart. Így tervbe vette, hogy a Felvidéken, Dunántul, Székelyföldön gyűléseket tart és ezeknek eredményeit összegyűjtve a pozsonyi kongresszusra fogja vinni. Ez az előzménye ennek a kérdésnek és ebből is méltóztatik látni, hogy úgy az OMGE, mint a G. E. O. Sz. kötelességszerűleg ezzel a kérdéssel szintén már régebb idő óta foglalkozik, de ezt nem azért hozom fel, mintha én e tekintetben az elsőség kérdését akarnám felvetni, mert teljesen egyetértek *Feilitzsch* báró urral, hogy ezekkel a kérdésekkel foglalkozni egy testületnek sem privilégiuma, s ha valamelyik teszi, kötelességet teljesít és jogosan és kötelességszerűleg jár el, ha e tekintetben megteszi mindazt, a mit tehet. Beszél ezután a G. E. O. Sz.-nek az OMGE-hez való viszonyáról és kijelenti, hogy az OMGE a szövetségben levő egyesületek autonóm hatáskörét csorbitani vagy azokat magába olvasztani nem akarja, mert minden egyesületnek megvan a maga szabadsága, függetlensége benn a szövetségben. Az OMGE tehát semmiféle prerogatívát, előjogokat nem arrogál magának, az OMGE primus, inter pares. A mi azt a megjegyzést illeti, hogy az OMGE egyoldalú gazdasági irányzat, vagy egyoldalú politikai irányzat szolgálatában áll, erre nézve kötelességszerűen megjegyzem, hogy az OMGE kebelében igenis van szó mezőgazdasági érdekek orvoslásáról és védelméről, de pártpolitikai tekintetben távol áll tőle minden mellék-cél. Vannak az OMGE-ben különböző pártállású tagok, a kik politikai pártállásuk fenntartása mellett kiválóan a mezőgazdasági érdekek fenntartására fektetik. A ki az ellenkezőt hiszi, az félremagyarázza az OMGE intencióját. A gazdaszövetség feladatát képezi propagandát csinálni az érdekek megvédésére minden más érdek tiszteletben tartásával. Ebben a speciális kérdésben nekünk lehetőleg egyöntetűen kell eljárni és keresni kell a módot, hogy ezt megtehessek minden más egyesület jogos érzékenységeinek figyelembe vételével, a kérdés azonban nyílt. Én mielőtt a meghívást ez értekezletre megkaptam, azt hittem, hogy az EKE folytatni fogja az ő kongresszusi munkálatait egészen önállóan és semmiféle összeköttetésbe nem lépve az OMGE-val fogja megtartani a kongresszust. Teljes joga van hozzá, és ha teszi, felfogásom szerint érdemes munkát végez és ha erre az OMGE-t, a nélkül, hogy előbb az OMGE-vel érintkezésbe lépett volna, meghívja, én legalább a magam meggyőződése szerint azt hiszem, hogy az OMGE ezen a kongresszuson készségesen részt vesz és képviselteti magát. Másrészt azonban, miután a G. E. O. Sz. elhatározta ilyen helyi kongresszusok tartását, ha szükségét látja, ez esetben is megtartja az erdélyi megyék egyik vagy másik helyén. Erre viszont ennek van szabadsága és őt ebben nem gátolhatja senki. Én a magam részéről előnyt adok annak, ha egyöntetűen járunk el, s ha megtaláljuk a módját annak, hogy úgy rendezzük a dolgot, a mint azt a dolog nagy fontossága megköveteli és éppen azért örömmel fogom fogadni, ha mi oly határozatot hozunk, a mely nem ad az OMGE-nek vezetést, de az ő helyzetének megfelelő állást biztosít. (Általános helyeslés).

Sándor József *Bujánovics* Sándorral szemben félreértett szavait rektifikálja.

Feilitzsch Arthur báró félreértett szavainak helyreigazítása címén kér szót és *Györffy* Gyulával szemben azt fejtegeti, hogy ő több olyan kereseti ágat is a mezőgazdaság fogalma alá vett vagy sorozott, amik szorosan véve nem azok. Félreértette abban is, mintha szóló az összehívók közé a gazdasági egyesületek fel-

vételét is kérte volna. Ő csak az anyag feldolgozására proponálta ezeknek felkérését *Györffy* Gyulának javaslatát tehát nagyon is azonos az ő általa tett indítvánnyal.

Ugron János. Miután *Sándor* József őt aposztrofálta beszédében, kijelenti, hogy az OMGE őt bizta meg, hogy puhatolódzék az erdélyi egyesületeknél. Neki az volt a célja, hogy a székely kérdés megoldást nyerjen, meddő munkát végzett volna az OMGE, ha a mezőgazdaság egyik ágát karolta volna csak fel, mert hiszen a kongresszusnak is az lesz a célja, hogy az összes kérdéseket egybefoglalja, a súlypontot azonban a mezőgazdasági kérdésben látja s ehhez kell később hozzáragasztani mindent. A székely ipart fejleszteni kell, de ennek jövője nincs, mert hiszen a városok sokkal fejlettebb ipart tudnak produkálni, azután elvesztették Románia piacát. A székely népen, szerinte, csak a mezőgazdaság előbbrevitelével lehetne segíteni, mert különben kénytelen kivándorolni. Ha a mezőgazdaságon segítünk, akkor megmentjük a székely közép osztályt is, a fődolog azonban az, hogy egyetértéssel, szeretettel készítsük elé a kongresszust. Hozzá járulok *Györffy* és *Feilitzsch* indítványához. (Helyeslés).

Daniel Gábor. Meddő vitának az a része, mely azt feszegeti, hogy mi a fontosabb kérdés, a mezőgazdasági-e, vagy az ipari? Mindkettő egyaránt fontos tényező, mely nélkül egy ország sem élhet meg. Nem akarok e kérdésre kitérni, csak azt jegyzem meg, hogy nagyban tévednek azok, kik azt hiszik, hogy a székely kérdés tisztán mezőgazdasági kérdés. A székely eredetileg is iparos volt, körülbelül ma is az. Igaz ugyan, hogy az ipar nagyon csökkent, éppen azért nagyon fontos annak újból való felelesztése. A székelynek földje kevés arra, hogy ezt a népet táplálja és silány is. Mikor ezt az értekezletet összehívtuk, azt tartottuk szem előtt, hogy azokat az ellentéteket, a melyek a kongresszus előkészítése körül felmerültek az egyes egyesületek között, teljesen eloszlassuk és az összes tényezőket bevigyük az akcióba. Ne azt vitassuk, hogy melyik egyesület előbbre való, ha még olyan kevés súlylyal bír is, hanem, hogy megnyerjük az ügynek. Ezért is kértük fel a jelenlevő egyesületeket s én arra kérem az értekezletet, ne vesztessék hiába a szót a fölött, hogy kit és miért illet meg a prioritás, hanem fogadjuk el *Feilitzsch* báró indítványát. (Helyeslés).

Kömöcsy József. Mint a *Marosvásárhelyi székely társaság* kiküldöttje szól. Örömmel látja, hogy oda konkludál a határozat, a mit ők is óhajtottak, hogy a székely kongresszust az összes faktorok hívják egybe. Csatlakozik tehát az általa képviselt társaság nevében is a határozati javaslatához. (Helyeslés).

Máthé József. Azok után, a mik itt elhangzottak, tulajdonképen neki szólnia nem kellene, hanem egyszerűen csatlakozni az elhangzott véleményekhez. A székely bajok tényleg oly sok oldalúak, hogy annak megoldására egy egyesület nem vállalkozhatik. Szerintem is a domináló kérdés a mezőgazdaság, mert tényleg a székelység zöme mezőgazdaságból él. Ebben az irányban tehát legsürgősebb a segítség. A székely kérdés másfelől ipari kérdés is s e tekintetben is gondoskodni kell arról, hogy a székelység keresethez s munkához jusson. A maga részéről hangsúlyozza annak szükségét, hogy az összes faktorok egyetértéssel, szeretettel törekedjenek a közös akció megoldására.

Bedőhásy János. Azt hiszem, ha a kérdést másképp tették volna fel, mint úgy, hogy ki hívja össze a kongresszust, akkor ez a kanapé kérdés színében nem tűnt volna fel. Mert hiszen hogy ki hívja össze a kongresszust, azon dől el, hogy az összehívandó kongresszus irányítása, az ottan tárgyalandó dolgok kitűzése milyen testületek feladata. A felelet erre csak az lehet: mindazok a testületek, melyek a székely kérdéssel foglalkoznak. Nem látom okát annak, hogy eb-

ből bármely egyesület kizárassék. Itt nem az a kérdés, hogy a székely kérdés miféle kérdésen fordul meg; *a magam részéről én sem tartom tisztán mezőgazdasági kérdésnek, itt az ipari kérdés is dominál*, természetesen helyzetünknel fogva. De e tekintetben nem szabad egyiket a másik rovására kidomborítani. Csatlakozom *Feilitzsch* báró indítványához.

Sebess Dénes. Én a magam részéről örömmel látom e versengését az egyesületeknek. Tehát lesz verseny, de ez abban fog nyilvánulni, hogy melyik egyesület dolgozzék többet a közös célra. Nem helyeslehetem *Györffy Gyula* apodiktikus kijelentését az irányban, hogy a székely kérdés elsősorban a mezőgazdaságon fordul meg. A tény az, hogy a székelyföldön vannak a legnevezetesebb ipari központok, ezek a székely városok. A kik ismerik a viszonyokat, azok tudják, hogy a székely iparos osztály nagy múlttal bír, a székely munkások a legjobbak. A székely kérdés helyes megoldása egy iparos osztálynak vetheti meg alapját. Eppen azért fontosnak tartom *Feilitzsch* indítványát, mert tudom, hogy az E. K. E. *milyen nagy munkát végzett ez irányban*.

Györffy Gyula személyes kérdésben kijelenti, hogy ő is óhajtja, hogy új ipari foglalkozásokat teremtsünk a székely népnek. Ő csak azt hangoztatta, hogy a székely mezőgazdaság erős válságban van s ezen kell elsősorban segíteni.

(Eredmény.)

Elnök: Miután szólásra senki sincs feljegyezve, a vitát bezárom s ajánlom a következő határozati javaslatot elfogadásra, melyet beadnak *Bedő Albert*, *Feilitzsch Ártur* báró, *Györffy Gyula*, *Bujanovics Sándor*, *Sándor József* és *Kömöcsy József*.

„Az összes illetékes egyesületek, úgy mint az OMGE, E. K. E., EGE, EMKE, Székely egyesület, Marosvásárhelyi kereskedelmi és ipar kamara, Marosvásárhelyi székely társaság együttesen hívják össze és rendezzék a székely kongresszust, az OMGE, E. K. E., EGE és a marosvásárhelyi kamara munkálatainak felhasználásával. Az illetékes egyesületek e célból kebelükből közös bizottságot állítanak egybe. A kongresszus külön irodát tart és a kongresszusban résztvevő egyesületek a költségekről közösen gondoskodnak.“ (Általános helyeslés.)

Széchenyi Imre gróf: Örömmel látja, hogy az elmentétek elsimultak e nagyfontosságú kérdés tekintetében. Egyesült erővel vezetve az ügyeket, reményünk lehet, hogy a kérdés rendezését dűlőre visszük.

Elnök: Tehát kimondhatom, hogy az értekezlet egyhanguan elfogadta az előbb beterjesztett határozati javaslatot s midőn köszönetemet fejezem ki a résztvevő egyesületeknek, hogy kiküldötteikkel képviselték magukat, az ülést bezárom. (Lelkes éljenzés)

(A határozat szétküldése.)

A budapesti értekezlet határozatát *Bedő Albert* orsz. képviselő a következő levélben közölte a gyűlésen részt vett összes egyesületekkel.

Tisztelt Egyesület!

A székely-kongresszus rendezése tárgyában Budapesten folyó hó 16-án a képviselőház I. számú termében, több székely-képviselő meghívására, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az Erdélyi Kárpát-Egyesület, az Erdélyi Gazdasági Egyesület, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, a Székely-Egyesület és a Marosvásárhelyi Székely-Társaság e

célra kiküldött képviselői részvételével megtartott értekezlet egyetértő megállapodás alapján a következő egyhangu határozatot hozta:

„Az összes illetékes egyesületek, u. m.: az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az Erdélyi Kárpát-Egyesület, az Erdélyi Gazdasági Egyesület, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, a Székely-Egyesület, a Marosvásárhelyi Kereskedelmi és Iparkamara és a Marosvásárhelyi Székely-Társaság együttesen hívják egybe és rendezik a kongresszust az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az Erdélyi Kárpát-Egyesület és az Erdélyi Gazdasági Egyesület előmunkálatainak felhasználásával. Az illetékes egyesületek e célból kebelükből egy közös bizottságot állítanak egybe. A kongresszus külön irodát tart s a költségekről a résztvevő testületek közösen gondoskodnak.“

Az értekezlet ezt a határozatát van szerencsém a t. Egyesülettel szíves tudomás végett közölni.

Budapesten, 1902. január hó 17-én.

Kiváló tisztelettel

Bedő Albert,
mint az értekezlet elnöke.

(Az O. M. G. E. előtérbe lépése.)

Az E. K. E. elnöksége jan. 31-én hívta össze a választmányt, hogy a budapesti értekezlet határozatát bejelentse és a választmányának ahhoz való hozzájárulását megnyerje. A székely képviselők azonban be sem várták, hogy a különböző egyesületek nyilatkozzanak e tárgyban, hanem jan. 27-iki kelettel a következő levelet intézték az egyesületekhez:

Tisztelt Egyesület!

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület-hez intézett és bennfoglalt levelünket szerencsénk van szíves tudomás végett tisztelettel közölni.

Budapest, 1902. január hó 27.

Bedő Albert, *Benke Gyula*, *Bethlen István* gróf, *Daniel Gábor*, *Fejér Antal*, *Györffy Gyula*, *Kemény Ákos* báró, *László Mihály*, *Lázár Menyhért*, *Molnár József*, *Székely György*, *Ugron János*.

Ehhez a levélhez volt csatolva az OMGE-hez intézett felkérő levél is, mely így hangzik:

Tisztelt Egyesület!

Hivatkozással a székely-kongresszus rendezése tárgyában az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az Erdélyi Kárpát-Egyesület, az Erdélyi Gazdasági Egyesület, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület és a Marosvásárhelyi Székely-Társaság kiküldött képviselői részvételével folyó január hó 16-án hozott s az előbb nevezett t. egyesületekkel és a Marosvásárhelyi Kereskedelmi és Iparkamarával már közölt határozatra: alulírott székely-képviselők tisztelettel felkérjük a t. Egyesületet, hogy a kongresszus ügyeinek intézésére hivatott közös bizottság megalakítása végett a fennebb megnevezett t. Egyesületeket s a Marosvásárhelyi Kereskedelmi és Iparkamarát is Marosvásárhely városában megtartandó első értekezletre lehető mielőbb összehívni méltóztatnék.

Egyben szerencsénk van megjegyezni, hogy ennek a levelünknek tartalmáról az érdekelt egyesületeket és kamarát egyidejűleg értesítettük.

Budapesten, 1902. január hó 27.

Bedő Albert, *Benke Gyula*, *Bethlen István* gróf, *Daniel Gábor*, *Fejér Antal*, *Györffy Gyula*, *Kemény Ákos* báró, *László Mihály*, *Lázár Menyhért*, *Molnár József*, *Székely György*, *Ugron János*.

(Az E. K. E. határozata).

Az E. K. E. választmánya mindenekelőtt konstata, hogy a székely képviselők mielőtt az egyes egyesületek nyilatkozhattak volna a budapesti gyűlés határozatáról, elébe vágta e nyilatkozatoknak és illetékeltlenül az OMGE-t bízta meg, hogy további mozgalmat vezesse.

Az E. K. E. ezért egyhangú határozattal kimondta, hogy a kongresszust rendező egyesületekhez a következő átiratot intézi:

Igen tisztelt Elnökség!

A székely kongresszus tárgyában 9 székelyföldi orsz. képviselő által Budapestre f. évi január 16-ára összehívott értekezlet határozatát egyesületünk f. hó 31-én tartott választmányi ülése tudomásul vette, illetve ahhoz hozzájárult.

Mint hogy pedig ennek az értekezletnek egyhangúlag elfogadott határozata egy szóval sem ad további megbízást, avagy utasítást a kongresszust rendező végrehajtó bizottságnak miként való és ki által leendő megalakítására, minthogy továbbá az értekezletnek magának — a mint az a határozati javaslatból is világosan kitűnik, — egyéb célja nem volt és nem is lehetett, mint annak megállapítása, hogy a székely kongresszus összehívása miképpen történjék és hogyan rendeztesse s minthogy végre az által, hogy az egyesületek *együtt* működését és részvételét kimondja: ezzel kétséget kizárólag kifejezi azt is, hogy bármely egyesületnek supremációját elejti tehát azok teljesen egyrangúak és egyenlő hatáskörűek. Ez pedig a *cél* érdekében és a félreértések kikerülése végett feltétlenül szükséges is volt és szükséges. De határozatának az az a részével, a melyben a kongresszus rendezését az OMGE, E. K. E. és E. G. E. adatai alapján és felhasználásával mondja ki rendezendőnek, implicite azt is kifejezi, hogy a végrehajtó bizottság megalakítása a három egyesület előmunkálatainak befejezési határidejével kapcsolatos és azok mintegy utalva vannak ezt megelőzőleg az egymással való érintkezésre és annak idején a többi egyesületekkel való összeköttetés létesítésére — és a határozati javaslatnak végrehajtására: mindezeknél fogva meglepetéssel vette az E. K. E. választmánya több székely képviselőnek minden megbízás nélkül való azon iratát, a melylyel az OMGE-t a határozati javaslatban foglalt végrehajtó bizottság megalakítására minden előzetes elvi megállapodás, határozathozatal és a belső szervezetre vonatkozó indítvány nélkül önhatálmilag és illetékeltlenül felszólítják.

Ez által veszélyeztetve látva a kitűzött célt és a kongresszust rendező egyesületeknek előállott békés együtt munkálkodását és tekintettel arra is, hogy a székely kongresszus eszméjét, ügyét, stb. egyesületünk vetette fel, napirenden tartotta, az előmunkálatokban igen előre haladott, arra anyagilag is tetemes áldozatokat hozott, jogosan érzi magát indítva a t. társ egyesületeknek a következő javaslatokat tenni:

Tekintettel arra, hogy a Budapesten tartott értekezlet által hozott határozati javaslat értelmében alakítandó végrehajtó bizottság tényleges működését csak akkor kezdheti meg, a mikor az OMGE, EGE és E. K. E. előmunkálataikkal elkészültek s az adatok, a melyek alapján a kongresszus elé terjesztendő határozati javaslatok megállapítandók, együtt vannak és a végrehajtó bizottság elé terjesztendő, tekintettel továbbá arra, hogy a végrehajtó bizottság ezen előmunkálatok és adatok beszerzésével maga nem foglalkozhatik és pedig annál kevésbé, mert például az E. K. E. az összes egyesületek kiküldöttjeivel együttesen megállapított kérdésekre az előmunkálatokban már annyira előhaladt, hogy az egyes előadók is már a kérdések feldolgozásával foglalkoznak, mindezeknél fogva indítva-

nyozzuk, hogy: a végrehajtó bizottság tényleges megalakulása akkorra halasztassék, a mikor a határozati javaslatokban is jelzett három egyesület közül az egyik vagy másik az előmunkálatokkal teljesen elkészült és azokat az előadói javaslatokkal együtt a végrehajtó bizottság rendelkezésére bocsátja

A végrehajtó bizottság megalakítását illetőleg javasoljuk, hogy a határozati javaslatban a kongresszus rendezésére egyesült minden egyesület a végrehajtó bizottságban, tekintet nélkül az egyesület tagjainak létszámára egyenlő számú tagokkal, még pedig minden egyesület 8 taggal képviseltessék, a kiket minden egyesület a maga kebeléből önállóan küld ki. Ezekon kívül tagjai legyenek a végrehajtó bizottságnak a székely vármegyék fő- és alispánjai, valamint a székely városok polgármesterei és az összes székelyföldi országgyűlési képviselők, valamint az egyes kérdések előadói.

A végrehajtó bizottság megalakulását illetőleg a leghelyesebbnek azt tartanók, hogyha valamennyi egyesület a maga 8 tagját megválasztván, azoknak neveit, mint a határozati javaslatot hozó értekezleten elnökölt *Bedő* Albert orsz. képviselővel közölne és ő kéretnék fel arra, hogy a mint az E. G. E., vagy O. M. G. E., vagy E. K. E. részéről az értesítést veszi hogy az előmunkálataival elkészült, tehát a végrehajtó bizottság működését megkezdheti, annak megalakulására az egyesületek kiküldött tagjait összehívja.

A főispánok, polgármesterek és székelyföldi orsz. képviselők bizottsági tagság elfogadására az összes egyesületek nevében lennének felkérendőek, a mely felkérést, ha a t. társ egyesületek ehhez hozzájárulnának, az E. K. E. szívesen magára vállalja és a beérkező válaszokat *Bedő* Albert urral közölné.

A végrehajtó bizottság alakuló gyűléseinek helyül, tekintettel arra, hogy ez irányban meghívás is történt, M. Vásárhelyt van szerencsénk proponálni; míg a végrehajtó bizottság irodájának székhelyül Kolozsvár városához kell ragaszkodnunk, mivel a szálak itt futnak össze és itt állanak rendelkezésünkre az összes szükséges mellékeszközök is.

Hazafias tisztelettel kérjük az igen tisztelt egyesületet, hogy e megállapodásainkhoz a maga részéről is hozzájárulni és erről minket sürgősen értesíteni sziveskedjék. Megjegyezzük, hogy választmányunk e határozatát *Bedő* A. orsz. képviselő urral is közöltük.

Kolozsvárt, 1902. jan. hó 31.

Honfui üdvözzettel:

Báró Feilitzsch Arthur,
orsz. képvis., elnök.

Radnóti Dezső,
főtktár.

(A m.-vásárhelyi meghívó).

Még szét se küldhettük ezt az átiratunkat, már itt volt az OMGE meghívója, mely febr. 15-ére összehívja M.-Vásárhelyre az alakuló gyűlést. Ime:

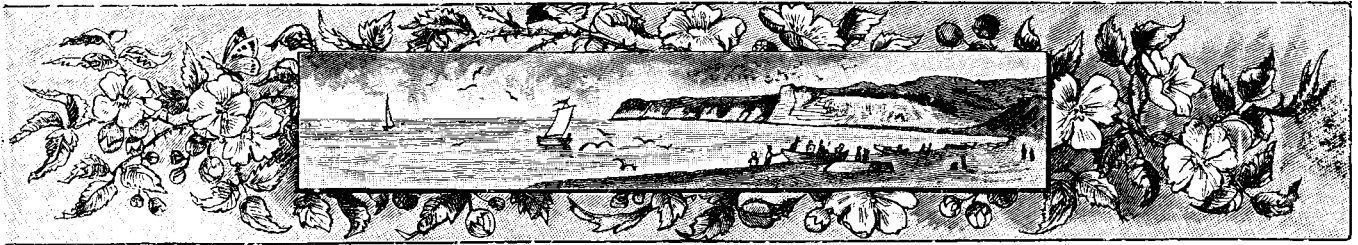
Tisztelt egyesület!

A székely kongresszus rendezése tárgyában a székelyföld képviselői között a folyó évi január hó 16-iki értekezleten történt megállapodás szerint a székely kivándorlási kongresszus rendezésében a Tisztelt Egyesület is részt veendő. A székely képviselők egyesületünket bizván meg a rendezésre hivatott bizottság egybehívásával, van szerencsénk a Tisztelt Egyesületet felkérni, hogy a kongresszus előkészítő bizottságának f. évi február hó 15-én (szombaton) d. u. 4 órakor Maros-Vásárhelyt a vármegyeház üléstermében tartandó alakuló ülésére képviselőit kiküldeni méltóztassék.

Budapesten, 1902. január 31.

Hazafias üdvözzettel:

Forster Géza,
igazgató.

Erre a meghívóra értesítettük az OMGE-t, hogy a maros-vásárhelyi gyűlésre nem megyünk el, illetve ragaszkodunk jan. 31-iki gyűlésünk határozatához.

(„E. K. E. gyere ki“.)

Erre az OMGE szükségesnek tartotta megszólalni és az eddig számba nem vett egyesülethez a következő levelet intézte:

Igen tisztelt Elnökség!

Sajnálattal vettünk tudomást az igen tisztelt Elnökség kétféle átirata révén arról, hogy a vezetése alatt álló egyesületet a marosvásárhelyi értekezleten képviseltetni nem méltóztatik azért, mert az értekezlet nem illetékes tényező által hivatott egybe.

Kénytelenek vagyunk föltenni, hogy az igen tisztelt Elnökség kétségbevonja, miszerint egyesületünk a székely akcióban a január hó 16-iki megállapodás intenciói szerint kívánna eljárni és hogy a résztvevő rendező testületek egyenjoguságát nem respektálja? Ilyen következtetésre az igen tisztelt Elnökség csak szándékunk félreértésével juthatott, mert mi vagyunk első sorban azok, a kik a rendező testületek harmónikus együttműködését szintén kívánjuk s ha az igen tisztelt Elnökség a marosvásárhelyi értekezletig ítélezését fölfüggeszti, intencióink öszintesége fölül bizonyára meggyőződést szerez vala.

Igen természetes, hogy hivatottnak találtuk a székely képviselőket arra, hogy az értekezlet egybehívására mandátumot adjanak; nemcsak azért, mert ugyanezen képviselők indították meg az egész akció, hanem azért is, mert végre is az értekezletet egybe kellett hívnia valakinek, hogy a rendező bizottság megalakuljon. S ha nehezteli az igen tisztelt Elnökség azt, hogy a meghívók általunk küldettek szét, méltóztatásuk csak arra gondolni, hogy attól a perctől kezdve, mikor az értekezlet összeült, a résztvevő testületek egyenrangú tényezőkként fognak egymással szemben állani, egyforma indítványozási és egyforma szavazati joggal. Ez az értekezlet tehát mindenestre megteremt a harmónikus működés alapját s mikor ideirányul valamely terv, akkor még azt is el kellene nézni, ha e terv csakugyan nem okvetlen illetékes helyről indult volna is ki, a megvalósítás felé. Egyébként az értekezletnek semmiféle más tárgya nem lesz, legalább nem a mi kezdeményezésünk, minthogy a rendezőbizottság megalakul s nagyban megállapodik arra nézve, hogyan fog működni. A kongresszus szellemi anyagával való készülletlenség tehát senkit sem alterálhat a megjelenésben.

Ime itt adtuk eljárásunk öszinte magyarázatát s kérjük az igen tisztelt Elnökséget, vegye ezeket tudomásul a magyaros nyíltságot megillető bizalommal, — kérjük, hogy tekintsen el, miként mi eltekintettünk minden személyes tekintettől és a közös földadatunk elé méltatlanul illeszkedő kicsinyes motívumoktól és képviseltesse egyesületét az értekezleten, hogy megtaláljuk a sikeres együttműködés módját azon hazafias cél érdekében, mely mindnyájunk szívéhez egyformán közel áll.

Kiváló tiszteletem nyilvánításával, maradok az Országos Magyar Gazdasági Egyesület nevében:

Budapest, 1902. febr. 12.

Forster Géza,
igazgató.

(A m.-vásárhelyi értekezlet.)

A febr. 15-ére M.-Vásárhelyt összehívott gyűlésen jelen voltak: Bedő Albert nyug. államtitkár elnökle alatt a rendező testületek alább megnevezett kiküldöttei; továbbá Bethlen István gróf, Györffy Gyula, Kemény Ákos báró, Sebes Dénes és Ugron János székely képviselők, Maros-Torda vármegye részéről Sándor János főispán, Farkas Albert alispán, Berzenczey István, Deésy Zoltán és mások, Marosvásárhely város részéről Hofbauer Antal polgármester és több városi képviselő, végül a hétfalusi csángó Székely-Társaság részéről Herrmann Antal dr. tanár.

Farkas Albert Maros-Torda vármegye alispánja üdvözlö a megjelenteket és kívánja, hogy a mozgalomban résztvevőkre el lehessen mondani, a mit sok székely ház kapuján olvasott: „áldás a belépőre, béke a kimenővel!“

Forster Géza, az OMGE igazgatója előadja: az OMGE földadatait tűzte ki a székelység megmentését. A vészkiáltás, a mely azt hangoztatta, hogy a székelység lába alatt megmozdult a föld, minden hazafias kebelben visszhangot keltett. Megmozdultak a székely kérdés körül érdekelt testületek s vállalkoztak arra, hogy együttes erővel segítséget nyújtsanak. A székely képviselők megbízása folytán az OMGE kötelességszerűen összehívta a hét rendező testületet a mai értekezletre. Közös erővel együttesen fognak munkálkodni első sorban a mozgalom fontosságának megfelelő közérdekű felkeltésére. Sem önérték, sem politikai szempontok, törekvések senkit sem vezérlenek. Ezután felszólítja az egybegyűlteket, hogy a mai értekezletre elnököt választssanak, aki teljes buzgalommal fogja e hivatalt betölteni.

1. Sándor József kijelenti, hogy a mai értekezletet a január 16-iki értekezletnek folytatásul tekinti; — ajánlata következtében az értekezlet elnök ül egyhangulag Bedő Albert orsz. képviselőt választják meg. (Eljenzés.)

Bedő Albert elfoglalván az elnöki széket és üdvözlővén az értekezlet tagjait, háláját és köszönetét fejezi ki a bizalomért, melylyel megtisztelték s lehetővé tették, hogy a székelység ügyének ez alkalommal is szolgálatára lehessen. Mint székely ember pedig különösen kedves kötelességének óhajt eleget tenni, a midőn fokozott mértékben ismétli hálás köszönetét az OMGE-nek, mely a magyar gazdaközönség részéről sietett a székelység segítségére, sülyt és erőt kölcsönözni kitűzött muakasságunknak gazdag tudásával és nemes áldozatkészségével, mely hazafias készséget s a köztüink személyesen is megjelent mélyen tisztelt képviselőinek ügybuzgó fáradságát ennek az értekezletnek összes tagjai bizonyára a leg-hálásabb érzéssel és köszönettel fogadják! (Eljenzés.) Ugyancsak kedves kötelességének ismeri a vármegyének, a városnak és a helybeli Székely-Társaságnak is a mai értekezlet és tagjai iránt tanúsított nagybecsű figyelméért köszönetét nyilvánítani. Indítványára ezután az értekezlet

2. jegyzőül egyhangulag megválasztja:

Buday Barnát, az OMGE titkárát, Máthé Józsefet, a marosvásárhelyi Székely-társaság titkárát és László Gyulát, az Iparkamara másodtitkárát. (Helyeslés.)

Elnök bejelenti, hogy az OMGE képviseletében gr. Zselénszki Róbert, Bujanovics Sándor alelnökök, Forster Géza igazgató, Buday Barna titkár, Balás Árpád, gr. Bánffy Miklós, gr. Bethlen István, Jancsó Benedek, Ugron János és Páris Frigyes; a Székely-Egyesület részéről Bedő Albert elnök, Benedek Albert titkár és Györffy Gyula orsz. képviselő. Az EMKE részéről gr. Korniss Viktor alelnök, Sándor József főtitkár és Nagy Károly jegyző. Az EGE részéről Tokaji László titkár, a Marosvásárhelyi Kereskedelmi és Iparkamara részéről Tauszig B. Hugó elnök, Szabó István alelnök, Sz. Szakáts Péter titkár, László Gyula másodtitkár. A Marosvásárhelyi Székelytársaság részéről Kömöcsy József elnök, Máthé József titkár, Deák Lajos és Fenyvesi Soma jelentek meg. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület képviselőit nem küldötte ki.

Tudomásul vétetik.

Körmöcsy József felolvassa a budapesti székely egyetemi ifjuság üdvözlő táviratát.

Deésy Zoltán az elnököt és mindazokat, akik életre keltették az élénk gazdasági szellemet, üdvözlő különösen az OMGE küldötteit, nem politikai szempontból, hanem mint az ország gazdasági erejének kiváló emelőit. (Éljenzés.) Köszöni, hogy körükbe jöve, megmutatták, hogy a közpályán szereplés nem egyéni, önző czélok elérésére való. A Marostordamegyei Gazdasági Egyletben is képviselve van minden párt, de azért megragadva a közös munka alkalmát, örömmel csatlakoznak azokhoz, a kik a székelység javára tenni akarnak. (Éljenzés.) Mint az egylet tagja ismételtén köszönti az OMGE-t, amely nagy tekintélyével segédkezett nyújt. (Éljenzés.)

Bujanovics Sándor köszönettel fogadja a meleg üdvözlőt az OMGE nevében, a mely kötelességének tartja, hogy ott működjek, a hol a közjó előmozdításáról van szó. Ezért hozzájárul a mozgalomhoz és résztvenni kíván a munkából, a mely a székelység bajainak földerítését és orvoslását tűzte ki czélul. (Éljenzés.) Minden szupremácia nélkül, a többi egyesületekkel együttesen kíván munkálkodni, s a szíves fogadás csak arra ösztönzi, hogy a közös munkából minél nagyobb részt vegyen. (Éljenzés.)

3. Elnök felhívja az értekezletet a rendezőbizottság mikénti megalakításának s a testületek képviseleti arányának meghatározására. Indítványozza, hogy a rendező-bizottság a rendező hét testület által kiküldendő 3—3 tagból álljon s hogy a bizottság elnökei s titkárai az egyesületek elnökei s titkárai legyenek s ehhez képest mindenik egyesület 5—5 taggal legyen képviselve, fölhatalmaztatván a rendező-bizottság arra, hogy szükség esetén magát kiegészíthesse.

Sebess Dénes a fölhatalmazást ellenzi; javasolja, hogy minden egyesület — elnökével együtt — öt taggal legyen képviselve a rendező-bizottságban.

Ezek után elnök az értekezlet határozatául kimondja, hogy mind a hét rendező testület — elnökével együtt — 5—5 tagot küld ki a rendező-bizottságba. (Helyeslés.)

4. A kongresszus szervezésének megállapítása.

Elnök abban a véleményben van, hogy a kongresszusnak két díszelnöke legyen, de a névszerinti megválasztásnak ez alkalommal nem lehet helye. Elég csupán abban megállapodni, hogy két díszelnök legyen, kik közül az egyik erdélyi, másik pedig magyarországi férfi legyen. A kongresszus elnökei lennének a hét egyesület elnökei és a székely vármegyék főispánjai; a székely vármegyék alispánjai és Marosvásárhely város polgármestere a kongresszus alelnökségében, illetve rendező-bizottságokban és a szakosztályokban foglalnának helyet.

Györffy Gyula az elnök javaslatához nem járul hozzá. Az akcióban sem cifraságot, sem czimeket nem keres, ezért ellenzi, hogy a főispánok elnökök legyenek. Már egyizben kifejtette, hogy oly társadalmi mozgalmat, a melyet a főispánok vezetnek, nem tart célravezetőnek. Túl vannak terhelve munkával, s ezért, ha akad is köztük oly nemes, odaadó főispán, mint Sándor János, a sok teendő sokszor kollízióba hozhatná. Egy társadalmi mozgalomban minden egyén erejére és munkájára szükség van, s ezeknek függetlenségét semmiféle hatalomnak föl ne áldozza. Elismeri, hogy az őszinte és becsületes munka emberei, de kíváncsnak tartja, hogy mind a főispánokat, mind magunkat kiméljük meg attól a kényelmetlenségtől, a mely az ő elnökké választásukból esetleg eredhetne. (Helyeslés.)

Körmöcsy József részben egyetért Györffyyel, de nem lát nagy veszedelem abban, ha a főispánok elnökké választatnak. Ők a társadalom vezetői s ez el is várja támogatásukat.

Sebess Dénes pártolja Györffy nyilatkozatát. A társadalmi erőket viszik ezuttal harcba, meg kell maradni ebben a keretben.

Deésy Zoltán Györffy és Sebess Dénes aggodalmait osztja, bár a marostordai főispánt illetőleg a legteljesebb garanciát bírja. Mindazonáltal a főispáni állás politikai természetű lévén, ilyen társadalmi szervezkedésnél mellőzendőnek tartja elnökké választásukat. Mégis szükség lévén a hivatalos hatalom intenzív támogatására, ajánlja, hogy a főispánokat, alispánokat és Marosvásárhely polgármesterét a rendező bizottságba bevélasszák. (Helyeslés.)

Sándor János, mint vendég kér szót. Nem vindikál a főispánoknak kitüntető helyet, de a munkában résztvenni

kívánnak. A főispánok s általában a székely közigazgatási tényezők a rendező-bizottságba bevélasztandók. Marostorda vármegye eléggé képviselve van, s őt is bevélasztja valamelyik egyesület, de a szomszéd vármegyék sem hagyhatók figyelmen kívül a rendező-bizottság összeállításánál. (Éljenzés.)

Gróf Korniss Viktor: Miután a kongresszusnak amugy is sok elnöke van, ajánlja, hogy a főispánok is megválasztassanak.

Berzenczey István Torda-Aranyos vármegyét is a székely megyék közé számítandónak véli.

Bujanovics Sándor ajánlja, hogy az érintett közigazgatási tényezőket a rendező-bizottságba vélasszák be.

Gróf Bánffy Miklós, Deésy Zoltán, Sz. Szakács Péter, gróf Bethlen István, Páris Frigyes, dr. Kapdebbó Ferenc és Buday Barna a rendező-bizottság szervezőt tárgyzó, valamint Herrmann Antalnak a csángó Hétfalu képviselőre vonatkozó fölszólalása után

Elnök az elhangzott fölszólalások alapján az értekezlet határozatául kimondja, hogy az annak idején megválasztandó két díszelnökön kívül a kongresszus elnökei a hét rendező testület elnökei, a kik a rendező-bizottságnak is elnökei; a rendező-bizottságnak tagjai a kiküldött képviselőknél kívül a székely vármegyék fő- és alispánjai (ideértve Aranyos-Tordamegyét is), Marosvásárhely sz. kir. város polgármestere, a székely képviselők, a székelyföldi gazdasági egyesületek elnökei és a csángó Hétfalu részéről kiküldendő egy képviselő. (Helyeslés.)

5., 6. A kongresszusi iroda helyének kijelölése és szervezésének megállapítása. Az iroda vezetőjének megválasztása.

Elnök ajánlja, hogy az iroda helye Budapest, vezetője Buday Barna legyen. A rendező-bizottság bizassék meg a kongresszus szervezeti szabályzatának és saját eljárási ügyrendjének, valamint az iroda ügyrendjének legjobb belátása szerinti megállapításával is.

Fenyvesi Soma kívánja, hogy ne csak Budapesten, hanem Marosvásárhelyt is legyen iroda, mert így könnyebb volna az érintkezés.

Elnök megjegyzi, hogy a rendező-bizottság irodát felállíthat, a hol szükségesnek tartja.

Körmöcsy József csatlakozik Fenyvesi nézetéhez, szükséges egy közvetítő iroda. (Helyeslés.)

Györffy Gyula aggódva hallja a féltékenységből eredő és meddő vitát. Félti a mozgalom sikerét. Helyesli egy helybeli iroda föllállítását, de gondoskodjanak a költségekről is. (Elvállaljuk, összeadjuk mi! fölkiáltások.)

Fenyvesi Soma, Györffy Gyula ismételt fölszólalása, Nagy Károly, Hofbauer Aurél, Körmöcsy József és Jancsó Benedek hozzászólása után

Budai Barna tévedések és további vita elkerülése végett megjegyzi, hogy a rendező testületek az előmunkálatokat saját szerveik fölhasználásával saját irodájukban készítik elő, tehát minden egyesületi székhelyen lesz iroda. A központi iroda, a melyet a testületek képvisellete ellenőriz, arra való, hogy a külön előkészített munkákat összegezze és a közös határozatok végrehajtásával adminisztratív teendőket végezzen. (Helyeslés.)

Elnök az értekezlet határozatául kimondja, hogy a központi iroda Budapesten lesz, vezetője Buday Barna, az OMGE kivándorlási bizottságának előadója; a rendező-bizottság fölhatalmaztatik, hogy szükség szerint a vidéken is állítson fel irodát. (Helyeslés.)

Megbízatik továbbá a rendező-bizottság a kongresszus szervezeti szabályzatának és saját ügyrendjének megállapításával,

a kongresszusi központi iroda pedig megbízatik azzal is, hogy saját ügyrendjének tervezetét is elkészítse. (Helyeslés.)

7. Elnöki előterjesztésre kimondatik továbbá, hogy a rendező-bizottság megalakulása és a kongresszusi iroda működésének megkezdhetése céljából az értekezlet mandátumot ad jelenlegi elnökének arra, hogy az irodának vezető-elnöke legyen mindaddig, míg a rendező-bizottság végleg megalakul s hogy a rendező-bizottság megalakulása végett újabb értekezletet hívjon egybe, illetőleg a szövöttezett testületeket képviselőik kiküldésére fölhívja s az összejövetel idejét kitűzze.

Kimondja az értekezlet végül, hogy a rendező-bizottság alakuló ülése határozatképes leendő, ha az összehívással meg-

bizott elnökön és az iroda vezetőjén kívül a meghívottak közül legalább tíz tag megjelenik.

Elnök köszönetet mond a megjelenteknek, viszont Kőmőcsy József az elnöknek az értekezlet vezetéséért, mire elnök az ülést bezárja.

(Az értekezlet után.)

A m.-vásárhelyi értekezletről egyesületünk távol maradt és a mint a fejlemények mutatták, épen az ügy érdekében igen helyesen tette. A m. vásárhelyi értekezletnek az volt az egyetlen célja, hogy a *székely-kongresszus* rendezését, melynek érdekében az E. K. E. négy év óta dolgozik, az OMGE vezetése alá helyezzék.

Ezért történik az, hogy nyomban a budapesti értekezlet után, a mely a legbékésebben folyt le és a legbarátságosabb együttműködésre nyújtott kilátást: az E. K. E.-t épen az OMGE ezen előtérbe tolésa érdekében a legdurvább módon megtámadták. A cél világos volt. Elkedvetleníteni akarták az E. K. E.-t, hogy a mozgalmából vonúljon félre és engedje át a tért az OMGE-nek. Másként megmagyarázni alig lehet a támadásoknak valódi okát.

Az E. K. E. tényleg visszavonult, de nem úgy, a hogy ellenségei óhajtották. Önértetének sárba tiprását nem engedte s kezében a négy év óta gyűjtött anyaggal, folytatja a munkát ott, a hol elhagyta. Bevárja az OMGE székely kongresszusát nyugodtan és azután megcsinálja a maga mozgalmát úgy, a hogy elkezdette: a székelység vezető férfiainak irányításával és szíves támogatásával és a mi fő, a kormány jóakarátának biztató előjeleivel.

Az OMGE úgy csinálta a dolgot, hogy mi kilépünk a Budapesten szervezett szövetségből. Emlékeztünk csak, hogy a budapesti értekezlet után tartott lakomán az OMGE egyik előharczoa megdicsérte az E. K. E. kiváló önzetlenségét és a budapesti értekezleten tanúsított bámulatos mérsékletét és higgadságát, másnap pedig nagyot ütött rajta az egyik fővárosi lapban.

Most meg, hogy visszaléptünk, ismét reánk törnek és heccz-egyesületnek nevez el jó Buday Barna. Hol itt az igazság?

De hogy mégis mellettünk van az igazság, mutatja az, hogy az *Erdélyi Gazdasági Egyesület*, ez a nagy munkásságu és a székely viszonyokat is alaposan ismerő egyesület, mellénk állt s M.-Vásárhelyre kiküldött képviselőjének jelentése alapján végleg visszavonult az OMGE mozgalmától.

Egyébként a m.-vásárhelyi értekezlet után Bedő Albert a következő levelet intézte az E. K. E.-hez:

Tekintetes Elnökség!

A székely kongresszust rendező testületek f. hó 15-én tartott értekezletén én voltam szerencsés az elnöki tisztet betölteni, s én nyertem megbízást a határozatok végrehajtására is. Az értekezlet határozatainak egyik pontja úgy szól, hogy: a kongresszus rendező-bizottságában minden testület, elnökén kívül, a ki hivatalból tagja a bizottságnak, — négy taggal képviselteti magát.

Ennek megfelelőleg van szerenésém az igen tisztelt Egyesületet fölkérni, hogy a székely-kongresszus rendező-bizottságába négy tagját kiküldeni s a kikül-

dötteknek név- és lak-jegyzékét velem mielőbb közölni méltóztassék.

Kiváló tiszteletem nyilvánítása mellett
Budapesten, 1902-ik évi február hó 22-én

a marosvásárhelyi értekezlet megbízásából:

Bedő Albert,
elnök.

(Az OMGE átveszi a vezetést.)

Az OMGE febr. 19-én tartott gyűlésében tárgyalta a m.-vásárhelyi értekezlet megállapodásait. Az erre vonatkozó hivatalos tudósítás így szól:

Forster Géza igazgató előterjeszti, hogy az egyesület kebelében működő kivándorlási bizottság meghatalmazást nyert arra nézve, hogy a kivándorlás kérdésének tanulmányozása végett országrészi kongresszusokat rendezzen s ezek anyaga a pozsonyi VI. országos mezőgazdasági kongresszus tárgyalási anyagát képezze. Az országrészi kongresszusok közül a székelyföldi kongresszus megtartására nézve tettek már meg az előkészületek, a napokbau tartotta a rendező-bizottság Marosvásárhelyen alakuló gyűlését egy bizalmas tanácskozás keretében, melyen 6 testület képviseltette magát. Az értekezleten egyesületünk képviselőjében gróf Zselénski Róbert, Bujanovics Sándor, Bedő Albert, gróf Bethlen István, gróf Bánffy Miklós, Balás Árpád, Ugron János, Buday Barna és szóló vettek részt s az értekezlet megbízta az OMGE-t a kongresszus munkálatainak megindításával és Budapesten a kongresszusi iroda felállításával. A kongresszus rendező-bizottságába felkérni határozta az értekezlet azon testületeket, a melyek eddig a tanácskozásban részt vettek, ugyszint azon testületeket is, a melyek eddig még részt nem vettek, valamint a székely vármegyék főispánjait s Marosvásárhely város polgármesterét. Midőn szóló a végrehajtó-bizottságnak jelentést tesz, kéri ennek tudomásul vételét. A végrehajtó-bizottság a székely-kongresszus előmunkálatairól szóló jelentést tudomásul veszi.

(Az E. K. E. visszavonul.)

Csak természetes ezek után, hogy az E. K. E. a mozgalomban tovább nem vehetett részt. Visszavonulását megokolta a Bedő Alberthez intézett alábbi levélben:

Méltóságos Orsz. Képv. Úr!

Szíveskedett Méltóságod február hó 22-én kelt levelében értesíteni, hogy a Székely-kongresszust rendező egyesületeknek M.-Vásárhelyen tartott értekezlete Méltóságodat bírta meg az e gyűlésen hozott határozatok végrehajtásával és ennek következtében egyesületünket is felszólítja, hogy a rendező bizottságba kiküldendő képviselőit megnevezze

Tekintve azt, hogy egyesületünk a marosvásárhelyi értekezleten nem képviseltette magát s e szerint az ott hozott határozatok reánk nézve egyáltalában semminemű kötelező erővel nem bírnak, tekintve továbbá azt, hogy a m.-vásárhelyi gyűlés összehívása előzetes figyelmeztető kérésünk és indokolt tiltakozásunk daczára oly módon történt, mely a Budapesten tartott értekezlet egyhangú és a békés együttműködést célzó határozataival nyilvánvalóan teljes ellentétben állott s tekintve végül azt, hogy az OMGE a budapesti határozat ellenére immár nem mint egyenrangú egyesület szerepel a rendező egyesületek között, hanem, mint vezető s a többi társegyesületekkel majdnem *rendelkező* egyesület: sajnálattal jelentjük ki, hogy ilyen körülmények között, a megelőzőleg hozott elvi megállapodások

ellenére alakított rendező bizottságba képviselőinket nem küldjük ki s az OMGE által rendezendő kongresszuson egyesületünk nem vesz részt.

Ezt az elhatározásunkat még a következő érvekkel okoljuk meg:

Mindenekelőtt rámutatunk arra, hogy egyesületünk a Székely-kongresszus rendezésének előkészületeit oly időben kezdette meg, mikor sem az OMGE, sem a többi egyesületek a székely kérdéssel egyáltalában nem foglalkoztak. Midőn az előkészületekkel anynyiban készen voltunk, hogy a kongresszus rendezését a siker reményével tényleg is megindíthattuk, megkérdeztük az illetékes székely hatóságokat, testületeket és egyleteket nyilatkozzanak, helyesnek és czélszerűnek tartják e egy rendezendő székely-kongresszuson megbeszéljük a székelység kulturális, közgazdasági és egyéb bajait és hajlandók e egy ilyen kongresszus rendezésében egyesületünket támogatni és a munkából a maguk részét kivenni. A hozzánk beérkezett véleményekből meggyőződünk arról, hogy igenis szükséges, hogy a további munkálkodás alapjául egy kongresszus állapítsa meg az orvoslandó bajok sorrendjét és orvoslási módját.

A dolgok ilyen állás közben határozta el az OMGE kivándorlási bizottsága, hogy a Felvidék és Dunántúl kivándorlási ügyeinek megbeszélése végett kongresszusokat rendez.

Kezdetben tehát Erdélyre nem is gondolt, mert Erdélyre vonatkozólag, — miként azt a bizottság is kifejezte — még semmiféle adattal nem rendelkezett s csak ennek konstatálása után mondja ki, hogy Erdélyre nézve kiegészíti magát olyan férfakkal, a kik Erdély kivándorlási ügye iránt érdeklődnek. Az így kibővített bizottság 1901. márczius 26-án tartja első ülését s ez a dátum az, a mikor az OMGE a székely kérdésben az első lépést teszi. Szükségnek tartottuk itt ezt elmondani, mert az OMGE kebelében a dátumokra senki se emlékszik s úgy állítják oda egyesületünket, mintha a székely kérdésben munkásságát az OMGE után kezdte volna meg.

Ez azonban a dologra nézve lényegtelen momentum. Lényeges az, hogy mi az OMGE-t is felkértük még márczius 26-ika előtt, hogy a kongresszus rendezésében támogasson minket, melyre azonban választ soha nem kaptunk, hanem ehelyett megkezdődött egyesületünk mozgalmának meggyanusítása és kicsinylése.

Mi mindig a célzt tekintve kitartással tovább dolgoztunk s nem reflektáltunk e támadásokra. Míg végre 9 székely képviselő avatkozott a dologba és értekezletre hívták a rendezésre kijelölt egyesületeket. Jóllehet, mi a székely képviselők beavatkozását nem tartottuk egészen jogosnak, de mégis a hazafias ügyet tartva szem előtt, elmentünk az értekezletre és ott hozzájárultunk olyan határozathoz, mely az érdekelt egyesületek békés együttműködését biztosította; de egy egyesületnek se adta meg a jogot, hogy a többiek felett supremációt gyakoroljon. E határozathoz való hozzájárulásunkban az engedékenységből elmentünk a legvégső határig s ennek következtében reméltük, hogy immár az ügy a legjobb mederbe jutott.

Ekkor talán az OMGE-től nem egészen függetlenül és tudomása nélkül, egyenesen az OMGE érdekében hírlapi támadásokat intéztek ellenünk, melyekben a legvalótlanabb gyanúsításokkal illették. Egyesületünk magához és az üggyhöz nem tartotta méltónak, hogy az intrikálnak és támadásoknak ilyen dűrva fájára válaszoljon avagy azok ellen védekezzék.

Mi ezeknek ellenére is hiven és becsülettel alkalmazkodva a jan. 16-iki értekezlet határozati javaslatához, jan. 31-iki vál. gyűlésünkben hozzá fogtunk, hogy a teremtetett új helyzetnek megfelelőleg határozunk, a mikor kaptuk a most már 12-re szaporodott székely orsz. képviselőknek értesítését, hogy a kon-

gresszusi rendezőség alakuló gyűlésének ös. zehívására az OMGE-t kérték fel.

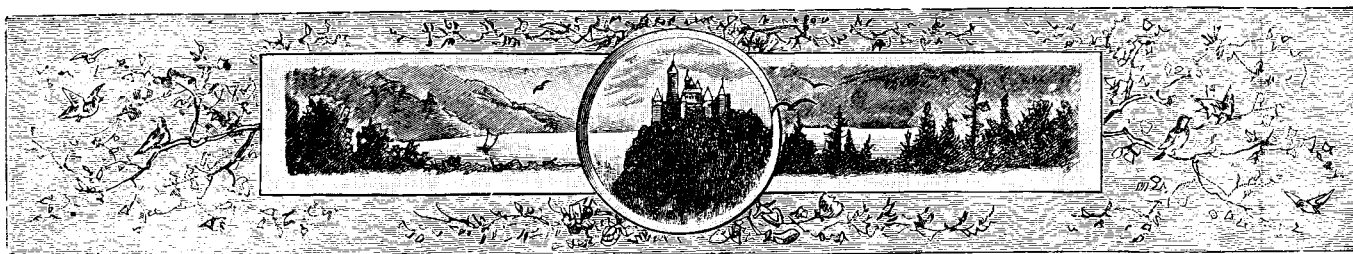
Választmányi gyűlésünk ezt a felkérést nem tartotta illetékesnek, sőt abban az egyesületek önálló hatáskörébe való olyan beavatkozást látott, mely sérti az egyesületek szabad elhatározási jogát. Ezért ezt a beavatkozást tisztelettel visszaútasítottuk s egyesületünk kívánalmait az összes egyesületeknek s Méltóságodnak is megküldött iratban fejtettük ki.

Mi azt hittük, hogy éppen a sokszor hangoztatott béke kedvéért, de a legegyszerűbb formai okokból is Méltóságod mint a budapesti értekezlet elnöke előbb bevárja a rendezésre kijelölt egyesületek válaszait, melyben a budapesti gyűlés határozataihoz hozzájárulnak és csak azután történik lépés az alakuló gyűlés összehívására. Hogy nem ez történt, az csak annak a jele, hogy a székely kongresszus rendezésében minden áron az OMGE-nek kívántak vezérszerepet adni és ezt az egyesületet óhajtották a többi egyesületek fölé helyezni. Bizonyára az OMGE is tudta ezt, mert különben nem sietett volna az értekezletet oly hamarosan összehívni a többi egyesületeknek meghatalmazása, vagy felkérése nélkül, mert miként előbb is kifejtettük, mi a székely orsz. képviselőket egyáltalában nem tartottuk illetékeseknek, hogy ezt a felkérést helyetünk elvégezzék és úgyszólván a társadalmi egyesületekkel kényük-kedvük szerint rendelkezzenek.

A M.-Vásárhelyre febr. 15-re összehívott értekezlet lefolyásáról a hézagoss hírlapi tudósításokon kívül csak Méltóságodnak most kapott rövid leveléből tájékozódhatunk, azonban vettük magunknak azt a fáradságot, hogy az EGE elnökségéhez küldött átiratot is elolvastuk, melyből azt látjuk, hogy Méltóságod nem is tartotta érdemesnek, hogy a dolgokról egyesületünket hasonló terjedelemben értesítse, melynek természetesen folyománya, hogy mi sem tarthatjuk a Méltóságod vezetése alatt megindult mozgalmat helyesnek és célravezetőnek s ez az eljárás is, de a m.-vásárhelyi gyűlés egész lefolyása teljesen igazolja egyesületünknek azt az állásfoglalását, hogy erre a gyűlésre nem küldött képviselőket s ragaszkodott jan. 31-iki választmányi gyűlésében hozott határozataihoz. Különben a m.-vásárhelyi gyűlés nem állott egyébből, mint az OMGE dicsőítéséből s az egész kongresszusi rendezésnek az OMGE szárnyai alá való bocsátásából. Egyesületünknek javaslatait még tárgyalásra sem méltatták s olyan határozatokat hoztak, melyek nyilvánvalóan mutatják, hogy az OMGE a székely kérdést nem magáért a székely nép érdekeiért vette gondjai alá.

Mutatja ezt az is, hogy a kongresszusi irodát Budapestre helyezték és vezetésével mint az OMGE-nek is titkárat, a „Hazánk” szerkesztőjét, tehát egy olyan, — különben részünkről nagyrabecsült férfit bíztak meg, akinek teljesen egyoldalú agrár hírlapírói működése mindnyájunk előtt ismeretes. — Azt pedig talán fölösleges még csak fel is említeni, hogy egy ilyen új irányzatnak a székely kérdés köpenyge alatt az erdélyi részekbe való beerőszakolása halálos döfést jelent a most is eléggé szétagolt erdélyrészi magyarságra és magyar nemzeti szempontból e társadalmi szétagoltság ellen utolsó csepp vérünkig küzdeni szent kötelességünk.

Ilyen körülmények között nem lehet csodálni, hogy mi ennek a mozgalomnak mostani vezetői iránt semmiféle bizalommal nem viseltetünk és a székelység érdekeiért való munkálkodást az általunk megkezdett irányban és minden más mozgalomtól függetlenül tovább folytatjuk. Ezt annál is inkább tehetjük, mert az OMGE-nek febr. 19-én tartott gyűlésén teljesen nyilvánvalóvá lett az OMGE supremáciája, a mennyiben a betérjesztett jelentésből az látszik, hogy a m.-vásárhelyi értekezlet kizárólag csak az OMGE-t bírta volna meg a kongresszus rendezésével; a mi ismét ellenke-

zik a jan 16-iki budapesti értekezlet megállapodásai-
val De egyébként is a kongresszusi iroda vezetője, a
működését megindító vezércikkelyében olyan módon
ismerteti a székely viszonyokat, a mely a legnagyobb
tájékozatlanságot árulja el és a szégyen pirját kergetné
arcunkba, ha ehhez hozzájárulnánk. Csak természetes
tehát, hogy egyesületünk nem hajlandó magát ezzel
azonosítani és csatlakozik a székely közvélemény ama
részéhez, a mely a Székelység viszonyainak sértő és
majdnem becsmérő ismertetését tisztelettel visszaüta-
sitja.

Mindezek után még csak ama valóban érzett
mely fájdalomnak adunk kifejezést, hogy az egész
mozgalomban, egyesületünknek a cselekvés teréről való
leszorításában épen azt a férfit látjuk működni akit
egyesületünk mindjárt alakuló gyűlésén *első tiszteleti*
tagjának választotta s a kit eddig is mindig mint jó ba-
rátunkat és támogatónkat rendkívül nagyrabecsültünk
és tiszteltünk. Fokozza pedig ezt a fájó érzést az is,
hogy látnunk kell, miként vezettetik félre magukat ép-
pen azok és állanak velünk szemben, a kik első sor-
ban lennének hivatva hazarészünk jól felfogott érde-
keinek védelmében nem annyira mellettünk mint in-
kább az *élünkön* harcolni és küzdeni abban az irány-
ban, a melyet mi eddig is ezentúl és tántoríthatatlanul
követni fogunk.

Egyébként fogadja méltóságod tiszteletünk kifeje-
zését, melylyel maradunk

Kolozsvárt, 1902. márcz. 1-én.

Hontiúi üdvözléssel:

Br. Feilitzsch Arthur,
orsz. képvis., elnök.

Radnóti Dezső,
főtitkár.

(Bizalom az E. K. E.-nek.)

A sepsi-szentgyörgyi Székelytársaság f. hó 22-én
gyűlést tartott, melyen megjelent *Potsa* József v. b. t.
t., főispán is. A gyűlés az E. K. E.-hez ezt az iratot
intézte:

Igen tisztelt Elnökség!

A sepsi-szentgyörgyi Székely-Társaság f. hó 22-én
tartott összejövele alkalmával tárgyalás alá vette az
E. K. E. elnökségének még a múlt év december ha-
zában hozzánk intézett átiratát.

Ezzel kapcsolatosan sajnálatát fejezte ki a felett,
hogy a székely kongresszus rendezésében *idegen* be-
avatkozás történt.

A Székely-Társaság nem érzi magát hivatva arra,
hogy ennél a kérdésnél kritikát gyakoroljon; de haza-
fias kötelességének tartotta az E. K. E. derék vezető-
ségének a *székely kérdés körül kifejtett önzetlen, ne-
mes munkásságáért hálás köszönetét kifejezni* és erről
a határozatáról a többi Székely-Társaságot is érte-
síteni.

Fogadja az igen tisztelt Elnökség hazafias üdvöz-
letünk őszinte nyilvánítását.

Sepsi-Szt-György, 1902. február 27 én.

Vajna István, s. k.
elnök.

Málík Loránd, s. k.
titkár.

(Végszó.)

És most bocsánatot kérünk olvasóinktól, hogy
ezzel a kérdéssel ilyen hosszasan kellett foglalkoznunk.
A napról-napra megújuló támadások azonban kötelez-
tek erre. S itt mindjárt kijelentjük, hogy mi az OMGE
mozgalma ellen a fentebb közreadott hivatalos irat vál-
tásokon kívül *egyetlen sor* sem irtunk, azt sehol meg
nem támadtuk. Ellenben az OMGE és a Székelyegye-
sület köréből ugyszólván mindennap a legvalótlanabb
állítások hangzanak el az E. K. E. ellen. Nekünk nin-
csenek sugalmazható lapjaink. Mi kicsinyes fegyverek-
kel nem hadakozunk, mi egyszerűen állunk azon az
állásponton, melyet meggyőződésünk megszabott nek-
ünk. Tovább nem megyünk.

S most fel a munkára. Az OMGE csinálja a dol-
gát a maga intencziói szerint, mi csináljuk ismét a
magunk módja szerint. A cél egy legyen: a székely-
ség megmentése.

A munka.

(Felterjesztés a kereskedelem- ügyi miniszterhez.)

Nagymélt. keresk. m. kir. min. Ur!

Kegyelmes Urunk!

F. évi ápr. 23-án kelt 23833. sz. leiratában kegyes-
kedett Nagyméltóságod felhívni egyesületünket, hogy az
egyesületünk által szervezett székely-kongresszus rész-
letes programját terjesztjük fel, hogy ez alapon Nagy-
méltóságod a támogatás módjait megállapíthassa.

E felhívás következtében mély tiszt. közöljük Nagy-
méltóságoddal, hogy a székely-kongresszus előkészítő bi-
zottsága mindenekelőtt összeállította az egyesülethez
érkezett összes javaslatok kimutatását, melyet % alatt ide
mellékelünk. Azután összeállította a kongresszus szak-
osztályait és beosztotta ide az ezek által tárgyalandó
kérdéseket. Ezt is % mély tisztelettel csatoljuk.

Mindkét kimutatást a hozzánk beérkezett javas-
latok alapján állítottuk össze s e szerint azokból an-
nak idején kihagynunk kell mindazokat a tételket,
melyek általános jellegűek s nem speciális székely
kérdések

A megállapítandó egyes kérdések előadására kü-
lön-külön előadókat kérünk fel, a kik tárgyakat a hely-
színén tanulmányozzák és részletesen megokolt olyan
konkrét javaslatokat terjesztenek majd a kongresszus
elő, melyeknek megoldásához azonnal hozzá lehessen
fogni. Ezért az előadók olyan megbízást kapnak és
részben már kaptak, hogy az egyesület költségén te-
gyenek a Székelyföldön tanulmányutat és a gyakor-
lati élet követelményei szerint dolgozzák ki előadói
munkálatukat.

Ezek az előadói munkálatok, ha a kongresszus
előtt elkészülnek, röpiratok alakjában is megjelennek,
hogy a közvélemény előre is kifejezhesse a maga írá-
nyító véleményét.

A hozandó határozatok végrehajtása úgy történ-

nék, hogy a gazdasági kérdések megoldása az Erdélyi Gazdasági Egyletre, a kulturális kérdések az EMKE-re bízottak, s hasonlóképpen a többi egyesületek a hatáskörükbe tartozó kérdéseket kapják elintézés végett. A kongresszus egy-két év múlva újból összejönne és ekkor a megbízott egyesületek beszámolnának, hogy miként hajtották végre a kongresszusi határozatokat. Így egyetlen társadalmi tényező sem marad ki a mozgalmából s mindeniknek vállalt munkássága bizonyára eredményes lesz.

A közös akcióban való részvételt mindenik egyesület megígérte, sőt az első előértekezleti gyűlésen mindnyájan képviseltették magukat.

A kongresszust a Székelyföld valamelyik alkalmas városában a jövő év nyarán óhajtjuk megrendezni a következő beosztással:

I. nap

Dél előtt ünnepi megnyitás és a megalakulás ad minisztrativ teendői után a következő két ismeretterjesztő és vonzó modoru előadás volna megtartandó:

a) A székelyföld és a székely nép monografiája nagy vonásokban.

b) A székely-kongresszus feladatai.

Ezek után a szakosztályok és bizottságok tisztviselőinek megválasztása következik.

Délután 3—6 óráig a szakosztályok megalakulása és tárgyalások

Este előadás a Székelyföld szépségeinek bemutatásával.

II. nap.

Dél előtt 9—12. és *délután* 3—6. szakosztályi tárgyalások.

Este ismét előadás a székely népelet bemutatásával.

III. nap.

Dél előtt 9—12. és d. u. 3—6-ig szakosztályi tárgyalások.

IV. nap.

A mennyiben a szakosztályi tárgyalások bevégeztek

Dél előtt 9—12-ig és d. u. 3—6-ig összes ülésen a szakosztályi javaslatok ráfiktálása, a központi és a végrehajtó-bizottságnak megválasztása és a legközelebbi kongresszus idejének megállapítása.

Másnap kirándulás a Székelyföld valamelyik szebb pontjához.

Ezekben azt hiszszük, megfeleltünk Nagyméltóságod felhívásának és részletesen ismertettük a kongresszus szervezetét.

A mi az egyes előadandó tárgyakat illeti, ennek kiválasztása és a programba való végleges beillesztése attól függ, hogy mily eredménnyel járnak majd azok a kérések, melyeket a különböző minisztériumokhoz az előkészítő bizottság intézni fog, mert hiu reményeket a székelységben a kongresszussal felébreszteni nem szándékunk. Minden mellék körülménytől mentes tiszta óhajításunk csak az, hogy végre-valahára komoly tanulmányozás alapján vegyük számba, hogy mik a székelység hanyatlásának az okai, és milyen módon lehetne azokat a kormány hathatós támogatásával, a helyi hatóságok részvételével és az egész társadalom erejével elenyészteni egy rendszeres program alapján. Természetesen az a társadalmi munka később kiterjeszkedik majd egész Erdélyre, mert hiszen közgazdasági és egyéb bajok mindenütt vannak.

Tehát mi a hazafias társadalomnak szervezett munkáját ajánljuk fel a kormánynak, hogy együttesen segítsünk ott, a hol ez idő szerint lehet s előkészítsük

a segített a jövőre, ha majd a viszonyok javúlnak. Epen ezért a legnagyobb bizalommal kérjük Nagyméltóságodat, hogy székely kongresszusunkat a leghathatósabb pártfogásába venni és annak sikeres és eredményes megrendezésében támogatni kegyeskedjék.

A javaslatok bemutatott kimutatásában sok oly kérdés van, mely a kereskedelmi kormány hatáskörébe tartozik. Nagyméltóságod már most irányíthat minket, hogy mely kérdések azok, melyek Nagyméltóságod legbölcsebb belátása szerint a kongresszuson sikerrel tárgyalhatók s melyek azok, melyek csak az előkészítés stádiumába hozandók.

Igen kérjük Nagyméltóságodat, hogy ez alázatos felterjesztésünket legjobb indulattal fogadni és a támogatás módjait most már meghatározni kegyeskedjék, melyek után maradunk

Kolozsvárt, 1901. nov. 18.

Nagyméltóságu keresk. miniszter ur

hazafias szolgálai

Bárá Feilitzsch Arthur,
elnök.

Radnóthi Dezső,
főtitkár.

(A miniszter válasza.)

Az erdélyrészi Kárpát-Egyesületnek.

Kolozsvárt.

Folyó évi november hó 18-án 264. szám alatt kelt felterjesztéséből a jövő év nyarára tervezett székely kongresszus programját, a tár yalandó kérdésekről és a szakosztályokról egybeállított kimutatást tudomásul vettem.

A kongresszust, miként azt folyó évi április hó 23-án 23833. szám alatt kelt leiratomban is jeleztem, a rendelkezésre álló eszközök keretében szívesen fogom támogatni és szakközgeimnek már meg is engedtem, hogy egyes ipari szakkérdésekben az előadói tisztet elvállalják.

Egyéb irányú támogatás iránt csak akkor határozhatok, ha a kongresszus részéről konkrét kérelmek előttem lesznek.

Tájékoztatásul közölni kívánom az egyesülettel, hogy a székelyföld ipari viszonyainak beható tanulmányozása iránt a magam részéről már a múlt 1900 év folyamán intézkedtem s ez ügyben a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamarához a másolatban idezárt rendeletet intéztem.

E rendeletem következtében a nevezett kamara tett is hozzám egy hosszabb előterjesztést, melynek minden konkrét javaslatát érdemleges intézkedés tárgyává tettem, az általánosságban tartott javaslatokat illetőleg pedig a kamarát további tanulmányozásra utasítottam.

Megelégedéssel venném, ha a kongresszusnak sikerülne e javaslatokat is, melyekről a nevezett kamarától nyerhet tájékoztatást, konkrét formában előterjeszteni.

Közlöm végül, hogy különösen a székelyföldi kisiparosok tömörítéséhez fűződő gazdasági és nemzeti érdekeket méltányolva, föl hívtam az országos központi hitelszövetkezetet, hogy a székelyföldön fokozottabb eréllyel vegye kézbe a kisipari szövetkezetek és szakcsoportok alakítását, kilátásba helyezvén támogatásomat s közreműködésre utasítván a nevezett kamarát, valamint a marosvásárhelyi kerületi iparfelügyelőt.

A nevezett intézet kiküldöttje már meg is kezdte a munkát és rövid idő alatt a két régebben alakított ipari hitelszövetkezet mellett még két hitelszövetkezetet alakított és három más helyen előkészítette a tálajt, hogy a meglevő gazdasági hitelszövetkezet ipari és gazdasági hitelszövetkezetté alakíttassék át.

További előterjesztéseit pedig *érdeklődéssel* várom.
Budapest, 1901. évi december hó 24-én.

Hegedüs.

(A miniszteri leirat melléklete.)

A kereskedelmi és iparkamarának

Maros-Vásárhely

A székelyföld közgazdasági, nevezetesen forgalmi és ipari viszonyai legújabb helyzetének személyes megismerése céljából tett legutóbbi utazásom, nevezetesen a négy székely vármegye székhelyeinek és azok egyes ipartelepeinek, valamint a látogatásom alkalmából rendezett kis helyi kiállítások megtekintése révén közvetlen meggyőződést szereztem magamnak arról, hogy a székelyföldön és különösen annak városaiban mily rendkívül sok a teendő ipari téren, akár a gyári, akár a kézmű, akár pedig a háziipart tekintjük is.

Alkalmam volt egészségi és fejlődésképes kezdeményezéseket is látni, melyek jóakarató istápolás révén a székelyföld közgazdasági viszonyainak fontos tényezőivé lehetnek, de ezzel szemben alkalmam volt régi iparágak maradványait is látni, a melyek kellő felkarolás és az érdekelték megfelelő tömörítése szak-képzettségük emelése és hitelviszonyaik javítása által ismét életképes iparágakká volnának fejleszthetők.

Teljes tudatában annak, hogy a gyáriparnak a székelyföldön és különösen annak távolabbi részein kisebb tere van ez idő szerint, mint az ország más, e tekintetben kedvezőbb fekvésű vidékein, nem ringatom magam abban a reményben, hogy ezen a téren legalább egyelőre nagyobb eredmények lesznek elérhetők, de azért annál nagyobb gonddal és körültekintéssel kell ezzel foglalkozni, ápolva és fejlesztve azt, a mi benne egészséges és fejlődésképes, mert minden egyes ily gyártelep újabb és újabb kereseti forrásokat nyit meg a székelyföld lakosságának és ez által mind erősebb eszköze lesz a kivándorlás korlátozásának.

Ha a gyáripar tekintetében természetesen talán lassabb is lesz a fejlődés, annyival nagyobb eredményeket várok a kézműipar fejlesztésétől, melynek éppen a Székelyföldön van különös fontossága a múlt fejlődésénél fogva és a gyáripar lassabb térfoglalása következtében.

A fa- és fémipar Maros-Vásárhelyen, a timáripar és vasipar Székely-Udvarhely, illetve Udvarhelyvármegyében, a faipar különböző ágai Szepsi-Szt-Györgyön és az asztalos ipar Kézdi-Vásárhelyen jellegzetes bizonyságok arra nézve, hogy a székelyföldön erős talaja van különböző iparágaknak, csak fel kell azokat karolni kellő eréllyel és az eredmény meggyőződés szerint kétségtelen.

A mi e tekintetben biztató az említett helyeken, kétségkívül kellő talajra találunk Csíkvármegyében, illetőleg Csíkszeredán és Gyergyó-Szent-Miklóson is, csak foglalkoznunk kell azzal rendszeresen, tervszerűen, nem kísérletekkel, melyekre már alig van időnk, hanem oly intézkedésekkel, a melyek másutt hasonló viszonyok között már beváltak és eredményre vezettek.

Hasonlók a viszonyok a háziipar tekintetében is, melynek egyik ágát a szövészetet Háromszék vármegyében már sikerült oly alapra fektetnem, mely a biztos fejlődés felé vezet.

Ez azonban csak egy része lévén a teendők hosszú sorozatának, sürgős szükségnek tartom, komolyan és behatóan foglalkozni a székely iparfejlesztés összes részleteivel, melynek ismerete nélkül komoly intézkedések nem tehetők.

Ezen részletek kinyomozása és elem terjesztése első rangú feladata a kamarának, nem általános nagy vonásokban, hanem egyes ipartelepek és műhelyek szerint, megjelölve úgy azt, a mi azokban egészséges, mint azt a mi a fejlődést akadályozza, tehát annak útjából eltávolítandó, valamint azt is, hogy egyes műhelyek jobb technikai berendezése kívánatos, szóval megjelölve konkrétan minden részletet, kerülve abban a nagy általánosságokat.

Czélom, megindítani az egész vonalon a rendszeres tevékenységet, elhárítani a gyáripar akadályait, szervezni a kézmű- és háziipart, a mennyire ezt természetesen a rendelkezésemre álló eszközök keretében fokozatosan módomban lesz.

Ezek alapján, felhívom tehát a kamarát, hogy tegye beható tanulmány tárgyává ezt az ügyet és terjeszse elem erre vonatkozó részletes, konkrét javaslatát még pedig vállalatok és kézműipari műhelyek szerint, mely munkájában segítségére lesz a kerületi kir. iparfelügyelő, a kit ez irányban megfelelően utasítottam. A mennyiben további szakértő közreműködésére volna szüksége, készséggel utasítom erre a technológiai iparmúzeum igazgatóságát is.

Végül utalással a székely ifjak ipari kiképzetése tárgyában a kamarához intézett leiratomra, megjegyzem, hogy mindkét ügyre vonatkozó javaslatait az őszre elvárom, mert a tél folyamán a teendők egész sorozatát megakarom már állapítani.

Budapest, 1901. július hó 13-án

Hegedüs, s. k.

Egyesületek részvétele a kongresszuson.

(E. M. K. E.)

Igen tisztelt Elnökség!

Birtokában folyó évi december hó 6-án 201. szám alatt kelt szives átíratuknak, van szerencsénk az Igazgató-választmány határozatából tisztelettel értesíteni, hogy a kongresszus rendezésének tervét már folyó évi július 17-én 158. szám alatt kelt átíratukból tudomásul vettük, midőn a folyó évi július 28-án Kolozsvárt megtartott kongresszusi előértekezletre képviselőinket kiküldöttük, kik az előértekezleten a csatlakozást szóval is kifejezték.

A kongresszus szakosztályainak és tétéleinek jelen rendszerebb összeállítása éppen képviselőink fel-szólalására is történt.

A folytatólagos bizottsági tárgyalásra, a mennyiben meghivatnánk, képviselőinket szintén ki fogjuk küldeni.

Kolozsvárt, 1901. december 14.

Tisztelettel

Gróf Bély Ákos,
elnök.

Sándor József,
t. alelnök-főtítár.

(Országos Iparegyesület.)

Tekintetes Elnökség!

A tekintetes Elnökségnek 291—1901. szám alatt kelt nagyrabecsült meghívását köszönettel fogadtuk és készségesen fogunk annak idején gondoskodni egyesületünknek a székely kongresszuson leendő képviselőiről.

Legyen szabad azonban a tekintetes Elnökségnek, illetőleg a székely-kongresszust rendező faktoroknak becses figyelmébe ajánlanunk azt a körülményt, hogy a velünk közölt programnak az iparral kapcsolatos pontjai egyáltalán nem foglalkoznak a kézműveseknek a Székelyföldön nagyon rossz lábon álló organizációjával. A nagyobb központokban sincs ipartestület, hanem a semmiféle jogosítvánnyal, vagy komoly gazdasági és kulturális rendeltetéssel nem bíró, elaprózott ipartársulatok kultiválják a széthúzó, ósdi szellemet. Ez a szellem buktatta meg többek közt a maga nemében a vidéken páratlan székelyföldi iparmúzeumot.

Azt hiszszük, a kongresszus eredményessége szempontjából csak üdvös volna, ha ennek a kérdésnek szintén jutna hely a program keretében.

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1902. évi január hó 30.

Gelléri Mór,
kir. tanácsos, igazgató.

(Országos Erdészeti Egyesület.)

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület tekintetes Elnökségének

Kolozsvár.

Múlt évi 291. szám alatt kelt becses megkeresésére van szerencsénk tisztelettel értesíteni, hogy a székelység közgazdasági, kulturális és társadalmi bajainak számbavétele és orvoslása végett rendezendő kongresszusra egyesületünk készséggel fog képviselőket kiküldeni, kik az u. n. székelység-érdőgazdasági vonatkozásainak beható tanulmányozása után egyesületünk álláspontját ki fogják fejteni.

A mi a kongresszusnak velünk közölt tárgysorozatát illeti, abból nézetünk szerint az erdőtvény módosítása, a mely különben sincs közelebből megjelölve, mellőzendő volna, miután ez a törvény meggyőződésünk szerint közgazdasági bajok okozója nem volt.

A tárgysorozat kibővítését újabb pontokkal nem kívánjuk, fenntartjuk azonban magunknak azt a jogot, hogy a mennyiben az ügy tanulmányozása során ennek szüksége felmerülne, más eddig fel nem merült szempontokból is hozzászólhassunk.

Budapest, 1902. január hó 22.

Az Országos Erdészeti Egyesület nevében:

hazafias tisztelettel

Bund Károly,
titkár.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

(Országos Nemzeti Szövetség.)

Tekintetes Elnökség!

Vonatkozással múlt évi november hó 19-én 265—1901. sz. a. kelt b. átiratára, van szerencsém értesíteni a Tekintetes Elnökséget, hogy előterjesztésemre Szövetségünk igazgatósága az Egyesület által a folyó évben rendezendő kongresszus tervét tudomásul vette és hozzájárulását fejezte ki.

Midőn ezt a Tekintetes Elnökség tudomására adom, van szerencsém a „Nemzeti Szövetség” című Értesítőnk egy példányát b. czíme alatt egyidejűleg postára tenni azzal, hogy 8 oldalán a 21. pontban olvasható Szövetségünk igazgatóságának főtelemített határozata és hogy a 14 oldalon a kongresszus programját közöltem, hogy arról vidéki Nemzeti Szövetségeink és tagjaink az ügyről tájékozást szerezzenek.

Hazafias, közérdekű törekvésüknek a legjobb sikert kívánva és további értesítésüket kérve, maradtam Budapest, 1902. január hó 24-én

hazafias üdvözléssel

Balás Árpád,
az O. N. Sz. igazgatósági elnöke.

(Országos Balneológiai Egyesület.)

Tekintetes Elnökség!

Meleg érdeklődéssel vettünk tudomást a tekint. Elnökségnek múlt évi december hó 23-án kelt becses átiratából arról, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesület sokoldalú termékeny tevékenységét egy nagyszabású székelység kongresszus rendezésével bőviti ki. Tudomást vettünk egyszersmind a beküldött program-vázlatról,

mely a székelység nép összes kulturális és gazdasági érdekeit átöleli.

Midőn a tekint. Elnökségnek a megtisztelő felhívásért köszönetünket fejezzük ki, tisztelettel jelentjük, hogy annak idején kötelességünknek fogjuk tartani, a kongresszusra egyesületünk képviselőit kiküldeni.

Hazafiai üdvözléssel

Budapest, 1902. január hó 29-én.

A magyar szent korona országainak Balneológiai Egyesülete

Dr. Löw Sámuel,
főtitkár.

Dr. Tauffer Vilmos,
elnök.

Székelység földhitelintézet.

A székelység mozgalom előkészületei során elsődleges jelentőségű kérdésként a *székelység földhitelviszonyainak rendezése* tűnt fel, melynek megoldásával már csak az ujabban még kedvezőtlenebbül alakult székelység földi pénzügyi viszonyok miatt sem lehet késlekedni.

Különösen gondos és praktikus szempontok szem előtt tartásával kimerítő véleményezéseket terjesztettek az egyesület elé *Hollák Arthur*, *Potsa József* és *Mikó Árpád* főispánok, melyekben a hitelviszonyok rendezésének módozatát a lehető legminuciózusabban körvonalozzák.

Főleg a székelység földbirtokok ijesztő mértékben levő eladósításán kell elsősorban gyors, olesó és állandó természetű jelzálogkölcson nyújtásával segíteni.

Egy székelység földhitelintézet volna a hitelviszonyok teljes szanalásának előfeltétele. Ezt akarja az egyesület is s ezt a székelység minden barátja. Egy székelység földhitelintézet, mely míg egyrészt olesó és hosszabb ideig tartó jelzálogkölcson nyújtana az eladósodott birtokosoknak s régi, drágább tartozásait konvertálná, s így a népmentés nagy munkálatait végelné, másrészt meg preventív hathatós védelem volna a nemzetiségi pénzintézetek ellen, melyek veszedelmes arányokban szereznek meg székelység birtokos kezén levő földeket.

Ám egy ilyen intézet felállítása körültekintő alapos munkát és a mi fő, sok időt venne igénybe. Ezért az E. K. E. is gyorsabb segítséget akart, mely provizorikus jellegű volna s a később felállítandó állandó intézet üzletkörébe beolvadna.

(Székelység Kálmán a székelységért.)

Az E. K. E.-nek tehát első gondja volt ilyen irányban is megtenni a szükséges lépéseket. Előzőleg azonban tájékoztatást szerzett magának arról, hogy a kormánynak ebben a kérdésben minő álláspontja van.

Felkérte tehát *Weisz Berthold* orsz. képviselőt, mint az E. K. E. székelységfővárosi osztályának alelnökét, hogy az általa a kongresszusra éppen ilyen tárgyban beterjesztett javaslatok érdekében járjon közbe a kormánynál.

Székelység Kálmán miniszterelnök beható ismertetés után nemcsak *elismerte az ügy kiváló nemzeti fontosságát, de a kivétel gyakorlati megoldásához nyomban hozzá is fogott*. Az E. K. E. ekkor hosszabb memorandumban fejtette ki a székelység hitelviszonyok rendezését.

zése körül elsőrangú szakférfiak meghallgatása után koncepciót véleményét, mely főleg a felállítandó székely földhitelintézetre és a kisbirtokosoknak nyújtandó segélyre vonatkozott,

A miniszterelnök a terv gyakorlati megvalósítására vonatkozólag Beck Nándorral, a Magyar Jelzálog Hitelbank igazgatójával érintkezett, ki a nagy közgazdasági és nemzeti missziót célul kitűző tervet lelkesedéssel karolta fel. A kivitel előmunkálatai teljes erővel megindultak és befejezést nyertek már, melyekben Beksics Gusztáv országos képviselő szintén tevékeny részt vett. Ugyancsak e tárgybán Beck Nándort is megkereste az E. K. E.

A kapott válaszok egy részét alább közöljük:

(Beck Nándor levele.)

Tekintetes Elnökség!

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület nevében vezérigazgatói működésem 30 éves évfordulója alkalmából kifejezésre juttatott jó kívánságaiért fogadja a t. Elnökség hálás köszönetem kifejezését

A mi a székelység nemzeti fontosságú kérdését illeti, az ügy állandó érdeklődésem tárgya és remélhetőleg nem sokára abban a helyzetben leszek, hogy a nagybecsű levelükben említettekre visszatérjek.

Fogadja a t. Elnökség kiváló tiszteletemet.

Budapest, 1902. január 19. *Beck Nándor.*

(Weisz Berthold levele.)

Igen tisztelt Uram!

Folyó hó 12-én kelt 200. sz. nagybecsű levelére válaszolva, van szerencsém következőket közölni.

Mult hó 23-án írt levelém óta a „Székely földhitelintézet” kérdése a megvalósításhoz lényegesen közeledik.

Mult szombaton, folyó hó 1-én volt alkalmam Székely György képviselőtársammal együtt, Széll Kálmán miniszterelnök úrral, a földhitelintézet ügyét alaposan tárgyalni

A miniszterelnök úr nemcsak elismerte az ügynek kiváló horderejét a székelység és magyarságra nézve, hanem azonnal hozzáfogott az ügynek gyakorlati megoldásához.

A szombat este folyamán még a miniszterelnök értekezett ez ügyben Beck Nándor, a Jelzálog hitelbanknak elnök-igazgatójával, a ki kijelentette, hogy intézkedni fog, miszerint a székely földhitel olcsó tőkében részesüljön és elvben helyesli azt, hogy az közvetlenül a Székelyföldön legyen megszerezhető. Elvben magáévá teszi a dolgot.

Tudomásom szerint az előtanulmányok gyors bevégeztésére vonatkozólag, a Jelzáloghitelbank már intézkedett. Alapos remény van arra, hogy két három hónap alatt a régi óhaj, minden várakozáson felül teljesítve lesz.

Méltóztatik látni, hogy én megtettem a magamét és továbbra is szívesen hordom az olcsó hitelnek megvalósítását.

Beksics Gusztáv képviselőtársam buzgóan részt vesz az intézet létesítése körül.

Azt hiszem, hogy az ügynek ily állása mellett, a kilátásba vett teendőknél egy nagy része elesik, és további lépések meg nem történhetnek, míg a Magyar Jelzáloghitelbank végleges állásfoglalása ismeretve lesz.

Az egyetlen teendő lenne nézetem szerint, egy érdemleges felterjesztés Széll Kálmán miniszterelnök úrhoz, a melyben megkéreznék, hogy hatalmas pártfogásába részesítse egy székely földhitelintézet létesítését,

mely nélkül a székely ügyek rendezése, az ottani birtokok magyar kézen maradása nem képzelhető el.

Továbbra is örömmel áll a székely ügyek rendelkezésére

Budapest, decz. 14.

hazafias szolgája
Weisz Berthold.

(Potsa József levele.)

Az Erdélyi Kárpát Egyesületnek

Kolozsvárt.

A székely földhitelintézet tárgyában 248. szám alatt december hó 4-én hozzám intézett becses levelére sietek értesíteni az egyesületet.

Egy földhitelintézet felállítását a székely birtoknak felmentése és megtartása érdekében annyira elsőrangú kérdésnek tartottam, hogy tisztán csak a megye területére nézve értekezletet tartottam a takarékpénztárak kiküldötteivel és az ide zárt felhívás lett kiadva.

A felhívásnak még nincsen meg a kellő eredménye és így az ügy még nem elintézett; azért egy nagyszabású székelyföldi hitelintézet siető felállítására nézve teljes közreműködésem ajánlom és ígérem, hogy mindazok, kik eddig aláírtak, ez új nagy intézethez csatlakozzanak részvényaláírásukkal

Szükségesnek tartom azonban már előre is jelezni, hogy ezen székely intézet lenne megközelíthető helyen a Székelyföldön és minden megyében lenne egy felelős igazgatósága.

Nekünk szándékunk volt a jelenlegi gazdák szervezetét mintegy 60–70 ezer forint törzsrészvény-nyel ebbe beolvasztani.

Kellene a részvényeket úgy kiállítani, hogy egy részvény kisebbre elosztható lenne, hogy kisebb existenciák pénzelhelyezése is megtörténhessék, a mint ez Franciaországban az állampapírokkal is czélszerűen történt. Választ kér

szívélyes üdvözzellet:

Kelt S.-Sztgyörgy, 1901. december hó 6-án.

Potsa József,

főispán, es. és kir. v. b. t. tanácsos és kamarás.

(Hollaki Arthur levele.)

Az Erdélyi Kárpát Egyesület Tekintetes Elnökségének
Kolozsvár.

Folyó évi december 16-án 288. szám alatt kelt becses átíratára van szerencsém válaszolni, hogy egy székely földhitelintézet vagy jelzáloghitelintézet alapításánál kettős feladatot vélek szemelőtt tartani.

Először: az apró birtokok méltányos hitelígyényeinek kielégítését, a helyi viszonyoknak tényleg megfelelő értékelési eljárás alapján; megjegyeztetvén, hogy a helyi értékelésnél a közigazgatási közegek szolgálata megfelelő kormányintézkedés mellett czélszerűen és jutányosan lenne igénybe vehető. Önként értetik, hogy a kis- és apróbirtokokat jelenleg terhelő drága jelzálogkölcsönök convertálandók, lehetőleg olyan feltételekkel, melyek a „Magyar Földhitelintézet” jelenlegi kölcsönfeltételeit megközelítik, de mindenesetre olyan kölcsönfeltételek mellett, hogy a törlesztésen kívül fizetendő kamat a kölcsönösszeg *tényleges pénzértékének* 5%-ját túl ne haladja. Az ilyen detail-üzleteknél a kölcsön minimális összege 200, esetleg 100 koronára is leszálítható,

Az intézet megalapításának *másik* feladata lenne mindazon esetekben, melyekben kínálkozó alkalom mutatkozik az eladósított apró birtokoknak árverés útján való eladásánál, a birtok-cserét akként *közvetíteni*, hogy a magyar föld magyar kézben maradjon akkor, mikor gazdát cserél.

Véleményem szerint a székely jelzáloghitelintézetnek vagy földhitelintézetnek nem lehet csupán üzérkedés a célja, hanem magasabb közgazdasági és nemzeti szempontokból kell a kis- és apró birtokok hitel-igényeit kielégíteni oly célból, hogy a vidéki takarékpénztárak s ezel között a nemzetiségi pénzüzetek káros hatásától az eladósodott kisbirtokosok és kisgazdák felszabadíttassanak. Ezért vélem szükségesnek azt, hogy a tervezett pénzüzet ne csupán a nagyobb kölcsönügyleteket, hanem főleg a detail-ügyleteket, sőt a városi házépítési kölcsönügyleteket is vonja be üzletkörébe, mert a tapasztalat bizonyítja, hogy a jól szervezett nemzetiségi pénzüzetek ilyenmü kölcsönök nyújtásával kitünő üzleteket csinálnak kockázat nélkül.

Végül tisztelettel értesítem, hogy Udvarhely-vármegye törvényhatósági bizottságának közgyűlése felírat útján kéri a magas kormányt a vidéki takarékpénztárak állami ellenőrzésére, továbbá a székelyföldi hitelügyek rendezése céljából egy székely jelzáloghitelintézet létesítése érdekében nyújtandó erkölcsi és anyagi támogatásra.

A felírat a közelebbi napokban fog a magas kormányhoz felterjesztetni és pártolás végett a székelyföldi (Maros-Torda, Háromszék, Csik) vármegyék törvényhatóságainak megküldetni.

A helybeli hivatalos lapnak ez ügyre vonatkozó közleményét tartalmazó két lappéldányát % mellékelve és a tisztelt elnökségnek további becses értesítését annak idején kérve maradtam

Székely-Udvarhelytt, 1901. december 30-án,

honnai üdvözléttel

Hollaki Arthur,
főispán.

(Udvarhelyvármegye felterjesztése.)

Nagyméltóságú m. kir. Miniszterelnök ur!

A kisebb pénzüzeteknek az utóbbi időben gyakrabban előfordult válságai, s ezek között a „Székelyegyleti takarékpénztár részvénytársaságnak“ közönségünket közelről érintő csődje, azon elhatározásra indította törvényhatósági bizottságunknak mult évi december hó 12-ére egybehívott közgyűlését, miszerint felírat útján kérje fel a magas kormány figyelmét azon veszélyre, melyet a most említett pénzüzet-hez hasonló intézetek kevés kivétellel mindannyian magukban hordanak azért, mert üzletkörüket a befizetett részvényekkel, s a beállható veszteségek fedezésére hivatott tartalék-alappal arányban nem álló mérvben terjesztik ki.

Ezen egészségtelen üzleti működés eredményezi azután azt, hogy a pénzpiacznak váratlanul kedvezőtlen fordulata esetén, a leszámítolásra felhasznált betéti összegek visszafizetése nemcsak az illető intézetet hozza zavarba, de magát a betevő, vagy hitelt kereső közönséget is.

Ezen körülményt súlyosan fokozza a betevőknek azon rendszerinti félelme, mely más idegen pénzüzetek részéről ezen pénzüzetek részére nyújtott hitel felmondásával együtt jár, s melynek első pillanatában tömegesen rohanják meg az

intézetet; s ha félelmük nem is lett volna alapos, s ha más-különb:n az idegen pénz visszafizetése succesive eszközölhető is lett volna, — ezen utóbbi körülmény miatt el van zárva a kibontakozás felé vezető út, s az erejét meghaladó mértékben fejlesztett pénzüzet összeomlik. Fokozza a veszélyt még azon körülmény is, hogy a kereskedelmi törvény nem tartalmaz tilalmi intézkedéseket az iránt, hogy az igazgatóság tagjai és a pénzüzet vezetői adósai lehessenek az intézetnek, minek következtében az érdekeltség néha károsan befolyásolja a mérleg összeállítását, illetve annak realitását. További veszély származhatik abból is, hogy a mérleg realitásának hatósági ellenőrzése jelenleg csupán az alaki szabályok betartására szorítkozik, de a betevő közönség érdekeinek megóvása szempontjából nincsen gondoskodás a mérlegnek és vagyongazdálkodásnak hatósági szakértői felülbírlatáról, oly célból, hogy a kétes értékű követelések vagyongyanánt ne szerepelhessenek, s e helyett azok a veszteség számlára irassanak, illetve azoknak fedezetére első sorban a jövedelem fordíttassék.

Ezen nagy vonásokban vázolt kép mutatkozik most minálunk, de mutatkozik mindenütt és mindannyiszor, valahányszor egy-egy pénzüzet válságba jut.

Ezen közgazdaságilag és nemzeti tekintetben is igen fontos bajnak megelőzésére egyetlen módot tartunk alkalmasnak, — és ez az, hogy Nagyméltóságod és a vezetése alatt álló magas kormány bölcsessége, a törvényhozás igénybevételével, megalkotandó törvény útján helyezze a takarékpénztárokat, s általában a pénzüzeteket olyan állami felügyelet alá, melynek hatékony gyakorlásával lehetetlenné tétessék az üzletkörnek egészségtelen módon való kiterjesztése, de lehetővé tétessék a vagyongazdálkodásnak és a mérleg realitásának közérdek szempontjából hatósági szakértői érdemi felülbírlata.

A „Székelyegyleti takarékpénztár“-nak bukása egyuttal más oldalról is megvilágította közönségünknek, s talán általában a szomszédos székely törvényhatóságok közönségeinek is anyagi helyzetét; ugyanis, a székelyföldi különböző takarékpénztárak, továbbá a nagyszebeni „Albina“ nevű oláh nemzetiségi pénzüzet, valamint a nagyszebeni, brassói, segesvári és köhalmi szász nemzetiségi takarékpénztárak 6—8 % os kamatláb mellett, igen drága jelzálogos kölcsönökkel terhelték meg azokat az apró birtokosokat, melyek átlag 100-tól 800 koronáig terjedő kisebb kölcsönökre biztos fedezetet nyújtanak, azonban valamely budapesti nagyobb pénzüzettől nyerendő kedvezményes hitelre az alapszabályok szerinti feltételekkel biztosítékot nem képezhetnek, részint a fedezhető kölcsönösszeg csekélyisége, részint pedig a becslési adatok elégtelensége miatt. Ezeknek a takarékpénztári drága kölcsönöknek olcsó kölcsönökkel leendő konvertálása volna a cél, a melynek sikeres elérésével egy „Székely földhitelintézet“ esetleg „Székely jelzálog hitelintézet“ ugy közgazdasági, mint magyar nemzeti szempontból kitünő szolgálatot tehetne a különböző hitelképes kisgazdáknak, s ezek összességében az egész székelységnek.

Ezen pénzüzetnek kettős feladata lenne. Először, az apró birtokok méltányos hitelügyeinek a helyi viszonyoknak tényleg megfelelő értékelési eljárás alapján való kielégítése, s ezáltal a drága jelzálogos kölcsönöknek konvertálása. Lehetőleg olyan feltételekkel, hogy azok a nemzetiségi pénzüzetek feltételeinél kedvezőbbek legyenek. Ez által elértenék az a cél, hogy a nemzetiségi pénzüzetek jelzálogos adósainak javarésze a magyar pénzüzet adósává válnék, s a mellett, hogy az adósok terhén némileg könnyítve lenne, a magyar föld magyar tőkének jövedelmezne, s ez által lenne iekötte.

A létesítendő pénzüzet másik hazafias feladata volna az, hogy ott, a hol a kínálkozó alkalom mutatkozik, az el-

adósított apró birtokok árverés útján való eladása alkalmával a birtokcserét akként közvetítse, hogy a magyar föld lehetőleg magyar kézben maradjon akkor, a midőn gazdát cserél.

Ezen körülmények mérlegelése indította törvényhatóságunkat arra, miszerint felkérni határozza a magas kormányt, hogy tekintettel a székelyföldi hitelviszonyoknak közgazdasági és magyar nemzeti szempontból égetően szükségessé vált javítására, egy „Székely földhitelintézet“ esetleg „Székely jelzálog hitelintézet“ létesítése érdekében, a szükséges erkölcsi és anyagi támogatást nyújtani, s ez által a pénzpiacz érdeklődését a székelyföldi hitel igények iránt felkelteni kegyeskedjék, egyszersmind pedig a szükséges törvényhozási intézkedéseket kezdeményezni méltóztassék az iránt, hogy a vidéki pénzügyintézetek, különösen a takarékpénztárak általános közérdek szempontjából állami ellenőrzés alá helyeztessenek.

Udvarhelyvármegye törvényhatósági bizottságának Székelyudvarhely, 1901. évi december hó 12-én tartott rendes közgyűléséből.

Dr. Damokos Andor,
alispán.

(A magyar földhitelintézet akciója.)

*Erdélyi Kárpát-Egyesület Nagytekinetű Elnökségének
Budapestben.*

A székelyföldi hitelviszonyok javítása illetve Székely Jelzáloghitelintézet létesítése czéljából megindított mozgalom ügyében van szerencsém tájékozás végett becses tudomására hozni, hogy a Magyar földhitelintézettel folytatott tárgyalásaim következtében a nevezett intézet felajánlotta közreműködését a jelenlegi súlyos helyzetből való kibontakozás előmozdításához; s e czélból egyelőre az udvarhelymegyei jelzálogos-adóskisbirtokosok, illetve kisgazdák hitelszükségleteinek fedezésére és terhes adósságaik convertálására *három millió korona erejéig* hajlandó a rendkívüli helyzet által indokolt külön feltételek alatt jelzálogos kölcsönöket engedélyezni. Ezek a külön feltételek a helybeli „Székely-Udvarhely“ című hivatalos lap (idecsatolt) folyó évi 2-ik számú lappéldányában vörös ironnal jelzett rovatban foglaltatnak; és igen előnyösek. Az intézet kiküldöttei jelenleg itt tartózkodnak, s itt maradnak mindaddig, míg a kölcsön folyamodványok helyszíni értékelési, illetve becslési eljárás alapján elintéztést nyernek.

Minthogy a „Magyar földhitelintézet“ anyagi érdek kizárásával magasabb erkölcsi tekintetek által vezéreltetve, úgyszólván hazafias áldozatot akar hozni a székelység érdekében, czélszerűnek vélném, hogy a nevezett intézet igazgatósága felkértenék, hogy Udvarhelyvármegye területén megkezdett jótékony közreműködését terjeszsze ki az egész Székelyföldre, s abban az esetben, ha ez lehetségesnek mutatkozik, a székelyföldi hitelviszonyok javítására irányuló mozgalom egyik főtényezője gyanánt a „Magyar földhitelintézet“ igazgatóságát kellene megnyerni.

Ez nem zárja ki azt, hogy a városi házakra fölveendő kölcsönök nyújtására, valamint azokra az apró birtokokra fölveendő kölcsönök lebonyolítására, melyek az egyenkint 400 koronás tételekben egyetemlegesen felveendő 2000 koronás minimális kölcsönökre nézve a Magyar földhitelintézet részére elégséges fedezetet nem nyújtanak, egy olyan jelzáloghitelintézet létesítésék, mely talán valamivel drágább feltételek mellett, az apróbb birtokok detail hitelszükségletét a városi házakra nyújtandó hitellel együtt fedezhesse. Egy ilyen pénzügyintézetre ezentúl is szükség lesz, mert a „Magyar földhitelintézet“ alapszabályai a házkölcsönök és 100—200 koronás apróbb kölcsönök engedélyezését kizárják.

Fogadja a tisztelt Elnökség kiváló tisztelettem nyilvánítását.

Székely-Udvarhelytt, 1902. január 13-án.

Hollaki Arthur,
főispán.

(Mellékletek.)

A Földhitelintézet a következő tartalmu leveleket intézte Udvarhelyvármegye fő- és alispánjához:

Az erdélyi részekben, jelesen a Székelyföldön a jelzálogos kölcsönrel terhelt kis birtokosok helyzete ujabban még sulyosabbra válván, az ebből való kibontakozás előmozdításához a Magyar-Földhitelintézet is a törvény és alapszabályai értelmében a rendelkezésre álló eszközökkel hozzájárulni kíván és e czélból közvetlen kiküldöttei útján óhajt tájékoztatást szerezni arról, vajjon nem lenne-e lehetséges az ottani kisbirtokosokat terhelő magas kamatozása kölcsönöket a Magyar Földhitelintézet részéről engedélyezendő olcsóbb kölcsönökre convertálni. — Intézetünk a Méltóságod által a jelzálogos kölcsönök mérvéről nyújtott felvilágosítás alapján, kész a három millió koronára tett hitelszükséglet erejéig, az intézet szabályainak megfelelő jelzálogos kölcsönöket engedélyezni a rendkívüli helyzet által indokolt következő külön feltételek alatt: 1. A kölcsönök összege készpénzben teljes névértéknek megfelelő készpénzben fizettetnek ki. 2. A kölcsön után a kölcsönvevő kamat- és tőke-törlesztés fejében mindössze 5%-ot tartozna fizetni 50 éven át, félvi utólagos részletekben. 3. Abból a czélból, hogy azok a kisbirtokosok, a kiknek 2000 (kétezer) koronán aluli kölcsönre van szükségük, szintén convertálhassák tartozásukat, megengedtetik, hogy egyetemleges kötelezettséggel többen összeállva vehessenek fel 2000 koronás kölcsönt olykép, hogy egy-egynek része legalább 400 koronát tegyen, mely összeg után a 2. pont értelmében összesen félvenként 10—10 kor. járadék fizetendő. Küldötteinket Rédy Gyula nyug. uradalmi felügyelőt, szakbecsüsünket és dr. Medveceky Antal ügyvédet megbíztuk, hogy a jelzálogokról a helyszínen, úgy a telekkönyv, mint a kataszter, továbbá a terhekre és az értékre vonatkozó adatokat beszerezzék, sőt a mennyiben a terheknek kölcsöneinkkel leendő convertálását a törvény és alapszabályaink értelmében keresztül vihetőknek találják, a kölcsönök engedélyezése iránt azonnal érdemleges javaslatokat is tegyenek és e czélból a tkvi és kataszteri kivonatokat bemutassák, hogy a felek ez okmányok beszerzésének, az utánjárás költségétől megkíméltesse a terhekre csakis a bélyeg és a hivatalos költségek essenek. Ugyancsak megbíztunk teljesíteni a szabályszerűen kiállított kötelezvények bekebelezését is és pedig minden eljárási díj nélkül. Ezek előrebocsátása után a kiküldötteinkre ruházott megbízatás sikerének előre mozdítása és biztosítása végett bátrak vagyunk Méltóságodhoz azt a tiszteletteljes kérésünket intézni, hogy a bölcsezetese alatt álló közegeket az ügy érdekében felhívni méltóztassék, hogy fentnevezett megbízottainkat feladatuk teljesítésében, jelesen a tkvi és a kat. adatok megszerzését hathatósan támogatni s felvilágosításban részesíteni sziveskedjenek, mit annyival inkább bátrak vagyunk remélni, mert intézetünk nem anyagi szempontból, — melyet rendeltetése és szervezete kizár — hanem azoknál a magasabb tekintetknél fogva, melyek a jelen esetben még fogozottabban jutnak érvényre, ajánlja fel közreműködését. — Midőn Méltóságodnak teendő becses intézkedéseiről őszinte hálánkat és köszönetünket kifejezni szeretünk, egyuttal kérjük Méltóságodat, fogadja kitünő tiszteletünk nyilvánítását. Budapest, 1902. január 8. Kiváló tisztelettel: Magyar Földhitelintézet. D e s s e w f f y. L u k á c s.

Ezen levél alapján s a kiküldöttek és Udvarhely város vezető embereinek részvételével megtartott értekezletből kifolyólag D a m o k o s Andor dr. alispán valamennyi főszolgabíróhoz, a Sz.-Udvarhely polgármesteréhez és valamennyi község előljáróságához felhívást küldött. Ennek főbb pontjai a következők:

A 3. pont értelmében felvett kölcsön után az egyetemleges adós társaktól a részletek külön is elfogadtatnak. A kölcsönkérő feleket semmi becslési, eljárási költség, ügyvédi díj, bekebelezési díj nem terheli, csak kizárólag a bélyeg költség, illetve készkiadások. A convertiók bélyeg és illetékmentesek. Kölcsönök az intézet alapszabályai szerint kizárólag csak földbirtokra és azok értékére adhatók, kétszeres biztosíték mellett, vagyis az intézet által elfogadható érték 50

százaléka erejéig. A hol tagosítás van folyamatban s jogerős bírói ítélettel meg van állapítva, hogy kinek melyik parcella — og jutni és csupán a telekkönyvi foganatosítás van hátra, bittan nem a régi, hanem az új föld lesz becslés alá véve. Erdőségnél csupán a földérték (talaj) becsültetik, a faérték nem. Az ötven évi idő eltelte előtt is, bármikor törleszthető a kölcsön, minden több költség és felmondás nélkül, — de csak 200 kor. részletekben; ennél kevesebb összegben nem. Az adós kezéhez kiadandó könyvecskében benn foglaltatik a törlesztési terv is, úgy hogy minden adós minden időben tudhatja, hogy tőketartozásából mennyi törlesztetett. Az 5 százalékból 4 százalék kamat, 1 százalék tőketörlesztésre fordítatik. Fizetendő félévi részletekben, utólagosan. A kiküldött és fennnevezett intézeti megbízottak, kik a felveendő kölcsönök ügyeinek lebonyolítása céljából mindaddig Sz.-Udvarhelyen fognak időzni, míg teendőiket lebonyolítják, meg vannak bízva, hogy a jelzálogokról a helyszínen úgy a telekkönyv, mint a kataszter, továbbá a terhekre és az értékre vonatkozó adatokat beezerezzék, sőt a mennyiben a terheknek a Földhitelintézeti kölcsönökkel leendő konvertálását a törvény és alapszabályaink értelmében keresztülvihetőnek találják, a kölcsönök engedélyezése iránt azonnal érdemleges javaslatokat is tegyenek és e célból a telekkönyvi és kataszteri kivonatokat bemutassák, hogy a felek ez okmányok beszerzésének, valamint az utánjárásnak költségeitől megkíméltesse a ter- hűkre, mint jeleztetett, csakis a bélyeg és a hivatalos költsé- gek (készkiadások) essenek. Ugyancsak a megbízottak telje- sítik a szabályszerűen kiállított kötelezvények bekebelezeté- sét is és pedig minden eljárási díj nélkül.

Hogy pedig a kölcsönt felvenni óhajtó felek a Sz.-Ud- varhelyre való utazás költségeitől is megkíméltesse, a be- adandó kérésre felhasználható nyomtatványt megfelelő számu példányban oly felhívással adom ki, hogy azt kívánatra a kölcsönért folyamodóknak átadatul adják ki. Mindennemű erre vonatkozó kérvények, beadványok, levelezések „dr. Med- veczky Antal ügyvéd úrhoz Székely-Udvarhely, vármegyeház” czimzendők. Mindezek után pedig ezen vármegyénkre és an- nak székely lakosságára oly kiváló fontossággal bíró és a Székelyföld megmentését célzó kezdeményezés sikerének elő- mozdítása végett felhívom, hogy az előadottakat az egyes köz- ségbeli birtokos, telkes és tanító urakkal is egész terjedel- mében közölve, ezen rendeletnek a kellő számban idezárt példányait a lehető legszélesebb körben ossza szét, annak tartalmát az érdeklődők mindenikével részletesen ismeresse meg, a Földhitelintézet megbízottait feladatuk teljesítésében, jelesen a telekkönyvi és kataszteri adatok megszerzésében hathatósan támogassa s kellő felvilágosításban részesítse, an- nál is inkább, mert a Földhitelintézet nem anyagi szempont- ból, melyet rendeltetése és szervezete kizár, hanem azoknál a magasabb tekintetnél fogva, melyek vármegyénket illető- leg még fokozottabban jutnak érvényre, ajántotta fel közre- működését.

(A Magyar Jelzálog Hitelbank akciója.)

A Magyar Jelzálog Hitelbank is megkezdette Székely Kálmán közbenjárására székelyföldi akcióját. S. Sz.-Györgyön már külön képviselőiséget állított fel. Rég érzett hiányon lesz segítve ez által. A székely kisgazdák s általában a jelzálog-hitelre szoruló birtokosok, méltányos százalék mellett, *olcsó pénzhez* jutnak s itt van a legkedve- zőbb alkalom és a legkönnyebb mód arra, hogy az *Albina* tulmagas perczentjeitől megszabaduljanak gaz- dáink. A *sepsi-szentgyörgyi* expoziturs főnöke *Eöry* Ernő, a Magyar Jelzálog-Hitelbank kolozsvári képvise- lőségének közbeccsülésben álló, derék hivatalnok lesz, ki alapos szakismereteivel mindenkor ki tudta vivni, úgy a nagy közönség teljes megelégedését, mint főnö- kei elismerését. Ezért a jeles kvalitásaiért is bizta meg M. J. H. B. budapesti igazgatósága *Eöry* Ernőt a szé- kelyföldi képviselőiség vezetésével. A bank a Sepsi-szt. györgyön a *Gazdák Szövetkezete* mellett, a Kossuth téren nyert elhelyezést, hol már jan. 16-tól kezdve megkezd- te működését. A képviselőiség *Benedek* János dr. ügy- védjelöltet nyerte meg hivatalnokául, ki nagy helyi is

merete és munkaképessége által bizonyára csak hasz- nára fog válni ennek a nagyfontosságú intézménynek. Örömmel üdvözljük a Magyar Jelzálog Hitelbank sepsiszentgyörgyi expozitúráját s őszintén óhajtjuk, hogy a hozzáfűzött várakozásoknak és reményeknek rövid időn megfeleljen.

A bank székelyföldi képviselőisége a következő értesítést bocsátotta ki:

A Magyar Jelzálog-Hitelbank telekkönyvezett föld- birtokra és bérházra ad kölcsönt. A kölcsön zálogle- velekben állítatik ki; azonban a záloglevelek nem adatnak ki a kölcsönvevőnek, hanem azok eladásáról az intézet gondoskodik s a kölcsönvevőnek *készpénz- ben* számol le

Ez idő szerint a bank kölcsönt ad záloglevelek- ben és pedig:

a) földbirtokra 50 évi törlesztéssel 5-40% évi részletfizetés mellett;

b) nagyobb városokban fekvő házakra 42 1/2 évi törlesztéssel 5-65% évi részletfizetés mellett.

Ezen évi részletekben úgy a kamatok és keze- lési, mint a tőketörlesztési hányad is befoglaltatik.

Ezen összeg félévi előleges részletekben kész- pénzben fizetendő. Szabadságában áll az adósnak 6 havi előleges felmondás mellett a kölcsöntőkét a *kikö- tött lejáratú idő előtt is, részben vagy egészben* az alap- szabályokban kikötött járandóság mellett visszalizetni.

Az intézet székelyföldi képviselőiségéhez Sepsi- Szent-Györgyre küldendő kölcsönfolyamodáshoz a *kö- vetkező okiratok melléklendők*:

Földbirtoknál: 1. Hitelesített telekkönyvi kivonat 2. Hitelesített telekkönyvi (katasztrális) kivonat.)

Házaknál: 1. Hitelesített telekkönyvi kivonat. 2. Hiteles házbérjövédelmi vallomás. 3. Tűzbiztosítási köt- vény. Továbbá netaláni becslések, adásvételi és bérleti szerződések, szóval oly okiratok, melyek a birtok vagy ház értékének meghatározásánál *adatul* szolgálhatnak szintén a kérvényhez csatolandók. A kölcsönvevő maga is felszerelheti és beadhatja folyamodását. Közbenjá- róra nincs szükség, a bank a kölcsönvevő fellel köz- vetlenül érintkezik.

A folyamodványok szükséges kellékei: Hogy a jelzálogul felajánlott ingatlan tulajdonjoga a folyamo- dót illesse. Ha az ingatlan a telekkönyvben többek kö- zös tulajdonául van bekebelezve, csak valamennyi kö- zös tulajdonos egyetemleges beleegyezése, illetőleg kötelezettség mellett adatik kölcsön. A bank-kölcsön rendszerint első helyen kebelezendő be, de ha az in- gatlant netalán más adósságok terhelik, melyek érté- kének első felerészét nem merítik ki, azok a bank köl- csönéből kiegyenlíthetők. Földbirtokra a kölcsönzés az intézet által megállapított becsérték feléig, — erdőbir- tokra és vidéki városokban fekvő házakra azonban rendszerint a becsérték harmadáig terjedhet. Gyárak és más ipartelepítvények, továbbá oly ingatlan javak, melyek törvény szerint végrehajtás alá nem vonhatók, továbbá színházak, bányák és kőtörések stb. a köl- csönüzletből kizáratnak. Kisvárosi és falusi házak ön- álló kölcsön fedezetül nem szolgálnak.

A felajánlott birtok értékére s a megszavazandó összegre nézve a székelyföldi viszonyokat alaposan ös- merő bizalmi férfiak adnak véleményt, melynek alap- ján hozza meg az intézeti igazgatóság határozatát.

A kérvény elintézése után a fél haladéktalanul értesítést és a megszavazott kölcsönösszeg elfogadása esetén a további eljárásra nézve kellő útastást nyer.

Székely konviktus Kolozsvárt.

Kolozsvárt a barátok óvári klastromát igen he- lyes volna a Kolozsvárra jövő székely tanuló ifjak ré- szére internátussá átalakítani. Ez nagyon megkönnyítené

a tudományos pályára készülő szegény székely ifjak tanulását. Az E.K.E. megkereste *Majláth* Gusztáv Károly róm. kath. püspököt, hogy ilyen irányban tegyen kezdeményező lépéseket. *Majláth* G. Károly püspök alapító tagja az E.K.E.-nek s mindig jóindulattal viseltetett az egyesület iránt. Alábbi levele is bizonyítja, hogy az E.K.E. székely akciója iránt érdeklődik, sőt az egyetemi székely ifjak elhelyezése iránt már tett lépéseket

(*Majláth püspök levele.*)

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület Nagytekinetü Elnökségének

Kolozsvár.

Kolozsvárt a barátok óvári klostromának katólikus székely egyetemi hallgatók internátusává leendő átalakítása ügyében folyó évi november hó 26-án 135. szám alatt kelt becses megkeresésre válaszolva, van szerencsém a nagytekinetü elnökségnek tisztelettel tudomására hozni, hogy nevezett zárda fölött a szerzet tartományi főnöke rendelkezik.

Egyébiránt a kolozsvári szent Józsefről nevezett finövelde kibővítésének kérdésével a kath. Status igazgatótanácsa már régebbi idő óta foglalkozván, a mennyiben ez sikerül, lesz hely, a hol az ifjuság jelentékeny része megfelelő ellátáshoz jusson.

Fogadja a Nagytekinetü Elnökség kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Gyulafehérvárt, 1901. december 20-án.

Majláth,
erdélyi püspök.

Rumániai székely gyermekek.

Már ismételtén szóvá tettük a Rumániában selymő székelyek ügyét. Emeltettük azt is, hogy a kívándorolt székely családok gyermekei vannak leginkább kitéve, hogy ott az idegenben teljesen elfelejtik nyelvüket és beolvadnak az oláhságba. A mennyiben ezen segíteni lehet, egyesületünk a maga kötelességét ez irányban is megtette. Hazahozza az ilyen szegény gyermekeket és a hazai tanintézetekben elhelyezi őket. Örömmel jelentjük, hogy hazai tanintézeteink vetekednek abban, hogy minél több ilyen gyermeket neveljenek fel teljesen saját költségükön. Az első jelentés, mely az így elhelyezett gyermekek magaviseletéről szól, alább olvasható. A jövő tanévre szintén van még néhány helyünk, melynek betöltésére már intézkedtünk.

(Kecskeméten két gyermek.)

Tekintetes Főtitkár Ur!

Folyó évi július 29-ről 205. szám alatt kelt nagybecsű átiratát vegyes érzelmekkel vettem. Szívem, a szó szoros értelmében megdobbant, midőn az átiratot átolvastam. Végtelen fájdalom fogott el, hogy

„... pusztulunk, veszünk,
s mint oldott kéve hull szét nemzetünk”,

midőn fajunk legerősebb eleme, a székelység Oláhországba kénytelen kivándorolni, mely kivándorlókat pár évtized alatt kétségkívül elnyeli az oláhság, s azok nemzetünkre nézve teljesen s örökre elvesznek. Pedig, a mily kevesen vagyunk, mint Széchenyi István mondotta: „még az apagyilkosnak is meg kellene bocsátanunk”, hogy nemzetünk száma egygyel is ne apadjon.

Más oldalról azonban igazi belső öröm hatott át annak tudatára, hogy vannak emberek és egyesületek, a kik és melyek abban fáradoznak, hogy megmentseék nemzetünknek, a mi még megmenthető.

Igazán fáj a lelkem, hogy a sors nem áldott meg annyira anyagi javakkal, hogy me nemesen gondol-

kozó s még nemesebben cselekvő emberek munkáját oly mértékben támogathatnám, a mily mértékben lelkem vágya ösztönöz. A mit szerény anyagi viszonyaim, nagy családom mellett megtehettem, eddig is megtettem, midőn 12 éven keresztül voltam rendes tagja az E. K. E. vel hasonló irányban működő E. M. K. E.-nek.

Mi sincs tőlem távolabb, mint hivalkodni e tetteimmel. De bátor vagyok annyit megjegyezni, hogyha hazánk nagybirtokosainak, gazdag papjainak, töképezéseinek stb. mindegyike, annyit tenne a szóban forgó cél érdekében, mint én tettem, bizony sok sajnó sebet begyógyíthatnánk hazánknak és nemzetünknek.

Ily érzelmek és gondolatok hatották át lelkemet, az átirat olvasására s eltökéltem magamban, hogy a felhívásban foglaltak érdekében mindent elkövetek. Azonnal érintkezésbe léptem főgymnáziumunk fentartó testületének elnökeivel, névszerint Nt. Mészáros János lelkész és tek. Gyórfy Balázs főgondnok urakkal.

Feladatom, — hála a nevezettek emelkedett, hazafias gondolkodásának — nem volt nehéz. Mindketten a legmelegebben karolták fel az ügyet, s közös megbeszélésünk alapján van szerencsém a legnagyobb örömmel jelenteni, hogy addig is, míg a dolgot az illetékes fórumok elé terjeszthetnők, együttes felelősségünkre, 2 év. ref. vallású növendéket az átiratban foglalt feltételek mellett készséggel elfogadunk és róla gondoskodunk. Csak azt vagyok bátor kérni, hogy, — a mennyiben ez már előzetesen megállapítható, — oly gyermekeket méltóztassék hozzánk küldeni, kiknek eddigi erkölcsi viselete és tanulása biztosítékot nyújt az iránt, hogy a jótéteményt nem érdemetlenekre pazaroljuk.

Ez utóbbit azért is kérem, mert nálunk felállított szabály, hogy iskolai jótéteményben csak oly tanulót részesítünk, ki jó erkölcsi viselet mellett tanulmányai-
ban legalább általános jó eredményt ér el. Nem lenne ránk nézve kellemes, ha az elfogadandó gyermekek miatt általános szabályunktól el kellene térnünk.

Egyúttal bátor vagyok jelezni, hogy reánk nézve legalkalmasabb lenne, ha az illető fiúk szeptember 1-től 5. napjain belül jelennének meg, ellátva születési, valamint az előző IV-ik elemi osztály végzéséről szóló iskolai bizonyítvánnyal.

Szíves válaszát kérve és várva, hazafias üdvözléssel vagyok.

Kecskeméten, 1901. aug. 5

Katona Mihály,
főgimn. igazgató.

(Jelentés Kecskemétről.)

*Az Erdélyi Kárpát-Egyesület tek. főtitkári hivatalának
Kolozsvárt.*

Folyó hó 25-ről 164 – 1901. sz. alatt kelt becses megkeresésére van szerencsém a következőkben válaszolni.

A két rumániai székely fiu a főgymnázium épületében számukra berendezett szobában van elhelyezve s a tápintézetben étkeznek.

A két gyermek igen szépen tanul s magát igen jól viseli. Ha továbbra is ezen az uton maradnak, szép reményre jogosítanak.

Kiváló tisztelettel vagyok

A kecskeméti áll. segélyezett ev. ref. főgymnázium igazgatósága,

Kecskeméten, 1901. nov. 28.

Katona Mihály,
igazgató.

(Hódmezővásárhelyen két gyermek.)

Mélyen tisztelt Méltóságos Elnök Ur!

Midőn a főgymnáziumunkhoz a f. évi auguszt. 3-án az E. K. E. nevében intézett nagybecsű felhívására, nem tőlem függő okok miatt kissé elkésve bártorkodom válaszolni: van szerencsém előre is jelezni,

hogy a mi hód-mező-vásárhelyi ev. reform. egyházunk előjárósága, mint főgimnáziumunk fentartója, az E. K. E. fenkölt gondolatát és czélját akár nemzeti, akár vallásfelekezeti szempontból tekintti, azt egyiránt legelső rendű fontosságúnak tartja és annak töle telhető mértékben közreműködni óhajtván, egyelőre is hazafiúi készségét jelenti ki, hogy 2, első sorban mégis ev. ref. vallású növendéket elfogadni hazafias tisztének ösmeri.

Minthogy azonban fentartó előjáróságunkat a felhívás egészen váratlanul találta; minthogy főgimnáziumunknak, mint újabb keletű tanintézetnek, van ugyan u. n. convictusa, de nincs internátusa, és épen ennek hiányában a tanulók elszállásolása okozza a legnagyobb nehézséget: mindamellett határozottan kijelentette, hogy a jelzett 2 tanulót kész örömmel elfogadja. Hogy azonban azoknak úgy különféle szükségeik fedezésére, — mert erre alappal épen nem rendelkezünk — a kívánt összeget lehetőleg biztosíthassa, valamint azok elszállásolására alkalmas családot, vagy családokat nyerhesen meg — mindez pedig az idő rövidsége, főleg pedig a nyári szorgos munkaidő lekötöttsége miatt aligha volna óhajtságunknak megfelelően foganatosítható: azért midőn a két tanuló elfogadására ismételten készséggel ajánlkozik, őszinte sajnálattal jelzi, hogy úgy édes magyar fajunknak, mint egyházunknak javára leendő szolgálatot nem már az 1901–1902-edik, hanem csak a 1902–1903-ik tanévre óhajtja részéről meghozni.

Ennek kijelentése után mély tisztelettel vagyok Méltóságos Elnök Urnak

Hód-Mező Vásárhelyen, 1901. auguszt. 13. án

alázatos szolgálja

Futó Mikály, s. k.
igazgató.

(Nagy-Enyeden négy gyermek.)

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület főtitkári hivatának

Kolozsvárt.

Gimnáziumi igazgatóságunkhoz 1901. évi 205 sz. alatt küldött megkeresésre Elöljáróságunk tisztelettel értesíti a következőkről:

Kollégiumunk már évek óta segíti az Oláhországban élő csángók egyik-másikának fiát tanulói pályáján s azt a segélyezést, melyre megkeresésükben a szegény székely gyermekek megmentése érdekében a főtitkári hivatal iskolánkat felkéri, olyan alakjában, mint a csángó gyermekeknek, iskolánk megadhatja.

Ez pedig érdemes, jól tanuló gyermekek számára áll lakás-, fűtés-, világitásból s élelmezésből az iskolai tanítás ideje alatt.

Dijmentes élelmezést csak egészen jeles osztályzatu tanulónak adhatunk, alumneum helyeink alapítványi természete s szabályzataink szerint.

Ruházásáról társadalmi úton, részben az iskola segélyével gondoskodhatunk, azonban míg a kis szüneteken (őszi és sátoros ünnepi szüneteken) lakást, fűtést adhatunk élelmezés nélkül, a nyári szünetek alatt semminemű segélyben, sem elhelyezésben, sem élelmezésben nem részesíthetjük.

Szóval iskolánk szabályai szerint, határozottan jó magaviseletű s előmeneteli 2–4, esetleg több tanulónak a maximális segélyt megadhatja, de a fennjelzett feltételek határai között, szünidei ellátásokról azonban nem gondoskodhatik.

A tanulásban s magaviseletben beváló tanulók később ösztöndíj s jutalomdíjak által pénzbeli segélyezésben is részesülhetnek.

Segélyezésben ezeket a jelzett ígéreteket iskolánk felekezeti jellege miatt csak evangelium szerint reformált tanulónak helyezhetjük kilátásba.

Nagyenyed, 1902. jan. 5-én.

Tisztelettel

Zeyk Dániel,
elnök.

Székely Ödön,
jegyző.

(Folytatjuk.)

Egyletünk figyelmét nem kerülte el az a körülmény, hogy a Székelyföldön eddig kevés gondot fordítottak a nép szellemi szükségleteire. Pedig a törzsszékely lakosság általánosan igen értelmes, olvasni szeret és tanulékony. Ez okból hasznosnak és üdvösnek tartja az egyesület minél több népkönyvtár felállítását és pedig a helyi viszonyoknak megfelelőleg ipari vagy mezőgazdasági jelleggel.

Három vármegyére nézve már kijelölte az egyesület azokat a községeket, melyekben még ez évben a népkönyvtárt felállítja. Háromszékvármegyére Potsa József v. b. t. t. főispán, Csikvármegyére Becze Antal alispán, Udvarhelyvármegyére Damokos Andor dr. alispán küldtek az egyesülethez véleményt. Ezek szerint népkönyvtára előjegyeztettek:

(Háromszékvármegyében.)

Sepsi-Szentgyörgy rend. tan. város, Kézdi-Vásárhely rend. tan. város, Kovászna nagyközség, Baróth nagyközség.

A sepsi járásban: Köröspatak, Réty, Gidófalva, Nagyborosnyó, Besenyő, Kisborosnyó, Ilyefalva, Bodzaforduló, Uzon, Aldoboly, Lisznyó, Szotyor, Bikfalva, Bodola, Mikóujfalu.

Az orbai járásban: Gelencze, Zabola, Zágony, Barátos, Papolcz, Tamásfalva.

A kézdi járásban: Léczfalva, Dálnok, Alcsernáton, Mártonfalva, Szentkatolna, Futásfalva, Altorja, Karatna, Kézdi-Szentlélek, Polyán, Esztelnek, Lemhény, Ozsdola, Nyujtód, Bereczk, Soósmező.

A miklósvári járásban: Köpecz, Középajta, Szarazajta, Árapatak, Nagy-Bacson, Nagy-Ajta, Bölön, Hidvég.

(Csikvármegyében.)

Gyergyó-Tölgyes, Gyergyó-Ditró, Gyergyó-Szárhely, Gyergyó-Szt.-Miklós, Gyergyó-Alfalu, Cs.-Szt.-Domokos, Karczfalva, Cs.-Szt.-Mihály, Csik-Szépvíz, Cs.-Madaras, Cs.-Szereda rt. város, Cs.-Szt.-Imre, Cs.-Tusnád, Cs.-Szt.-Márton, Cs.-Szt.-György, Kászon-Altiz, Kászon-Ujfalu.

(Udvarhelyvármegyében.)

Udvarhelyi járás: Atyha, Bethlenfalva, Bikafalva, Felső-Boldogasszonyfalva, Bögöz, Farczád, Farkaslaka, Korond, Máréfalva, Kápolnás-Oláhfalu, Oroszhegy, Parajd, Szent-Király és Firtos-Váralja.

Kereszturi járás: Benczéd, Bethfalva, Alsó-Boldogasszonyfalva, Bözöd, Csehétfalva, Csekefalva, Enlaka, Kadács, Székely Keresztur, Kobát-Demeterfalva, Kőröspatak, Kis-Galambfalva, Kis-Solymos, Martonos, Medesér, Nagy-Galambfalva, Nagy-Solymos, Rava, Rugonfalva, Alsó Siménfalva, Szent-Ábrahám, Szent-Mihály, Ujszékely és Szent-Erzsébeth.

Homoródi járás: Abásfalva, H.-Almás, Bágy, Bibarczfalva, Ege, Gyepes, Magyar-Hermány, Kányád, Karácsonyfalva, Homoród-Keményfalva, Lővéte, Olasztelek, Felső-Rákos, Száldobos, Homoród-Szent-Márton, Vargyas és Zsombor.

Tájékoztatásul közöljük, hogy a földmivelésügyi m. kir. miniszterium a következő községekben állított már fel népkönyvtárakat: Agyagfalva, Kis-Bacson, Küsmöd, Szent-Egyházas, Oláhfalu, Alsó-Sófalva, Szolokma, Tordátfalu, Siklód, Etéd és Derzs.

Végül a nép által is használt iskolai könyvtárak vannak a következő községekben:

Felső-Sófalva, Füle, Homoród-Szent-Pál, Muzsna, Oklánd, Szent-László Zetelaka és Városlatva

Különfélék.

Tisztelgés az E. K. E. elnökénél.

Kolozsvár, jan. 1.

Impozáns módon fejezte ki az E. K. E. központja ragaszkodását és szeretét *Feilitzsch* Arthur báró orsz. képv. elnökével szemben az új év alkalmából.

Palkovics József altábornagy mint az E. K. E. nek tiszteleti tagja vezetésével mintegy 20 tagból álló küldöttség ment az elnökhöz újév napján.

Palkovics József az E. K. E. nevében üdvözlő báró *Feilitzsch* Arthurt és kéri, hogy azt a szeretetet, melylyel az E. K. E. iránt viseltetik, tartsa meg ez évben is és azzal a páratlan buzgalommal, odaadó lelkesedéssel vezesse tovább is az egyesületet. Azután visszatekint az egyesület 10 éves történetére és már a kezdet kezdetén ott látja az egyesület lelkes munkásai sorában az egyesület elnökét és azóta az ő szellemé irányítja és vezeti az egyesületet diadalról-diadalra. De nemcsak az egyesület kebelében, hanem más téren is mint a közügyek lelkes harcosát tiszteljük és becsüljük. Ez a tisztelet hozta ide az E. K. E. küldöttségét, hogy míg egyfelől megköszönje az elnöknek eddigi buzgalmát, kikérje továbbra is önzetlen és lelkes támogatását, másfelől neki és családjának az új év alkalmából boldogságot kíván. (Hosszszantartó éljenzés.)

Feilitzsch Arthur báró meghatóttan fejezi ki köszönetét mindennek-előtt *Palkovics* József altábornagynak, hogy az E. K. E. küldöttségét eléje vezette. Ez a figyelem előtte igen becses az egyesület szempontjából is, mert látja, hogy az E. K. E.-t és annak nemes céljait mindenki szereti. Reflektálva a szónok beszédére maga is konstatálja, hogy az E. K. E. nemcsak mint turista egyesület fejt ki a maga nagyszabású tevékenységét, de mint közgazdasági és kultur-intézmény is első rendű helyet vívott ki magának. Ez új évben nagy feladatok várnak az egyesületre; ez évben éri el az E. K. E. férfikorát, a midőn minden tehertől megszabadulva teljes erővel munkálhatja azokat a célokat, melyekre elhivatott. Ebben a munkában szüksége van az egyesületnek minden egyes tag lelkes támogatására, mert hiszen az eddigi eredményeket is a tagoknak kitartó munkája hozta létre. Neki ilyen tagok mellett könnyű a munkája és könnyű lesz a jövőben is, ha szeretettel és bizalommal támogatják őt a vezetésben.

Ismételten megköszönve az üd-

vözlést minden egyes tagnak boldog új évet kíván! (Hosszszantartó éljenzés.)

Ezt megelőzőleg az E. K. E. főtitkári hivatalában a küldöttség öszszegyűlt tagjai meleg óvációkban részesítették *Palkovics* József altábornagyot, ki mint az egyesület legújabb tiszteleti tagja a küldöttséget vezette.

Merza Gyula fejezte ki az E. K. E. nevében azt a mély tiszteletet, melylyel az E. K. E. tagjai *Palkovics* iránt viseltetnek

Palkovics válaszában biztosította az egyesületet állandó szeretetéről, mert hiszen az egyesületnek hazafias céljai oly szépek és nemesek, hogy azokért mindenkinek lelkesednie kell!

Ezzel a tisztelgések véget értek.

EGYESÜLETI ÉLET.

Palkovics József.

— Az E. K. E. új tiszteleti tagja. —

Az E. K. E. legutóbbi közgyűlése tiszteleti tagjának választotta *Palkovics* József altábornagyot, az E. K. E. választmányának egyik legbuzgóbb tagját. Annak a népszerűségnek, mely e kiváló katonát Kolozsvár lársadalmi köreiből és különösen az E. K. E. kebelében körülveszi, csak halvány kifejezője ez az egyhangú és lelkes választás, melylyel az E. K. E. *Palkovics*ot kitüntetni óhajtott.

A kiváló katona most lépett nyugalomba, mely alkalmából a király *Palkovics* József altábornagynak a *Lipót-rend* lovagkeresztjét adományozta. Kolozsvár közéletének is kimagasló, köztiszteletben álló alakja volt mindig *Palkovics* tábornok s újabb kitüntetése alkalmából őszinte tisztelettel és rokonérzéssel üdvözljük az ősz altábornagyot, a ki Kolozsvár szépművészeti, humanus és közhasznú mozgalmában ittléte óta előkelő vezérszerepet játszott.

Választmányi gyűlés.

Az E. K. E. központi választmánya január 31-én tartotta ebben az évben első gyűlését. Jelen voltak: *Feilitzsch* Arthur báró elnök, *Gyöngyössi* Béla alelnök, *Radnóti* Dezső főtitkár, *Kovács* Géza titkár,

Dedák Albert dr. jogtanácsos, *Solti* Lajos jegyző, *Északy* Károly, *Dax* Adolf, *Bán* Antal, *Versényi* György dr., *Gergely* Ferencz, *Müller* Béla, dr. *Fisler* Mátyás dr. *Weisz* József, *Stekkel* József, *Kazay* Rezső, *Pokoly* József, *Kovács* János, dr. *Gámán* József, *Tomán* Béla, *Nyiredy* Géza dr., *Holluzer* Nándor, *Csiky* Emánuel, dr. *Török* Imre, *Versényi* Gábor.

(Székely ügyek.)

A mult gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után *elnök* jelenti, hogy 9 székely orsz. képviselő a székely kongresszus tárgyában január 16-án Budapestre gyűlésbe hívta az egyesületet. A titkári tanács javaslatára képviseltettük magunkat a gyűlésen, melyre vonatkozólag utólagos jóváhagyást kér Megadják.

A főtitkár részletes jelentést tesz a budapesti értekezlet lefolyásáról s felolvassa az értekezlet határozatát, azután, jelenti, hogy a gyűlés folyamán vette kézhez a székely képviselők értesítését, melyben jelzik, hogy a székely kongresszusi rendező-bizottság alakuló gyűlésére az OMGE-t kérték fel. — A választmány kimondja, hogy a budapesti értekezlet határozatát a maga részéről is elfogadja. Ellenben nem járulhat hozzá a székely képviselők ama felkéréséhez, melyben minden megbízás nélkül és a rendező egyesületek kikerülésével az OMGE-t bizza meg az alakuló gyűlés összehívásával. Megállapítja az e tárgyban az összes rendező egyesületekhez intézendő válasz szövegét és útasítja az elnökséget, hogy a megnyíltan ebben az ügyben továbbra is támadások intéztetnének az egyesület ellen, melyre okot egyáltalában nem szolgáltatott, a szövetségből kivonja magát s a megkezdett munkát az egyesület keretén belül folytassa.

A kolozsvári Székely-Társaság azzal a kéréssel fordul az egyesülethez, hogy a társaságot vegye az egyesület szakosztályai sorába és a kiküldött vegyes bizottság által szerkesztett ügyrendet hagyja jóvá. — A választmány a kérést teljesíti és az E. K. E. Székely-Társaság vezetésére *Kozma* Ferencz kir. tanácsos, tanfelügyelő, választmányi tagot kéri fel.

Főtitkár bemutatja a székely ügyek tanulmányozására fölkért negyven előadó válaszait, melyben a kérdések tanulmányozását elvállalják és felmerülő költségeiknek kiutalását kérik. — A választmány a költségeket folyósítja.

Felolvassák a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úrnak leiratát, melyben a székely mozgalomnak támogatását megígéri. Örvendetes tudomásul veszik.

Bemutadják a székelyföldön létesítendő népkönyvtárak tervezetét, kapcsolatosan Háromszék-vármegye főispánjának és Csík-vármegye alispánjának javaslataival együtt.

Főtítkár jelenti, hogy az egyesület székely akciójához újabban a következők csatlakoztak: *Sándor* János főispán, Országos Iparegyesület, Országos Nemzeti Szövetség, E. M. K. E., Országos Balneológiai Egyesület, Orsz. Erdészeti Egyesület, az unitárius egyház. Örvedetes tudomásul veszik.

Főtítkár jelenti, hogy a *székely földhitelemizet* ügyében Háromszék, Udvarhely vármegyék főispánjainak javaslata alapján részletes jelentést tett az elnökség a miniszterelnök úrhoz. Ennek alapján a székelyföldi hitelviszonyok javítására nézve kedvező intézkedések történtek. — Örvedetes tudomásul szolgál.

Az *ágostonfalvi—málnási vasút* ügyében a nagybaczoni székely-társaság intézkedésre kéri az egyesületet. Kimondják a kereskedelemügyi miniszterhez felirat intézését.

Gegcs község kosárfonó tanfolyam rendezését kéri kieszközölni a földmívelésügyi miniszternél. Az elnökség ezt már megnyervén, a tanfolyam a folyó év végén megnyílik.

A *köpeczi szénbánya* ügyében felterjesztést intéz az egyesület a kereskedelemügyi miniszter úrhoz.

A *székelyföldi ipariskolákra* nézve kimondják az adatgyűjtést.

(Vegyes ügyek.)

Főtítkár jelenti, hogy Srubsole és társai angol tőkepénzesek nagy tőkével több iparvállalatot óhajtanak hazánkban létesíteni. Jelenti, hogy erre vonatkozólag a székely fővárosi osztály hosszabb memorandumot intézett a kereskedelemügyi miniszter úrhoz, melynek kedvező elintézését remélik. Örvedetes tudomásul szolgál.

Nyíry István carbyd gyárát a miniszteri kiküldött megvizsgálta s ennek alapján az ügy további támogatása szükséges. Felhatalmazzák az elnökséget a további lépések megtételére.

A *torockói vasipar* fellendítésére nézve megbízzák a fővárosi osztályt, hogy az orsz. vasipar-egyesülettel együttesen a kérdést tanulmányozza.

A *borgó-völgyi ipariskolák* ügyében felterjesztést intéznek a kereskedelemügyi miniszterhez.

Az *E. K. E. körök* szervezésére az elnökség felhatalmazást kap.

A biharmegyei osztály megalakítására *Czárán* Gyula t. tag kéri fel.

A rézbánya vidéki feltárásokra nézve Schlauch Lőrincz biboros

püspök engedélyét örvedetes tudomásul vették.

A romániai elhelyezett gyermekek közül a kecskeméti ref. gimnáziumban tanuló két növendékről az igazgató kedvező jelentést tesz. Az újabb helyek betöltésére nézve az elnökséget felhatalmazzák.

A balneológiai szakosztály kérésére a fürdőkönyv második kiadásának előkészítésével az elnökséget megbízzák.

A svájci alpesi klub támadására vonatkozólag elfogadják a fővárosi osztály javaslatát, hogy a külföldi egyesületekhez körirat küldessék.

Torda-Aranyos vármegye alispánjának jelentését a Iordahasadéki út elkészültéről tudomásul veszik.

A kányafői messzelátó telkének megvásárlását helybenhagyják és az összeget folyósítják.

A fővárosi osztály kérésére az osztály-értesítőt támogatják és kimondják a fővárosban külön iroda létesítését.

Az erdélyi községek kéréseit, melyekben háziipari tanfolyamok rendezését javasolják, fölterjesztik a földmívelésügyi és kereskedelemügyi miniszter urakhoz.

A belügyminiszter leírata a helynevek ügyében örvedetes tudomásul szolgál.

Török Imre dr. javaslatára kimondja a választmány, hogy a külföldi társegyesületekhez köriratot intéz, hogy a magyar helyneveket magyarul írják.

Melitskó Frigyes alelnök levelére vonatkozólag, melyben betegségére való hivatkozással tisztviseléről való felmentést kéri, kimondják, hogy hazafias buzgolkodásával az egyesületet továbbra is támogatni szíveskedjék.

Brassóvármegyei osztály közgyűlése

Az E. K. E. brassómegyei osztálya február hó 23-án tartotta rendes évi közgyűlését. *Zakariás* János dr. üdvözölve a szép számban megjelent tagokat, utalt arra, hogy a brassói sok magyar egyesület között mindegyik csak úgy töltheti be teljesen föladatát, ha hatáskörét megállapítva, annak keretében mozog, de itt azután teljes buzgósággal, következetesen és rendszeresen munkálkodik. És e szempontból tekintve az E. K. E. brassómegyei osztálya a turistaság fölkarolásában, gyakorlásában teljesítse hivatását egyrészt, másrészt, mint a társadalom mozgó csapata, szerve létesítse és tartsa fenn az összeköttetést a szomszédos vármegyék társadalmával és a turistaság vonzó erejével kapcsolja ide a főváros és nagy

Magyarország társadalmát. De e feladat teljesítéséhez az E. K. E. osztály tagjainak buzgó közreműködése szükséges, hogy társadalmunk külső megjelenésében is, teljes súlyával, méltóan legyen képviselve.

Az éljenzéssel fogadott megnyitó után *Delej* Dezső titkár olvasta föl az osztály évi jelentését. Lendületes szép bevezetés után híven vázolta az E. K. E. eddigi működését, méltatta *Orbán* Ferencz eddigi elnök érdemeit és halásan emlékezett meg gróf *László* István főispánnak az osztály ügyei iránt tanúsított meleg érdeklődéséről és a központi választmányának osztályunk iránt tanúsított jóindulatu áldozatkészségéről. A helyesléssel fogadott évi jelentés kapcsán a közgyűlés részvételt emlékezett meg *Makoldy* József, *Laszló* Gerő és *Heim* Ferencz ezredes választmányi tagok elhalálzásáról és a központi választmányának áldozatkész támogatásáért jkvi köszönetet szavazott.

Hollósi Andor a számvizsgáló bizottság nevében jelenti, hogy a pénztár megvizsgáltatván, rendben találtatott. A közgyűlés **Förder** Sándor alelnök-pénztáros urnak a fölmentvényt megadja és minthogy a pénztárosi tiszt alul való fölmentését kérte, **Orbán** Ferencz indítványára ez alkalomból neki 7 évi fáradságtalan buzgó működéséért jkvi köszönetet szavaz.

Förder Sándor pénztáros a jövő évi költségvetést terjeszti elő, a melyből kiemelik, hogy az osztály a csukástésztaik menedékháznak földött folyósóval való körülvételét vette tervbe. Azonkívül hozzávetőleg 3000 koronát tervezett az „Erzsébet-menedékház” építésére, a mely összeg folyósítását azonban csak a részletes terv és költségvetés elkészülte után fogja kérni.

A közgyűlés ezután megállapította a munkatervet, és új tagokul fölvette *Király* Lajos kereskedőt, *Semsey* Aladár dr. hétfalusi főszolgabíró és *Tarr* Rezső róm. kath. főgymn. tanárt és a még be nem töltött, illetve időközben megüresedett tisztviselői állásokra és választmányi tagsági helyekre egyhangu közfelkiáltással megválasztotta: alelnökké *Póka* Dezső drt., pénztárossá **Hollósi** Andort, ellenőrré *László* Lajost, II. ik jegyzővé *Kozma* Miklós drt, jogtanácsossá *Mandl* Adolf drt. osztályorvossá *Kovács* Sándor drt. választotta meg. Végül elnök megköszönte a tagok érdeklődését és különösen *László* István gr. főispán kiváló jóakarátát. Ezzel a gyűlést berekesztette.

